

การเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูด้วยกระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญา

ศึกษาบูรณาการร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

THE PROMOTION OF PUBLIC CONSCIOUSNESS OF THE PRE-SERVICE TEACHER
STUDENTS BY LEARNING PROCESS BASED ON THE INTEGRATION OF
CONTEMPLATIVE EDUCATION AND KING SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY
(CCR-KP)

มนตรี หลินภู

เบญจวรรณ ชัยปลัด

ศรวิส ศิริ

รายงานการวิจัยฉบับนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากคณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ปีงบประมาณ 2565

ชื่อเรื่อง การเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูด้วยกระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาบูรณาการร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง(CCR-KP)

ผู้วิจัย มนตรี หลินภู เบญจวรรณ ชัยปลัด และ ศรวิส ศิริ

ปีงบประมาณ 2565 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)เปรียบเทียบจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูกลุ่มทดลองก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาบูรณาการร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2)ศึกษาความคงทนด้านจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูกลุ่มทดลองในระยะหลังการทดลองเสร็จสิ้นผ่านไป 3 สัปดาห์ 3)ศึกษาข้อคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ที่จัดขึ้น เป็นการวิจัยกึ่งทดลองกลุ่มตัวอย่างเดียววัดก่อน หลังและระยะติดตามผล กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาวิชาชีพครู ชั้นปีที่ 2 สาขาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร จำนวน 21 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 ซึ่งได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1)แบบวัดจิตสำนึกสาธารณะ 2)แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวจิตตปัญญาศึกษาบูรณาการร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีสำหรับกลุ่มตัวอย่างเดียว

ผลการวิจัย พบว่า

1. นักศึกษาวิชาชีพครูที่เข้าร่วมใช้กระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาบูรณาการร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง(CCR-KP) มีจิตสำนึกสาธารณะโดยรวมเพิ่มขึ้นสูงกว่าก่อนเข้าร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักศึกษาวิชาชีพครูที่เข้าร่วมใช้กระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาบูรณาการร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง(CCR-KP) มีความคงทนของจิตสำนึกสาธารณะในระยะหลังการทดลองผ่านไป 3 สัปดาห์ อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. นักศึกษาวิชาชีพครูที่เข้าร่วมใช้กระบวนการเรียนรู้มีความคิดเห็นว่า กระบวนการเรียนรู้มีความสนุกสนาน ผ่อนคลาย จิตใจสงบ ได้ฝึกกระบวนการคิด ได้เปิดใจเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ รู้จักฝึกการเป็นผู้พูดและผู้ฟังที่ดี รู้จักทำงานร่วมกับคนอื่น ๆ เข้าใจตัวเองมากขึ้น ยอมรับและเคารพคนอื่น สามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปปรับใช้ในอนาคตได้

คำสำคัญ: จิตสำนึกสาธารณะ จิตตปัญญาศึกษา ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นักศึกษาวิชาชีพครู

Title THE PROMOTION OF PUBLIC CONSCIOUSNESS OF THE PRE-SERVICE TEACHER STUDENT BY LEARNING PROCESS BASED ON THE INTEGRATION OF CONTEMPLATIVE EDUCATION AND SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY (CCR-KP)

Researcher MONTREE LINPHOO, BENJAWAN CHAIPLAD AND SORAWAT SIRI

Academic Year 2022, FACULTY OF EDUCATION, KAMPHAENGPHET RAJABHAT UNIVERSITY

ABSTRACT

This research was aimed 1)to compare the pre-service teacher students' public consciousness which controlled group before and after joining the learning process based the integration of the contemplative education and King sufficient economy philosophy, 2)to study the retention of the pre-service teacher students' public consciousness which controlled group during the post and follow-up period of experiment, 3)to study the experiment group's comments towards joining the learning process arranged. This research being Quasi-experiment which one group measured at before, after and follow-up period. Sample group consisted of the 21 total pre-service teacher students at 2nd year who were studying Mathematics, faculty of education of Kamphaeng Phet Rajabhat university, 1st semester in 2022 academic year selected by purposive sampling. The research tools were 1)public consciousness measurement 2)learning management based the integration of contemplative education and King sufficient economy philosophy. Statistics employed in this research was Mean, Standard deviation and t-test for dependent sample.

The research result found that

1. The pre-service teacher students who had joined the learning process based the integration of the contemplative education and King sufficient economy philosophy were significantly higher post-experiment than pre-experiment score at the level of .05.

2. The pre-service teacher students who joined into the experiment group by the learning process based the integration of the contemplative education and King sufficient economy philosophy had insignificantly the retention of public consciousness after three weeks passed by.

3. The pre-service teacher students who had joined the learning process gave the comments that the learning process was funny, relaxed, calm-minded, practicing the thinking

process, minded-opening to learn new things, practicing to be a good speaker and listener, co-working with others, being self-awareness, accepting and respecting to others and able to apply the learnt things for the future.

Keyword: Public Consciousness, Contemplative Education, King Sufficient Economy, The Pre-Service Teacher Students

ประกาศคุณูปการ

ข้าพระพุทธเจ้าขอขอบกราบรำลึกถึงพระคุณอันยิ่งใหญ่ในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่องค์พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระราชทานให้กับปสกนิกรของพระองค์เพื่อการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องดีงาม

รายงานการวิจัยฉบับนี้ล่องไปได้ด้วยดีด้วยความกรุณาอย่างสูงจากมิตรสหายหลายๆ ท่าน ผู้ซึ่งได้ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเป็นกัลยาณมิตรเสมอมา ผู้วิจัยจึงขอขอบคุณมา ณ ที่นี้

ขอขอบคุณ ผศ.ดร.ขวัญชัย ช้วนา ผศ.ดร.อังสุรีย์ พันธุ์แก้ว และ ดร.ศิริโสภา แสนบุญเวช ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องการวิจัยทั้งแบบวัดจิตสำนึกสาธารณะและแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดตปัญญาศึกษาที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อีกทั้งให้การปรึกษารวมถึงข้อแนะนำต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณและรำลึกถึงครูบาอาจารย์ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ต่างๆ ให้กับผู้วิจัยได้พัฒนาองค์ความรู้ต่างๆ และพัฒนาตนเองมาโดยตลอดและขอเอาความดีจากการทำวิจัยฉบับนี้มอบให้เพื่อทดแทนพระคุณของทุกๆ ท่าน

ขอน้อมระลึกถึงพระคุณบิดา มารดา ผู้มีพระคุณทั้งหลาย ผู้ซึ่งให้ชีวิต ความรัก ความห่วงใย ความเมตตาปรารภนาดี และขอมอบคุณความดีของการทำงานวิจัยฉบับนี้ไว้เพื่อทดแทนคุณแห่งท่านเหล่านั้น

ขอบคุณนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการวิจัยครั้งนี้ ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันทั้งผู้วิจัยและนักศึกษาและระหว่างนักศึกษาด้วยกันเองนำสู่การเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

ขอขอบพระคุณผู้ที่ไม่ได้กล่าวนามในที่นี้อีกหลายท่านที่กรุณาให้ความช่วยเหลือจนงานวิจัยฉบับนี้ล่องไปได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณทุนวิจัย ประจำปีงบประมาณ 2565 จากคณะครุศาสตร์ที่มอบให้เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้

คณะผู้วิจัย

สารบัญ

บทที่	หน้า
1	1
บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญ.....	1
คำถามการวิจัย.....	4
ความสำคัญของการวิจัย.....	4
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
ประโยชน์ของการวิจัย.....	7
2	8
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับจิตสำนึกสาธารณะ.....	9
ความหมายของจิตสำนึกสาธารณะ.....	9
ความสำคัญของจิตสำนึกสาธารณะ.....	10
องค์ประกอบของจิตสำนึกสาธารณะ.....	12
ปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสำนึกสาธารณะ.....	14
แนวทางการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ.....	16
ตัวบ่งชี้และพฤติกรรมจิตสาธารณะ.....	20
เครื่องมือวัดจิตสำนึกสาธารณะ.....	20
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	22
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตตปัญญาศึกษา.....	25
ความหมายของจิตตปัญญาศึกษา.....	25
แนวคิดพื้นฐานการเรียนรู้ด้วยจิตตปัญญาศึกษา.....	27
จุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษา.....	27
หลักการจัดกระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษา.....	29
แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวจิตตปัญญาศึกษา.....	30
การจัดกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาที่ดี.....	32
กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา.....	33

บทที่	สารบัญ(ต่อ)	หน้า
2(ต่อ)	ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษา.....	34
	คุณลักษณะและทักษะพื้นฐานของกระบวนการแนวจิตตปัญญาศึกษา.....	37
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	38
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.....	41
	แนวคิดและความหมายของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.....	41
	ความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง.....	47
	การพัฒนามนุษย์ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	48
	การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.....	50
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	54
	ขั้นตอนการบูรณาการจิตตปัญญาร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.....	56
	กรอบแนวคิดการวิจัย.....	59
	สมมุติฐานการวิจัย.....	59
3	วิธีการดำเนินการวิจัย.....	60
	กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	60
	การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	60
	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	70
	การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้.....	71
	จริยธรรมการวิจัย.....	73
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	74
	สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	74
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	74
	ขั้นตอนที่ 1 เพื่อเปรียบเทียบจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ที่บูรณาการจิตตปัญญาศึกษาร่วมกับหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.....	74
	ขั้นตอนที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูที่เข้าร่วม ทดลองใช้กระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาบูรณาการร่วมกับหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผล.....	76

บทที่	สารบัญ(ต่อ)	หน้า
4(ต่อ)	ขั้นตอนที่ 3 เพื่อศึกษาข้อคิดเห็นของนักศึกษาวิชาชีพครูภายหลังการเข้าร่วมใช้กระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาบูรณาการร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.....	77
5	สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	80
	วัตถุประสงค์การวิจัย.....	80
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	80
	สรุปผลการวิจัย.....	80
	การอภิปรายผลการวิจัย.....	81
	ข้อเสนอแนะ.....	87
	บรรณานุกรม.....	89
	ภาคผนวก.....	98
	หนังสือเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย.....	99
	หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์.....	102
	ผลการประเมินความสอดคล้องแบบวัดจิตสำนึกสาธารณะจากข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ.....	103
	ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดจิตสำนึกสาธารณะ.....	105
	ผลการประเมินความสอดคล้องแผนการเสริมเสริมจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครู.....	106
	แผนการเรียนรู้ตามแนวจิตตปัญญาศึกษาบูรณาการร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	107
	รูปภาพตัวอย่างกิจกรรม.....	126
	ประวัติผู้วิจัย.....	129

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1	ตัวบ่งชี้และพฤติกรรมจิตสาธารณะ..... 20
3.1	ตัวอย่างข้อคำถามของแบบวัดจิตสำนึกสาธารณะ..... 62
3.2	ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาบูรณาการร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง..... 64
3.3	แผนการวิจัยแบบเชิงปริมาณกึ่งทดลอง(Quasi-Experiment Research)..... 71
4.1	การเปรียบเทียบจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูที่เข้าร่วมใช้กระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาบูรณาการร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง(CCR-KP)ระยะก่อนและหลัง..... 75
4.2	การเปรียบเทียบจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูด้วยกระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาบูรณาการร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผล..... 76

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	สรุปแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	47
2.2	รูปแบบ(Model)ขั้นตอนการเรียนรู้ที่บูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.....	58
2.3	กรอบแนวคิดการวิจัย.....	59

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

กระแสของโลกาภิวัตน์ยุคบริโภคนิยมได้กระตุ้นผู้คนให้ต้องดิ้นรนแสวงหาปัจจัยวัตถุเพื่อนำมาจุนเจือตัวเองและครอบครัว มุ่งสร้างฐานะความร่ำรวยโดยยึดวัตถุทรัพย์สินเงินทองที่เป็นมูลค่ามาเป็นหลักประกันของการดำเนินชีวิตจนหลงลืมคุณค่าซึ่งเป็นความงดงามของการมีชีวิตส่งผลให้ยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางของการแสวงหา กลายเป็นบุคคลที่เห็นแก่ตัว เห็นแก่พวกพ้อง มองเห็นแต่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม มุ่งกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์เฉพาะตัวเองและพรรคพวก ไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนของคนอื่น ไม่สนใจในความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับผู้อื่นและสังคมโดยรวมหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ “ขาดจิตสำนึกสาธารณะ” นั้นเอง

จิตสำนึกสาธารณะเป็นคุณลักษณะของจิตใจที่คำนึงถึงส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ขวนขวายประกอบกิจกรรมต่างๆ โดยเล็งเห็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับคนอื่นและสังคม ไม่หวังสิ่งตอบแทนที่จะเกิดขึ้นกับตนหรือพวกพ้องของตนเอง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ(2551,หน้า 45)กล่าวว่า เป็นคุณลักษณะที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ชุมชนและสังคม ด้วยความเต็มใจ กระตือรือร้น ผู้ที่มีจิตสาธารณะคือผู้มีลักษณะเป็นผู้ให้และช่วยเหลือผู้อื่น แบ่งปันความสุขส่วนตนเพื่อทำประโยชน์แก่ส่วนรวม เข้าใจ เห็นใจผู้ที่มีความเดือดร้อน อาสาช่วยเหลือสังคม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วยร่างกายสติปัญญา ลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาหรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้เกิดในชุมชน เป็นการตระหนักรู้ถึงสิ่งที่ตนเองจะทำได้เพื่อคนอื่น มีความคิดที่สร้างสรรค์เป็นกุศล คิดในทางที่ดี ไม่ทำลายบุคคล สังคมวัฒนธรรมประเทศชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งการกระทำและคำพูดที่มาจากความคิดที่ดีเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นต่อสังคม ไม่เห็นแก่ตัว ไม่มีประโยชน์ทับซ้อน ไม่คอรัปชั่น ไม่เอาเปรียบผู้อื่น เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น มีจิตที่กว้างไม่คับแคบ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รับฟังข้อมูลข่าวสารใหม่ๆที่แตกต่างจากที่เคยรู้เคยมีมา แสวงหาความรู้ใหม่อยู่เสมอเพื่อหาทางแก้ไขหรือป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับส่วนรวม(พิเชษฐ์ ศรีสุขและคณะ (2558,หน้า 70)และจากการศึกษาเกี่ยวกับจิตสำนึกสาธารณะยังชี้ให้เห็นว่า ช่วยให้เกิดความร่วมมือในการทำกิจกรรม มีทักษะการคิดวิเคราะห์และวิพากษ์วิจารณ์สื่อสารกับผู้อื่นได้ดี มีระเบียบวินัย ปรับตัวในการอยู่ร่วมกับคนอื่น คำนึงถึงความคิดความรู้สึกของผู้อื่น รู้จักประเมินพฤติกรรมของตนเองว่ามีผลกระทบต่อกฎเกณฑ์ของสังคมอย่างไร มีความเสียสละบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม(นิตยา รามศิริ,2559,หน้า 1220,ปณพร ศรีปลั่ง,2559,หน้า 213-214,ภัทรกร ศรีทองดี,2559,หน้า 125-128) การมีจิตสำนึกสาธารณะนั้นจะช่วยให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขและประสานร่วมมือที่จะสร้างสรรค์สังคมให้มีความก้าวหน้าอันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศชาติต่อไป สอดคล้องกับคำกล่าวของ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา(2563,อ้างอิงจาก สุวิทย์

เมชินทรีย์,2563 หน้า IV)ที่ว่า การจะขับเคลื่อนประเทศชาติให้มีความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนได้นั้นจะต้องใช้พลังปัญญา พลังจิตสาธารณะรวมถึงการมีน้ำหนึ่งใจเดียวกันด้วยการสร้างความเข้มแข็งจากภายในโดยอาศัยแนวคิด “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ในการพัฒนาพลังดังกล่าว

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่ชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตโดยยึดหลักความพอประมาณ ไม่สุดโต่งหรือทางสายกลาง ไม่ทำอะไรเกินตัว มีเหตุผลและไม่ประมาท ต้องคำนึงถึงฐานะของตนเอง สังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมโดยไม่เบียดเบียนตนและผู้อื่น มีความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป ไม่มากเกินไป และเหมาะสมกับตนเอง(ทีศนา แคมมณี,2559,หน้า 51) อีกทั้งจะต้องมีภูมิคุ้มกันภายในตน กล่าวคือ มีการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล เพื่อให้สามารถปรับตัวและรับมือได้อย่างทันที่ การมีภูมิคุ้มกันจะทำให้มีความพอเพียงแม้เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น สามารถรับมือได้แม้สถานการณ์จะแย่ที่สุด(ณัฐพงศ์ ทองภักดี,2550,หน้า 13) สามารถคับประครองตนเองให้มีความประพฤติอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม มีรากฐานทางจิตใจที่เข้มแข็ง กอปรกับมีความรอบรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังในการประกอบภาระกิจใดๆ รู้จักใคร่ครวญอย่างมีเหตุผลและสามารถเป็นที่พึ่งให้กับตนเองและผู้อื่นได้ อาทิ ที่พึ่งทางจิตใจมีความอึดเหนี่ยวไม่ทอดทิ้ง ที่พึ่งทางสังคมมีการช่วยเหลือแบ่งปันสามัคคีปรองดอง ที่พึ่งทางทรัพยากรรู้จักใช้สอยอย่างรู้คุณค่า ที่พึ่งทางเทคโนโลยีรู้จักประยุกต์หรือสร้างสรรค์ให้สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและที่พึ่งด้านอาหารแม้จะขาดแคลนเงินทองก็ไม่รู้สึกเดือดร้อน(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,2550,หน้า 22-23) นอกจากนี้จากการศึกษาที่ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาผู้เรียนยังพบว่า ทำให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ รู้จักตัดสินใจและการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เข้าใจและรู้เท่าทันภาวะอารมณ์ของตนเองและบุคคลอื่น พัฒนาสัมพันธภาพที่ดีและปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่น รู้จักใช้การสื่อสารอย่างเหมาะสมและยังสามารถพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านคุณธรรม ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบและจิตอาสา(พระศรีรัตน สิริรัตน(ศรีสง่า),2560,หน้า ข,ธุรกิจ ปรางสร ,2561,หน้า 82-84,มนตรี หลินภู,2562,หน้า 97)

นอกจากหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”แล้ว กระบวนการเรียนรู้ตามแนว “จิตตปัญญาศึกษา” ก็เป็นแนวคิดและวิธีปฏิบัติที่น่าสนใจที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะ เนื่องด้วยเป็นแนวคิดที่มีเป้าหมายซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานอย่างลึกซึ้งทางความคิดความเชื่อและจิตสำนึกใหม่เกี่ยวกับตนเอง โลกและสรรพสิ่ง ส่งผลต่อการประพฤติปฏิบัติและการดำเนินชีวิตอย่างมีสติอย่างมีปัญญา มีความรักและความเมตตาต่อตนเองและสรรพสิ่งในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งและเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ(จุฬพล พูลภัทร ชีวิน,2552,หน้า 9)ไม่ยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง ยอมรับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของแต่ละคน มีจิตใจกว้างขวางเอื้ออารีแผ่ขยายไปสู่บุคคลอื่นๆและทุกสรรพชีวิต มีความอ่อนน้อมต่อธรรมชาติ ตระหนักถึงความสามารถและ

ศักยภาพภายในตัวเอง เฝ้ามองอย่างใคร่ครวญทั้งมิติภายในตนเอง(ความคิด อารมณ์ ความรู้สึก)และเรียนรู้ที่จะร้อยเรียงศาสตร์ต่างๆเข้าด้วยกันอย่างเป็นองค์รวม เป็นการพัฒนาเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตัวตนหรือ “จิตสำนึกใหม่” ได้แก่ การเกิดความรู้ ความเข้าใจในตนเอง ผู้อื่นและสรรพสิ่งอย่างลึกซึ้งและสอดคล้องกับความเป็นจริง ซึ่งจะนำไปสู่การเกิดจิตสำนึกต่อส่วนรวมซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเข้าถึงความจริงสูงสุดคือ ความจริง ความดี ความงามและนำไปสู่การลงมือปฏิบัติเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมและโลกต่อไป (ประเวศ วะสี,2550,หน้า 55-56, ธนา นิลชัยโกวิทย์และอดิสร จันทรสข,2559,หน้า 52) สุพิชญา โคทวี (2555,หน้า 44)กล่าวว่า จิตตปัญญาศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้โดยใช้จิตใจใคร่ครวญสิ่งต่างๆ ที่ปราศจากอคติแล้วเกิดจิตที่ตื่นามและเกิดปัญญาที่จะเข้าใจในสรรพสิ่งรอบตัวได้อย่างแท้จริง เกิดความรักความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ สิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวตลอดจนมีจิตสำนึกที่ดีต่อส่วนรวมและสามารถที่จะเชื่อมโยงองค์ความรู้ต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข อีกทั้งการศึกษาที่ผ่านมายังเป็นเครื่องยืนยันอีกว่าสามารถพัฒนามิติภายใน ช่วยให้เกิดความสงบมีสมาธิ เกิดความตระหนักรู้ เข้าใจในตนเองและเปิดใจยอมรับคนอื่นมากขึ้น สามารถทำงานร่วมกับคนอื่นได้ รู้จักมองโลกในแง่บวกพร้อมทั้งกล้าเผชิญกับปัญหาอุปสรรค มีทักษะการคิดวิเคราะห์ สามารถที่จะค้นหาศักยภาพและดึงความสามารถออกมาให้ปรากฏ มีความรับผิดชอบ และเกิดความภาคภูมิใจที่ได้มีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ให้แก่สังคม ตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตผ่านการใคร่ครวญด้วยจิตอย่างลุ่มลึก(สุพรรณ เศรษฐคุณกุล,2556,หน้า 137-138,วันทนิย นามสวัสดิ์,2557,หน้า 9,ฟาฏิลัด รอเนิง,2560,หน้า 84, จักรกฤษณ์ จันทะคุณ,2560,หน้า 93-94,จุฑามณี เสาระโส และทัศนศิริพันธ์ สว่างบุญ,2560,หน้า 71)

นักศึกษาครูเป็นบุคลากรที่จะไปประกอบอาชีพครูในอนาคตจึงต้องมีคุณสมบัติของความเป็นครูโดยจะต้องได้รับการอบรมบ่มเพาะคุณธรรมความดีให้เกิดขึ้นในตนก่อนไม่ว่าจะเป็นความอดทนอดกลั้น ความใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ความขยันหมั่นเพียร ความสามัคคี การอยู่ร่วมกับคนอื่นอย่างเกื้อกูลและสามารถที่จะนำความรู้ หลักการและแนวคิดทฤษฎีต่างๆ ไปประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวจะส่งผลต่อการเป็นครูที่ดีทั้งในอนาคตอันใกล้คือการเป็นครูฝึกหัดและในอนาคตอันไกลคือการเป็นครูประจำการ(นิตยา สุวรรณศรี ,2555,หน้า 27) กลุ่มคณาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรซึ่งเรียกตัวเองว่า CCR-KP ได้ออกแบบขั้นตอนการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นศาสตร์พระราชาในรัชกาลที่ 9 กับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่ได้ผ่านกระบวนการสืบค้น ศึกษานำมาทดลองกับกลุ่มผู้เรียนในหลายระดับ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นซึ่งกระบวนการทั้งสองนั้นมุ่งเน้นให้เกิดการตระหนักรู้ในตนเอง รู้จักตนเองและนำไปสู่การพัฒนาตนเองในการดำเนินชีวิตอย่างพอเหมาะพอดีและมีความสุข อยู่ร่วมกับผู้อื่นอันเป็นผลต่อการสร้างสรรค์สังคมต่อไป อีกทั้งยังสอดคล้องกับพันธกิจของคณะครุศาสตร์ ที่มุ่งผลิตบัณฑิตครูให้มีความรู้ ทักษะและความสามารถทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพโดยมีวิสัยทัศน์ที่ส่งเสริมการเป็นผู้นำในการประยุกต์ศาสตร์พระราชามาใช้ในการผลิตและพัฒนาวิชาชีพครูเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่มีคุณภาพสากลด้วยมี

ปรัชญาความเชื่อที่ว่า ครูดีสร้างคน คนดีสร้างชาติ ครูศาสตร์สร้างครูดี(ครูศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ กำแพงเพชร, 2563, หน้า 2)

ผู้วิจัยในฐานะบุคลากรทางการศึกษาสังกัดครูศาสตร์ จึงเห็นว่า นอกจากจะส่งเสริมวิชาการวิชาชีพแล้ว บัณฑิตครูจะต้องได้รับการส่งเสริมคุณธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณลักษณะด้านการมีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวมหรือ “จิตสำนึกสาธารณะ” อันเป็นกรอบมาตรฐานผลลัพธ์การเรียนรู้ของครูยุคใหม่(สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2554, หน้า 7) และเป็นการพัฒนาบัณฑิตครูให้เกิดความสำนึกถึงที่จะทำประโยชน์เพื่อสังคม ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในด้านความเสียสละเพื่อส่วนรวมและพร้อมที่จะทุ่มเทกำลังกาย กำลังความคิดสติปัญญาที่จะพัฒนาประเทศชาติให้เกิดความมั่นคงยั่งยืนต่อไป

คำถามการวิจัย

เพื่อเป็นแนวทางในการหาคำตอบของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดข้อคำถามของการวิจัย ดังนี้

1. กระบวนการเรียนรู้ตามแนวทางแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาบูรณาการร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีขั้นตอนอย่างไร
2. แผนกิจกรรมขั้นตอนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาบูรณาการร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่นำมาพัฒนาคุณลักษณะด้านจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูมีแนวทางอย่างไร
3. กระบวนการเรียนรู้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาบูรณาการร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจสามารถนำมาพัฒนาคุณลักษณะด้านจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูได้หรือไม่

ความสำคัญของการวิจัย

ความสำคัญทางทฤษฎี

1. ทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ที่บูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษากับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งคิดค้นโดยคณาจารย์กลุ่ม CCRKP (Contemplation Coaching Research and King's Philosophy) มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร โดยผ่านกระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาเป็นแนวคิดเชิงประจักษ์
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาบูรณาการร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นศาสตร์พระราชาเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะนักศึกษาวิชาชีพครู จะเป็นประโยชน์ต่อคณาจารย์คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ที่ทำหน้าที่ผลิตนักศึกษาวิชาชีพครู

ความสำคัญทางปฏิบัติ

1. ผลการศึกษานี้เป็นประโยชน์ต่อคณาจารย์หรือบุคลากรทางการศึกษาที่ทำหน้าที่พัฒนาครู โดยใช้กระบวนการ CCRKP (Contemplation Coaching Research and King's Philosophy) ซึ่งจะได้นำไป

เป็นกระบวนการเรียนจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาวิชาชีพครูในกลุ่มโปรแกรมสาขาวิชาอื่นๆ ต่อไป

2. กระบวนการเรียนรู้ที่บูรณาการแนวจิตตปัญญาศึกษาร่วมกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะอื่นๆ ของนักศึกษาวิชาชีพครูได้หรือนำไปประยุกต์กับการจัดการเรียนการสอนหรือการจัดกิจกรรมในรูปแบบอื่นๆ ของกระบวนการเรียนรู้ได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

จากคำถามและความสำคัญของการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังต่อไปนี้

1. เพื่อเปรียบเทียบจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูกลุ่มทดลองก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ที่บูรณาการจิตตปัญญาศึกษากับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. เพื่อศึกษาความคงทนด้านจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูของกลุ่มทดลองในระยะหลังการทดลองเสร็จสิ้นผ่านไป 3 สัปดาห์
3. เพื่อศึกษาข้อคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ที่บูรณาการแนวจิตตปัญญาศึกษาร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงปริมาณกึ่งทดลอง(Quasi-Experiment Research) ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างเดียว มีการวัดก่อนและหลังการทดลองและวัดระยะหลังการทดลองผ่านไป 3 สัปดาห์

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ชั้นปีที่ 2 จำนวน 450 คน จากทั้งหมด 10 โปรแกรมสาขาวิชา ได้แก่ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ทั่วไป ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย คอมพิวเตอร์ศึกษา สังคมศึกษา ภาษาจีน พลศึกษา การประถมศึกษา การศึกษาปฐมวัย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565

กลุ่มตัวอย่างการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร จำนวน 21 คน โปรแกรมสาขาคณิตศาสตร์ ชั้นปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง(Purposive Sampling)

ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ กระบวนการเรียนรู้ที่บูรณาการจิตตปัญญาศึกษาร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามระยะเวลาในการทดลอง 3 ระยะ คือ

- ระยะก่อนการทดลอง

- ระยะหลังการทดลอง
- ระยะหลังติดตามผล 3 สัปดาห์

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ จิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครู

นิยามศัพท์เฉพาะ

จิตสำนึกสาธารณะ หมายถึง การที่นักศึกษาสำนึกรู้ตนเองในการเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยแก้ไขปัญหา การคำนึงถึงคนอื่นและการอยู่ร่วมอย่างเกื้อกูล เคารพสิทธิหน้าที่และข้อปฏิบัติทางสังคม ประารถนาที่จะช่วยเหลือผู้อื่นและอุทิศตนทำงานโดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่

1. ด้านสำนึกรู้ตนเองและมีส่วนในการแก้ไขปัญหา หมายถึง การที่นักศึกษารับรู้ความสามารถของตนเอง สามารถวิเคราะห์เชื่อมโยงสาเหตุของปัญหา ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับตนเองและผู้อื่น และหาวิธีการแก้ไขปัญหาด้วยเหตุผล รู้จักมองโลกในแง่บวก
2. การคำนึงถึงคนอื่นและการอยู่ร่วมอย่างเกื้อกูล หมายถึง การที่นักศึกษาเคารพในสิทธิและยกย่องให้เกียรติซึ่งกันและกัน ยอมรับความแตกต่างหลากหลาย รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้อื่น แสดงออกถึงการช่วยเหลือแบ่งปัน
3. เคารพในสิทธิหน้าที่และข้อปฏิบัติทางสังคม หมายถึง การที่นักศึกษามีความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบของสังคม มีความรับผิดชอบต่อสาธารณะสมบัติและใช้อย่างรู้คุณค่า
4. การอุทิศตนทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม หมายถึง การที่นักศึกษามุ่งมั่นทุ่มเทในการช่วยเหลือกิจกรรมทางสังคมโดยไม่หวังผลตอบแทน คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน รู้จักริเริ่มกิจกรรมและติดต่อประสานงาน

การบูรณาการหลักจิตตปัญญาศึกษากับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การออกแบบกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอนที่ยึดหลักกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาผสมผสานเนื้อหาที่เป็นแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง(CCR-KP: Contemplation Coaching and Research-King Philosophy)เพื่อพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครู โดยมีกระบวนการเรียนรู้ตามลำดับขั้นตอนประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 ตระหนักรู้-สู่การสร้างภูมิคุ้มกัน หมายถึง การที่นักศึกษาทำความเข้าใจมิติภายในของตนเอง(กาย อารมณ์ จิต)ผ่านกิจกรรมการฝึกสติโดยมีกระบวนการเป็นผู้ดำเนินการกลุ่ม หลังจากนั้น มีการสะท้อนมุมมองและความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับตนเอง แบ่งปันประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ขั้นที่ 2 ถามก่อร่าง-สร้างแรงบันดาลใจระเบิดจากข้างใน หมายถึง การที่นักศึกษาเปิดใจเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่ม ไม่เอามุมมองส่วนตัวเข้าไปตัดสินใจเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น เปิดใจรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ให้เกียรติเคารพในประสบการณ์และความเป็นตัวตนของสมาชิกกลุ่ม กระบวนการและ

สมาชิกร่วมกันตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นและสร้างแรงบันดาลใจ ตระหนักในความสามารถของตนเองและพร้อมที่จะพัฒนาศักยภาพด้วยการเรียนรู้และนำออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม

ขั้นที่ 3 ปฏิบัติโครงความรู้-ใช้เป็นและพอประมาณ หมายถึง การที่นักศึกษาเชื่อมโยงองค์ความรู้ต่างๆ ของตนเองและเพื่อนร่วมกลุ่มมาใช้ในการออกแบบและจัดสรรทรัพยากรที่มีมาประกอบในการแสดงวิธีคิด วิธีแก้ไขปัญหา การนำเสนอในรูปแบบต่างๆ รู้จักคิด รู้จักพูด รู้จักแสดงออกอย่างเหมาะสมโดยคำนึงถึงความมีเหตุผล พอประมาณ การมีภูมิคุ้มกัน ภายใต้เงื่อนไขความรู้และคุณธรรมด้วยกระบวนการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลเชิงวิทยาศาสตร์

ขั้นที่ 4 นำเสนอ-ยกระดับปรับปรุงมองสอดคล้องเหตุผล หมายถึง การที่ศึกษานำเสนอผลงานที่ขั้นที่ผ่าน(ขั้นที่ 3) ต่อกลุ่มใหญ่ จากนั้นมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อภิปรายร่วมกันเพื่อขยายประเด็นให้กลุ่มลึก รู้จักวิพากษ์วิจารณ์ เปิดใจรับฟังข้อเสนอแนะจากเพื่อนสมาชิกและกระบวนการ รู้จักปรับปรุงและสรุปเป็นความคิดรวบยอดตามความเข้าใจของตนเอง

ขั้นที่ 5 สะท้อนการเรียนรู้-สู่การประยุกต์ใช้ หมายถึง การที่นักศึกษารู้จักทบทวนประสบการณ์ สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรมตั้งแต่เริ่มต้นและแสดงออกถึงมุมมองอย่างเป็นเหตุเป็นผลถึงการเปลี่ยนแปลงภายในตนรวมถึงสำนึกในคุณค่าของทรัพยากร สิ่งแวดล้อม การนำมาใช้ประโยชน์และรู้จักปรับประยุกต์ต่อความรู้ที่ได้ไปสู่การพัฒนาโครงการใหม่ๆ ในบริบทการจัดการเรียนรู้ในอนาคต

นักศึกษาวิชาชีพครู หมายถึง นักศึกษาคณะครุศาสตร์ สาขาคณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ที่กำลังศึกษาอยู่ระหว่างชั้นปีที่ 2

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ได้แบบวัดจิตสำนึกสาธารณะ นักศึกษาวิชาชีพครูที่มีประสิทธิภาพ สามารถนำไปใช้วัดกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์เพื่อศึกษาคุณลักษณะด้านจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูในทุกโปรแกรมสาขาวิชา
2. ได้แผนกิจกรรมที่บูรณาการแนวจิตปัญญาศึกษาร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาคุณลักษณะด้านจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูที่มีประสิทธิภาพ สามารถนำไปใช้พัฒนาคุณลักษณะด้านจิตสำนึกสาธารณะและคุณลักษณะด้านอื่นๆ ของนักศึกษาในกลุ่มตัวอย่างอื่นๆ ได้
3. ได้ขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้ที่ชัดเจนในเชิงประจักษ์ของการบูรณาการระหว่างจิตปัญญาศึกษาร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาวิชาชีพครู

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกสาธารณะ จิตตปัญญาศึกษาและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับจิตสำนึกสาธารณะ

- 1.1 ความหมายของจิตสำนึกสาธารณะ
- 1.2 ความสำคัญของจิตสำนึกสาธารณะ
- 1.3 องค์ประกอบของจิตสำนึกสาธารณะ
- 1.4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสำนึกสาธารณะ
- 1.5 แนวทางการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ
- 1.6 ตัวบ่งชี้และพฤติกรรมจิตสาธารณะ
- 1.7 เครื่องมือวัดจิตสำนึกสาธารณะ
- 1.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตตปัญญาศึกษา

- 2.1 ความหมายของจิตตปัญญาศึกษา
- 2.2 แนวคิดพื้นฐานการเรียนรู้ด้วยจิตตปัญญาศึกษา
- 2.3 จุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษา
- 2.4 หลักการจัดการกระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษา
- 2.5 แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวจิตตปัญญาศึกษา
- 2.6 การจัดการกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาที่ดี
- 2.7 กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา
- 2.8 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษา
- 2.9 คุณลักษณะและทักษะพื้นฐานของกระบวนการแนวจิตตปัญญาศึกษา
- 2.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

- 3.1 แนวคิดและความหมายของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 3.2 ความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง
- 3.3 การพัฒนามนุษย์ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- 3.4 การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 3.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4. ขั้นตอนการบูรณาการจิตตปัญญาร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกสาธารณะ

1.1 ความหมายของจิตสำนึกสาธารณะ

จิตสำนึกสาธารณะมาจากคำ 2 คำประกอบกัน คือคำว่า “จิต” กับคำว่า “สาธารณะ” แปลมาจากภาษาอังกฤษจากคำว่า Public consciousness, Public mind, Public service, Service mind ซึ่งมีความหมายลักษณะเดียวกันกับคำว่า จิตสำนึกสาธารณะ จิตสาธารณะ จิตบริการ จิตอาสา จิตสำนึกทางสังคม คำว่า จิตสำนึกสาธารณะได้นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ(2554,หน้า 45)ให้ความหมายไว้ว่า เป็นคุณลักษณะที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ชุมชนและสังคมด้วยความเต็มใจ กระตือรือร้น โดยไม่หวังผลตอบแทน ผู้ที่มีจิตสาธารณะ คือผู้มีลักษณะเป็นผู้ให้และช่วยเหลือผู้อื่น แบ่งปันความสุขส่วนตนเพื่อทำประโยชน์แก่ส่วนรวม เข้าใจ เห็นใจผู้ที่มีความเดือดร้อน อาสาช่วยเหลือสังคม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วยแรงกายสติปัญญา ลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาหรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้เกิดในชุมชนโดยไม่หวังผลตอบแทน

พิเชษฐ์ ศรีสุขและคณะ(2558,หน้า 70)ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นการตระหนักตัวตนที่จะทำอะไรเพื่อเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม การคิดที่สร้างสรรค์เป็นกุศล มุ่งทำกรรมดีที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม คิดสร้างสรรค์คิดในทางที่ดี ไม่ทำลายบุคคล สังคมวัฒนธรรมประเทศชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งการกระทำและคำพูดที่มาจากความคิดที่ดีเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นต่อสังคม ไม่เห็นแก่ตัว ไม่มีประโยชน์ทับซ้อน ไม่คอรัปชั่น ไม่เอาเปรียบผู้อื่น เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น มีจิตที่กว้างไม่คับแคบ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รับฟังข้อมูลข่าวสารใหม่ๆที่แตกต่างจากที่เคยรู้เคยมีมา แสวงหาความรู้ใหม่อยู่เสมอ คาดการณ์ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นและหาทางป้องกันปัญหาเหล่านั้นเพื่อลดความรุนแรงของปัญหานั้นๆ

วัชร ไขยสาร(2555,หน้า 14)กล่าวว่า เป็นจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม เป็นการแสดงออกเพื่อส่วนรวม ช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก เป็นการบริการชุมชน ทำประโยชน์เพื่อสังคม การคิดสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม การทำความดี การเอื้ออาทร เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกันตลอดจนร่วมมือกันกระทำเพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหาซึ่งไม่ขัดต่อกฎหมาย คุณธรรม จริยธรรมหรือศีลธรรมอันดี

ชัยสิทธิ์ เฉลิมมีประเสริฐและคณะ(2540 อ้างอิงจาก วัชร ไขยสาร.2555,หน้า 14)ได้ให้ความหมายไว้ว่าเป็นคุณลักษณะทางจิตใจของบุคคลเกี่ยวกับการมองเห็นคุณค่าหรือการให้คุณค่าแก่การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคมที่ไม่มีผู้ใดผู้หนึ่งเป็นเจ้าของหรือเป็นสิ่งที่คนในสังคมเป็นเจ้าของร่วมกัน เป็นสิ่งที่สามารถสังเกตได้จากความรู้สึกนึกคิดหรือพฤติกรรมการกระทำที่แสดงออกมา

หฤทัย อาจปฐ (2544,อ้างอิงจาก ปณพร ศรีปลั่ง,2559, หน้า 18) กล่าวว่า จิตสำนึกสาธารณะ หมายถึง ความตระหนักของบุคคลถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมทำให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบที่จะช่วยเหลือสังคม ต้องการเข้าไปแก้ไขโดยรับรู้สิทธิ ควบคู่ไปกับหน้าที่ และความรับผิดชอบ สำนึกถึงพลังของตนเองว่าสามารถ ร่วมกันแก้ไขปัญหาได้ และลงมือกระทำแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยการเรียนรู้ และแก้ไขปัญหาพร้อมกับ คนในสังคมนั้น

มูลนิธิยุวสถิรคุณ(2561,หน้า 12-13) กล่าวถึงจิตสาธารณะไว้ว่าเป็นความสำนึกหรือความคิดที่จะทำ สิ่งที่เป็นประโยชน์ให้แก่สังคมหรือคนทั่วไป คนที่มีจิตสาธารณะมักจะเอาใจใส่เป็นธุระและเข้าร่วมกิจกรรมของ ส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นต่อสังคม ต่อประเทศชาติ มีสำนึกและยึดมั่นในระบบคุณธรรมจริยธรรมที่ดี งาม ไม่ทำอะไรที่เป็นโทษต่อคนหมู่มาก ไม่นิ่งดูตาย หากเห็นว่าตนทำสิ่งใดที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมได้ แม้เพียงเล็กน้อยก็จะทำ

สรุปได้ว่า จิตสำนึกสาธารณะ เป็นความตระหนักรู้ในตนเองและมองเห็นประโยชน์ส่วนรวม มุ่งมั่นที่จะกระทำการกิจต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่ผู้อื่นและสังคม ประเทศชาติ ยึดมั่นในหลักคุณธรรมความดีงาม มีจิตใจที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่นและสาธารณะ ไม่นิ่งดูตายที่จะกระทำการสิ่งที่เป็นกุศลความดีให้เกิดขึ้นแก่ บ้านเมืองด้วยความทุ่มเททั้งกำลังกาย กำลังสติปัญญาพร้อมทั้งหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาให้กับผู้อื่น สังคม โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

1.2 ความสำคัญของจิตสำนึกสาธารณะ

การที่บุคคลในสังคมมีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละช่วยเหลือซึ่งกันและกันย่อมเป็นสิ่งดีงามและย่อมจะเป็น สิ่งที่จะนำพาสังคมให้เกิดความสามัคคีกลมเกลียวอันจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ ดังนั้น ประเทศต่างๆ ทั่วโลกต่างก็ให้ความสำคัญต่อการมีจิตสาธารณะของประชาชนรวมทั้งประเทศไทยเราด้วย ในปี พ.ศ. 2544 องค์การสหประชาชาติร่วมกับประเทศต่างๆ ได้จัดให้เป็นปีอาสาสมัครสากลจึงส่งผลให้แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9(พ.ศ. 2545-2549)ได้กล่าวถึงการมีจิตสาธารณะไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นคุณลักษณะ ของคนไทยที่พึงประสงค์ซึ่งจะช่วยพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง(ดุขฎิ มัชฌิมภาวิโร.2556,หน้า 17)และ ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติมาตรฐานที่ 1 ได้กล่าวไว้ว่าการศึกษาคือต้องพัฒนาคนไทยทุกคนให้เป็น “คนเก่ง คนดี และมีความสุข” ตามตัวบ่งชี้ที่ 5 คือ มีคุณธรรม จิตสาธารณะ และจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและ พลโลก ดำเนินชีวิตโดยกายสุจริต วาจาสุจริต และมโนสุจริต มีความรับผิดชอบต่อทางศิลปกรรมและสังคม มีจิตสำนึก ในเกียรติภูมิของความเป็นคนไทย มีความภูมิใจในชนชาติไทย รักแผ่นดินไทยและปฏิบัติตามตามระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข เป็นสมาชิกที่ดี เป็นอาสาสมัครเพื่อชุมชนและสังคมใน ฐานะพลเมืองไทยและพลโลก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548,อ้างอิงจาก ดวงกมล ทองอยู่.2555, หน้า 14)อีกทั้งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ยังได้มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีจิต

สาธารณะซึ่งเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์หนึ่งในแปดข้ออีกด้วย(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2554,หน้า 5)

จิตสาธารณะจึงมีความสำคัญที่จะกระตุ้นให้บุคคลเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมที่เกิดจากภายใน คือ ความรู้สึกนึกคิด มีความสำนึกรู้ตลอดจนคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งอยู่ในจิตใจและส่งผลมาสู่การแสดงออกภายนอก ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมเป็นเพราะบุคคลขาดจิตสำนึกส่วนรวมในสังคมเป็นสำคัญ และขาดการตระหนักรู้รับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อตนเองนับว่าเป็นพื้นฐานต่อความรับผิดชอบต่อสังคม เช่น รู้จักความพอดี ประพฤติตัวให้เหมาะสม ละเว้นการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหาย ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ มีความรับผิดชอบ ตรงเวลา สามารถพึ่งพาตนเองได้ ความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นการช่วยเหลือสังคม ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน รู้จักหน้าที่และมีความรับผิดชอบต่อครูอาจารย์ เช่น เชื่อฟังคำสั่งสอนของครูอาจารย์ ตั้งใจเล่าเรียน ปฏิบัติตามกฎระเบียบวินัยของโรงเรียน ช่วยรักษาทรัพย์สินสมบัติของโรงเรียน เป็นต้น ต่อพ่อแม่ เช่น เชื่อฟังพ่อแม่ ช่วยเหลืองานบ้าน ไม่ทำให้พ่อแม่เสียใจ เป็นต้น ต่อครอบครัว เช่น เอาใจใส่ต่อสามี ภรรยาและบุตร ให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน เป็นต้น ต่อเพื่อน เช่น ไม่เอาเปรียบเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน เป็นต้น ต่อสังคม มีความรับผิดชอบต่อในฐานะพลเมือง เช่น ปฏิบัติตามกฎหมายของสังคม ปฏิบัติตามกฎหมาย รักษาสาธารณะสมบัติของส่วนรวม ให้ความร่วมมือต่อสังคมในฐานะพลเมืองคนหนึ่ง ให้ความช่วยเหลือ เป็นต้น

นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการยังได้ให้ความสำคัญของการมีจิตสาธารณะที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม การรู้จักดูแลของส่วนรวม รวมถึงรู้จักการรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ โดยหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนด “จิตสาธารณะ” เป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์(ดวงกมล ทองอยู่.2555,หน้า 14) จิตสำนึกสาธารณะจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะการที่คนมาอยู่ร่วมกันเป็นสังคมย่อมต้องมีความสัมพันธ์ในรูปแบบการพึ่งพากันคนในสังคมซึ่งมีบทบาทหน้าที่แตกต่างกันไป ถ้าคนในสังคมขาดจิตสำนึกสาธารณะซึ่งนอกจากจะมีผลกระทบต่อบุคคล ครอบครัว องค์กรแล้วการขาดจิตสำนึกสาธารณะยังมีผลกระทบต่อชุมชนระดับประเทศและระดับโลก ทำให้เกิดความเดือดร้อนในรูปแบบต่างๆ เช่น ขาดความสามัคคี เกิดการแก่งแย่ง ทะเลาะเบาะแว้งภายในครอบครัว แบ่งพรรคแบ่งพวก เกิดการเบียดเบียนสมบัติของส่วนรวมนำมาเป็นสมบัติของตนเอง องค์กรไม่ก้าวหน้า คุณภาพงานลดลงรวมถึงสามารถทำให้ความเข้มแข็งในชุมชนลดน้อยลง ขาดการพัฒนา เพราะต่างคนต่างอยู่และทำให้เกิดอาชญากรรมขึ้นได้ง่ายและรวดเร็ว จากความสำคัญของการจะต้องมีจิตสำนึกสาธารณะ ถ้าเราสามารถปลูกฝัง ส่งเสริม หรือพัฒนาให้เด็กมีจิตสำนึกสาธารณะ ด้วยวิธีการต่างๆ จะทำให้เด็กมีจิตใจที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน อาสาดูแลรับผิดชอบสมบัติส่วนรวม มีการใช้สมบัติของส่วนรวมอย่างเห็นคุณค่า ใช้อย่างทะนุถนอม รู้จักการแบ่งปันโอกาสในการใช้ของส่วนรวมให้ผู้อื่น เมื่อเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ปัญหาที่เกิดจาก

การเอาวัดเอาเปรียบคนอื่น ปัญหาการทำลายสาธารณะสมบัติต่างๆ จะลดลง การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน และพวกพ้องก็จะลดน้อยลง สังคมก็จะพัฒนาขึ้นได้(พิเชษฐ ศรีสุขและคณะ.2558,หน้า 67-68)

1.3 องค์ประกอบของจิตสำนึกสาธารณะ

อนุพันธ์ คำปิ่นและคณะ (2558,หน้า 303) ได้ทบทวนและศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบ จิตสำนึกสาธารณะจากนักวิชาการต่างๆ และได้สรุปเป็น 8 องค์ประกอบด้วยกัน คือ

1. การมีวิสัยทัศน์ร่วมกันตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น หมายถึง การมีแนวคิดร่วมกันรับรู้และตระหนัก ถึงทิศทางและเป้าหมายในอนาคตเพื่อการลดความขัดแย้งในสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง

2. ความรัก ความเอื้ออาทรและความสามัคคี หมายถึง การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้สึกต่อการช่วยเหลือสังคม มีความรักและความเอื้ออาทรต่อสังคม ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ มีความรับผิดชอบ การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล และการเคารพสิทธิของผู้อื่น

3. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคม หมายถึง การรับรู้ในกิจกรรมของสังคม การมีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจ การให้ความร่วมมือเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ การใช้สิทธิและการเคารพสิทธิของผู้อื่นในกิจกรรมเพื่อ สังคม การรู้จักคิดริเริ่มกิจกรรม การพิจารณาและการวางแผนในกิจกรรมเพื่อสังคม รวมทั้งการมีส่วนร่วมใน การผลักดันให้เกิดกิจกรรมเพื่อสังคม

4. ความรับผิดชอบต่อสาธารณะ หมายถึง การรับรู้ความรู้ความสามารถของตนเองเพื่อแก้ไขปัญหา ของสังคม มีความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสังคม และมีความรับผิดชอบต่อสาธารณะสมบัติ

5. การยกย่องและให้เกียรติผู้อื่น หมายถึง การรับรู้ในบทบาทของตนเอง ยอมรับฟังความเห็นและ ข้อเสนอแนะจากบุคคลอื่น การเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ใช้สิทธิของส่วนรวมอย่างเสมอภาค การยกย่องผู้อื่นด้วย ความจริงใจ

6. การมีมาตรฐานในการปฏิบัติงาน หมายถึง การรับรู้และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการใน ปัญหาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง รู้จักเชื่อมโยงปัญหา วิเคราะห์ปัญหา วางแนวทางแก้ไขปัญหามีระบบ รวมถึงการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นถึงแนวทางป้องกันในอนาคต

7. การติดต่อสื่อสารอย่างต่อเนื่องและเชื่อมโยงเครือข่ายความร่วมมือ หมายถึง ความร่วมมือในการ กำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกันในการแก้ไขปัญหา การเชื่อมโยงปัญหา และวิธีการที่ได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย มีการเรียนรู้ ปฏิบัติร่วมกันอย่างเต็มที่ และติดต่อสื่อสารเพื่อประสานการทำงานอย่างต่อเนื่อง

8. การมีองค์ความรู้และความสามารถในการแสวงหาความรู้ หมายถึง การเรียนรู้จากการร่วมกิจกรรม การสร้างความรู้ขึ้นมาใหม่เพื่อปรับใช้การเรียนรู้เพิ่มเติม เพื่อค้นหาแนวทางการแก้ไขปัญหา การคิดวิเคราะห์ ปัญหา การกำหนดเงื่อนไขในการจัดกิจกรรม และการพัฒนาความรู้ในกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

หุทัย อาจปฐุ (2544,อ้างอิงจาก นิรุทธ์ วัฒนภาส,หน้า 27) อธิบายองค์ประกอบจิตสำนึกสาธารณะไว้ 6 ด้าน คือ

1. ด้านความตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม บุคคลเกิดการรับรู้ถึงสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมืองว่าอยู่ในภาวะไม่ปกติซึ่งมีผลกระทบต่อตนเอง ครอบครัว ประเทศชาติ เป็นภาวะที่จำเป็นต้องแก้ปัญหาให้อยู่ในภาวะปกติสุข

2. ด้านการวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์สภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง รวมถึงการคิดจำแนกสาเหตุและกระบวนการที่ทำให้เกิดปัญหาสังคม เศรษฐกิจ การเมืองให้อยู่ในภาวะไม่ปกติ รวมถึงผลกระทบของปัญหาในด้านต่างๆ ว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไรและร่วมกันหาคุญแจเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคคลอื่นถึงสภาพปัญหาแนวทางป้องกันและการแก้ไข

3. ด้านความรัก ความเอื้ออาทรและความสามัคคี การรวมกลุ่มของบุคคลในสังคม มีความหลากหลาย จึงจำเป็นต้องสร้างขึ้นบนฐานแห่งความรัก ความเมตตา ความเอื้ออาทรและสามัคคี

4. ด้านการรับรู้ความสามารถของตนในการผลักดันเพื่อแก้ไขปัญหา สังคม เศรษฐกิจการเมือง มั่นใจในความสามารถของตนในการที่จะช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาเศรษฐกิจสังคม การเมือง กระตือรือร้น ต้องการหาวิธีแนวทางและทรัพยากรในการแก้ปัญหา

5. ด้านการลงมือปฏิบัติหรือร่วมมือในการแก้ไขปัญหาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ โดยการริเริ่มของตนเองหรือเข้าร่วมในกลุ่มต่างๆ เพื่อช่วยเหลือสังคมโดยการให้ทุนทรัพย์ การช่วยในการจัดกิจกรรมต่างๆ ช่วยเสนอความคิด แนวทางแก้ไขปัญหาหรือการกระทำอื่นๆ ที่กระทำแล้วมีผลทำให้เกิดการผลักดันและการเคลื่อนไหวในทางพัฒนาสังคมตามความรู้ความสามารถของตน

6. ด้านการมีเครือข่ายในการทำกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือสังคม ต้องมีการประสานเพื่อดำเนินการตามแนวทางในการช่วยเหลือสังคม โดยการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม ช่วยเหลือสังคมและร่วมมือกับองค์กรของรัฐบาลและเอกชนในการกระทำเพื่อช่วยเหลือสังคม

สมพงษ์ สิงหะพล(2542,อ้างอิงจาก พิเชษฐ์ ศรีสุขและคณะ,2558,หน้า 70)ได้แบ่งองค์ประกอบของจิตสำนึกสาธารณะไว้ 3 ระดับ ได้แก่

1. จิตสำนึกสาธารณะเกี่ยวกับตนเอง (Self-Consciousness) เป็นจิตสำนึกเพื่อพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จิตสำนึกด้านนี้ เป็นจิตสำนึกที่ทุกสังคมพยายามที่จะสร้างให้เกิดขึ้นให้ได้ เช่น ความรับผิดชอบ หมั่นฝึกฝนเอาใจใส่และอดทน เป็นต้น

2. จิตสำนึกสาธารณะเกี่ยวกับผู้อื่น (Others Oriented Consciousness) เป็นจิตสำนึกของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของคนในสังคม เช่น ความเห็นอกเห็นใจ ความเอื้อเฟื้อและความสามัคคี เป็นต้น เป็นจิตสำนึกที่คนไทยส่วนใหญ่ถูกหล่อหลอมมาจากพื้นฐานดั้งเดิมของวัฒนธรรมไทยอยู่แล้วสร้างกันได้ไม่ยากนัก

3. จิตสำนึกสาธารณะเกี่ยวกับสังคม (Social Consciousness) เป็นจิตสำนึกที่ตระหนักถึงความสำคัญในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม หรือ คำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมความสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกัน

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ศึกษานิยามและองค์ประกอบจิตสำนึกสาธารณะจากนักวิชาการหลายๆ ท่านแล้วพบว่า แต่ละท่านจะให้นิยามขององค์ประกอบที่แตกต่างกันตามแต่จุดมุ่งหมาย แต่เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่า องค์ประกอบจิตสำนึกสาธารณะนั้นจะเกี่ยวกับการตระหนักรู้หรือสำนึกรู้ภายในตนเอง การคำนึงถึงบุคคลอื่น วัตถุประสงค์ของและสิ่งแวดล้อม การทำเพื่อส่วนรวมโดยไม่หวังผลตอบแทน เล็งเห็นประโยชน์ส่วนใหญ่มากกว่าประโยชน์ส่วนตน รู้จักที่จะช่วยเหลือผู้อื่นหรือกิจกรรมของสังคม มีความทุ่มเทเสียสละทั้งกำลังกาย ความคิดสติปัญญา ผู้วิจัยได้สังเคราะห์มาเป็นองค์ประกอบให้เหมาะสมกับนักศึกษาวิชาชีพครูบนพื้นฐานและความจำเป็นในบริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่

1. ด้านสำนึกรู้ตนเองและมีส่วนในการแก้ไขปัญหา หมายถึง การที่นักศึกษารับรู้ความสามารถของตนเอง สามารถวิเคราะห์เชื่อมโยงสาเหตุของปัญหา ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับตนเองและผู้อื่น และหาวิธีการแก้ไขปัญหาด้วยเหตุผล รู้จักมองโลกในแง่บวก
2. การคำนึงถึงคนอื่นและการอยู่รวมอย่างเกื้อกูล หมายถึง การที่นักศึกษาเคารพในสิทธิและยกย่องให้เกียรติซึ่งกันและกัน ยอมรับความแตกต่างหลากหลาย รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้อื่น แสดงออกถึงการช่วยเหลือแบ่งปัน
3. เคารพในสิทธิหน้าที่และข้อปฏิบัติทางสังคม หมายถึง การที่นักศึกษามีความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบของสังคม มีความรับผิดชอบต่อสาธารณะสมบัติและใช้อย่างรู้คุณค่า
4. การอุทิศตนทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม หมายถึง การที่นักศึกษามุ่งมั่นทุ่มเทในการช่วยเหลือกิจกรรมทางสังคมโดยไม่หวังผลตอบแทน คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน รู้จักริเริ่มกิจกรรมและติดต่อประสานงาน

1.4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสำนึกสาธารณะ

การสร้างจิตสาธารณะยังจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยต่างๆ ในการสร้างทั้งปัจจัยภายในและภายนอก จิตสำนึกสาธารณะไม่สามารถที่จะเกิดขึ้นมาเองได้ตามธรรมชาติจะต้องเกิดโดยการกระตุ้นหรือการปลูกฝัง แส่น กิรตินวนันท์(2562,หน้า 194-198)ได้แบ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสำนึกสาธารณะใหญ่ๆ ไว้ 2 ประการ ดังนี้

1. ปัจจัยภายนอก เป็นปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมอันแสดงถึงความสัมพันธ์ทางด้านโครงสร้างของมนุษย์และโครงสร้างความสัมพันธ์เหล่านั้นได้ส่งผลต่ออิทธิพลต่อการกระทำหรือพฤติกรรมของมนุษย์ผ่าน การกระทำทางสังคม (Social Action) เช่น การอบรมสั่งสอน การชี้แนะ การตักเตือน จนเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไป ไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงอย่างเฉียบพลัน ซึ่งสภาพแวดล้อมทางสังคมของมนุษย์ที่สำคัญ

ได้แก่ ครอบครัว พ่อแม่พี่น้องญาติสนิทกระทั่งเพื่อนที่โรงเรียนหรือที่ทำงาน เป็นต้น ยิ่งมนุษย์อยู่ใกล้สภาพแวดล้อมใดมากก็มักได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมนั้น โดยไม่จำเป็นต้องเป็นพ่อแม่พี่น้องหรือครอบครัวตนเองก็ได้

นอกจากนี้ปัจจัยภายนอกยังหมายรวมถึงกฎระเบียบข้อบังคับ กฎหมาย วัฒนธรรม ประเพณีความเชื่อ ศาสนาที่สามารถมีอิทธิพลต่อการสร้างจิตสำนึกสาธารณะได้ รวมถึงระบบการสื่อสารที่ทุกวันนี้ก้าวเข้ามา มีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมมนุษย์มากยิ่งขึ้นเรื่อยๆ ผ่านบุคคล สถานการณ์หรือเหตุการณ์สำคัญ โดยเฉพาะมนุษย์ในสังคมเมือง ไม่ว่าจะเป็นโทรทัศน์ วิทยุ หรืออินเทอร์เน็ต ที่ก้าวเข้ามา มีบทบาทสำคัญแก่มนุษย์ในยุคโลกาภิวัตน์ทั้งด้านการสื่อสารกับมนุษย์และสร้างพฤติกรรมเลียนแบบมากขึ้นเรื่อยๆ

2. ปัจจัยภายใน ถือเป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นภายในของมนุษย์ในแต่ละคน ผ่านกระบวนการเรียนรู้ การรับรู้ การคิดต่างๆ จนเกิดเป็นจิตสำนึก ระบบความคิดในการตระหนักรู้ของแต่ละบุคคล ฯลฯ กล่าวคือกรอบความคิด ระบบการคิดวิเคราะห์ของมนุษย์แต่ละคนที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในประเด็นเรื่องคุณธรรม ความดี ความชั่ว เป็นต้น อันส่งผลต่อการปฏิบัติตนหรือพฤติกรรมของมนุษย์แต่ละคนที่มีความแตกต่างกันออกไป ตลอดจนการขัดเกลาตนเองให้ดียิ่งขึ้นหรือแย่ลงไปก็สามารถเป็นได้ ซึ่งการสร้างจิตสาธารณะอาจไม่สามารถกำหนดได้อย่างชัดเจนว่าต้องเกิดขึ้นจากปัจจัยภายในหรือปัจจัยภายนอกแต่เพียงเท่านั้น เนื่องจากการจะเกิดจิตสาธารณะขึ้นได้ต้องเกิดขึ้นจากการบูรณาการทั้งจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกเป็นสำคัญ จนบางครั้งอาจไม่สามารถแยกระหว่างกันได้อย่างชัดเจนได้ อีกทั้งสรรพสิ่งภายในโลกย่อมมีความเชื่อมโยงระหว่างกันหรือพึ่งพาอาศัยระหว่างกันอยู่ตลอดเวลา โดยปัจจัยภายนอกอย่างสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัวของมนุษย์เราทุกคนในทุกพื้นที่อย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ตราบโอบล้อมมนุษย์ยังเป็นมนุษย์สังคมย่อมต้องตกอยู่ภายใต้สภาพแวดล้อมในมิติต่างๆ ทั้งมิติทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม เป็นต้น ซึ่งสภาพแวดล้อมต่างๆ มักเข้ามามีอิทธิพลต่อมนุษย์โดยที่มนุษย์มักไม่รู้ตัวเกิดเป็นจิตสาธารณะแบบกะทันหันหรือแบบธรรมชาติ นั่นเอง ขณะที่ปัจจัยภายในถือเป็นการเลือกหรือการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลของมนุษย์แต่ละคน แม้ว่าคนอื่นอาจมองไม่เห็นเหตุผลของบุคคลนั้นก็ตาม แต่แท้จริงแล้วมีเหตุผลของแต่ละคนในการตัดสินใจซ่อนอยู่ อันเป็นจิตสำนึกหรือจิตสาธารณะที่เกิดขึ้นนั่นเอง กล่าวคือการสร้างจิตสาธารณะหรือจิตสำนึกให้ประสบความสำเร็จได้จำเป็นต้องอาศัยทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกเข้ามาร่วมบูรณาการอย่างต่อเนื่อง เป็นขั้นตอน ทั้งที่บุคคลนั้นรู้ตัวและไม่รู้ตัว เพื่อง่ายต่อการปลูกฝังมากยิ่งขึ้น รวมถึงสร้างความยั่งยืนในจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นในท้ายที่สุด

กล่าวได้ว่า การเกิดจิตสำนึกสาธารณะนั้นย่อมมีทั้งปัจจัยภายนอกซึ่งเป็นผลจากการที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัวเป็นต้นว่า พ่อแม่พี่น้อง ประเพณีวัฒนธรรม สื่อสารมวลชนต่างๆ และปัจจัยภายในตัวบุคคลเองที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ ขัดเกลาฝึกฝนตนเองจนเกิดการตระหนักรู้สำนึกในการที่จะแสดงออกอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อที่จะช่วยเหลือสังคมส่วนรวม

1.5 แนวทางการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ

พิเชษฐ์ ศรีสุขและคณะ(2558,หน้า 67) กิตติพงษ์ แดงเสริม(2555)จันทิรา ธนสงวนวงศ์(2553)ไพบูรณ์ วัฒนศิริธรรมและสังคม สัจจร(2542)(อ้างอิงจาก คณาจารย์ภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2563,หน้า 28-29) ได้กล่าวถึงแนวทางในการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะไว้ว่า

1. การหล่อหลอมโดยผ่านการเลี้ยงดูหรือการทำให้เป็นแบบอย่าง ซึ่งครอบครัวจะเป็นต้นแบบและเป็นภาพสะท้อนการแสดงออกของจิตสำนึกสาธารณะที่สำคัญของบุคคลนั้นได้อย่างชัดเจน
2. การเรียนรู้เป็นกระบวนการสั่งสมการเรียนรู้ประจำวันซึ่งการรับรู้รูปแบบที่เพิ่มความรู้ การทำซ้ำ และตัวอย่างที่สร้างความรู้สึกเชิงคุณค่าที่สื่อสารและส่งผลกระทบต่อกลับในความรู้สึกด้านบวกเสมอ จุดที่สำคัญคือ ลักษณะการเรียนรู้ที่สร้างวิธีคิด ไม่ว่าจะเป็นความคิดเชื่อมโยง ความคิดแบบมโนทัศน์ ความคิดแบบองค์รวม ต่างก็เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะในการเรียนรู้
3. จัดสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อความคิด ความเชื่อและการแสดงออกด้านพฤติกรรม เช่น มหาวิทยาลัยมีการจัดการเรียนการสอนโดยอาจารย์เล่าเรื่องที่สอดแทรกพฤติกรรมเชิงบวกในการแสดงออกถึงการจรรยาบรรณในสาธารณะ นักศึกษาจึงจะรู้สึกถึงผู้อื่นที่จะจรรยาบรรณทุกครั้ง นักศึกษากลุ่มใหญ่เมื่อเห็นตัวอย่างของการจรรยาบรรณที่คำนึงถึงผู้อื่นก็มีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองไปด้วย
4. การสร้างวินัยในตนเอง ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในระบบประชาธิปไตย รู้ถึงขอบเขตของสิทธิเสรีภาพ หน้าที่และความรับผิดชอบ
5. ให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม ตระหนักเสมอว่าตนเองคือส่วนหนึ่งของสังคม ต้องมีความรับผิดชอบต่อในการรักษาสภาพแวดล้อมซึ่งเป็นเรื่องของส่วนรวมทั้งต่อประเทศชาติและโลกใบนี้
6. ตระหนักถึงปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสังคม ให้ถือว่าเป็นปัญหาของตนเองเช่นกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ต้องช่วยกันแก้ไข
7. ยึดหลักธรรมในการดำเนินชีวิตเพราะหลักธรรมในทุกคำสอนของศาสนาที่สอน สอนให้คนทำความดีทั้งสิ้นถ้าปฏิบัติได้จะทำให้มีความสุข นอกจากนี้นี้ยังก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมด้วยทำให้เราสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข
8. การให้บทบาทผู้นำ ทั้งผู้นำแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการจะมีบทบาทสูงในการริเริ่มสร้างสรรค์ โน้มนำ หล่อหลอม ประสานงานเพื่อให้เกิดจิตสาธารณะ
9. การใช้การสื่อสารแบบองค์รวมศูนย์ โดยการใช้การสื่อสารที่มีการควบคุมโดยศูนย์กลางเพื่อเผยแพร่ในสิ่งที่เห็นว่าดีหรือให้ผู้อื่นร่วมเผยแพร่ เพื่อแก้ปัญหาอย่างไม่เป็นเอกภาพในการเผยแพร่ซึ่งทำให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระบางประการ

10. การใช้กระบวนการศึกษาเรียนรู้ โดยการผลักดันให้จิตสำนึกสาธารณะเข้าสู่ระบบการศึกษาให้ได้ ไม่ว่าจะเป็นทางการที่เป็นการศึกษาในระบบ เช่น การศึกษาในโรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย สถาบันการศึกษาต่างๆ และไม่เป็นทางการ คือ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เช่น การเรียนรู้ภายในองค์กร ชุมชน สังคม การเรียนรู้ผ่านสื่อต่างๆ ทั้งวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์และผ่านการปฏิสัมพันธ์ในสังคม

11. การใช้บทบาทของสื่อมวลชน สื่อมวลชนจะมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการกระจายข้อมูลข่าวสารสู่บุคคลต่างๆ ซึ่งจะช่วยสร้างจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว

12. การใช้ตัวอย่างที่ดีในสังคม การสร้างและสนับสนุนคนดี ยกย่องคนดี เลือกผู้นำที่ดี และผลักดันตัวอย่างจิตสาธารณะที่ดี เป็นวิธีการหนึ่งที่จะสร้างจิตสาธารณะในสังคมได้

สุวิมล ว่องวานิช และคณะ (2549, อ้างอิงจาก คณาจารย์ภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2563, หน้า 30) ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะทางจิตสาธารณะดังนี้

1. การยกตัวอย่างและปฏิบัติเป็นแบบอย่าง แนวทางการยกตัวอย่างของการประพฤติปฏิบัติที่สะท้อนคุณลักษณะที่พึงประสงค์นอกเหนือจากการอบรมสั่งสอนเพื่อยกตัวอย่างพฤติกรรมที่ดีและไม่ดีพร้อมผลของการปฏิบัติให้เกิดความเข้าใจ รวมถึงการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของครูเพื่อให้นักเรียนเห็นด้วย การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีถือเป็นการยกตัวอย่างที่ดีที่สุดที่นักเรียนสามารถเห็นและ เลียนแบบการกระทำ ความประพฤติต่างๆ ได้โดยตรง

2. การใช้เหตุผล ต้องปรับเปลี่ยนแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน เป็นการใช้เหตุผลในการพัฒนาคุณลักษณะต่างๆ กระตุ้นให้เกิดการวิพากษ์หรือสนทนาเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ดีและไม่ดี พร้อมอธิบายเหตุผลประกอบเพื่อสร้างความตระหนักและการปรับพฤติกรรมอันสะท้อนถึงคุณลักษณะของเด็กออกมา

3. เชิญชวนให้ทำความดี คือ การชี้แนะ เชิญชวนโดยการใช้การเสริมแรงทางบวกควบคู่กับการพัฒนาความกล้าหาญเชิงจริยธรรม เป็นความกล้าทำในสิ่งที่ถูกต้อง ไม่อายหรือกลัวที่จะทำในสิ่งที่ควรซึ่งต้องพัฒนาตั้งแต่วัยเด็ก จากเรื่องเล็กไปสู่เรื่องใหญ่ที่มีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น

4. การจัดการสิ่งแวดล้อมเชิงคุณธรรม เป็นการจัดสิ่งแวดล้อมที่ดีเอื้อต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ไม่มีสิ่งยั่วยุให้ไปในทางเสื่อม โดยเฉพาะในห้องเรียนที่เป็นสังคมย่อยเล็กๆ ที่นักเรียนต้องสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ครูสามารถจำลองสังคมใหญ่ภายในห้องเรียนได้ สร้างบรรยากาศเชิงคุณธรรม ซึ่งจะส่งผลดีต่อพฤติกรรมการแสดงออกของนักเรียนเมื่อก้าวพ้นห้องเรียนไปสู่สังคมภายนอก

5. การจัดประสบการณ์ การเปิดโอกาสให้เด็กได้สัมผัสสังคมภายนอกอย่างจริงจังนอกโรงเรียนจะช่วยให้เด็กเรียนรู้และซึมซับแนวคิดในการประพฤติปฏิบัติอย่างพึงประสงค์ เช่น การไปทำกิจกรรมที่บ้านพักคนชรา

ทำให้เด็กรู้จักความกตัญญูกตเวทีและความเมตตากรุณา เป็นการพัฒนาจิตสาธารณะของเด็ก เป็นการพัฒนาคุณลักษณะต่างๆของเด็กจากประสบการณ์จริง

6. การคาดหวังความเป็นเลิศ การวางเป้าหมายของตนเองของเด็ก เป็นเสมือนการกำหนดหลักชัยในการพัฒนาคุณลักษณะของตนเองให้ดียิ่งขึ้น

ดุษฎี มัชฌิมาภีโร(2556,หน้า 21-22)ได้ให้แนวทางในการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะสำหรับเยาวชนแบ่งได้เป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นสร้างแรงจูงใจ เป็นการสร้างเสริมเชิงบวกเกี่ยวกับค่านิยมด้านจิตสาธารณะให้เยาวชนเห็นความสำคัญของการเป็นคนดี มีคุณธรรมและมีเจตคติที่ดีต่อการมีจิตสาธารณะ การสร้างแรงจูงใจสามารถทำได้หลายประการ เช่น สร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดี จัดหาบุคคลต้นแบบมายกย่อง สอนวิชาคุณค่าของความเป็นมนุษย์ให้ เป็นต้น

2. ขั้นพัฒนา เป็นการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ด้านจิตสาธารณะโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายความว่าให้เยาวชนได้รับประสบการณ์ตรงจากการเรียนรู้ร่วมกัน ขั้นตอนนี้ทำได้โดยการจัดกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ การแสดงบทบาทสมมติ การวิพากษ์หรืออภิปรายเกี่ยวกับสถานการณ์ต่างๆ ในประเด็นคุณธรรม จริยธรรม จิตสาธารณะ จัดกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาประสิทธิภาพในตัวเองและการยอมรับตนเอง เช่น ให้เยาวชนได้กำหนดสัญญากับตนเองในการพัฒนาคุณธรรมต่างๆ รวมทั้งจิตสาธารณะหรือจัดกิจกรรมที่ให้เยาวชนได้เรียนรู้เพื่อช่วยเหลือหรือรับใช้สังคม เช่น ปลูกป่า อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม คัดแยกขยะ เป็นต้น

3. ขั้นปลูกฝัง เป็นการสร้างความยั่งยืนของจิตสาธารณะที่ได้พัฒนาขึ้นในตัวเด็กและเยาวชนซึ่งสามารถทำได้หลากหลาย อาทิ ขอความร่วมมือครูทุกคนให้สอดแทรกเรื่องจิตสาธารณะในทุกวิชาที่สอน เปิดโอกาสให้สมาชิกในครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาจิตสาธารณะให้แก่เด็กและเยาวชน จัดโอกาสหรือพื้นที่สร้างสรรค์ให้เยาวชนได้แสดงออกซึ่งการมีจิตสาธารณะ เช่น การก่อตั้งชมรมพุทธศาสน์ ชมรมรักษาน้ำรักษ์ไฟ ชมรมโลกสีเขียว เป็นต้น การให้เยาวชนได้ประเมินผลการพัฒนาจิตสาธารณะของตนเองรวมทั้งการสนับสนุน ยกย่องชมเชยการทำความดีของเยาวชน

ทวนทอง เขาวงกตพิงค์และสมชัย วงษ์นายะ(2560,หน้า 57-58)ได้ศึกษาวิจัยและเสนอแนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ ไว้ดังนี้

1. จัดให้มีการบูรณาการจิตสาธารณะกับการเรียนการสอนในรายวิชาต่างๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระที่เรียนรวมทั้งบูรณาการกับการบริการวิชาการแก่ชุมชน

2. ส่งเสริมให้มีกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ที่ทำโดยหมู่คณะทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยเพื่อให้นักศึกษามีความใกล้ชิดสนิทสนมและมีความสามัคคีกัน

3. ส่งเสริมให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมตามวิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน เช่น กิจกรรมพัฒนาชุมชน กิจกรรมพัฒนาสาธารณะประโยชน์ กิจกรรมอาสาพัฒนา กิจกรรมตามประเพณีทางศาสนา เทศกาลประจำปี กิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อม กิจกรรมรณรงค์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น

4. ส่งเสริมให้นักศึกษาตระหนัก มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาสังคมและรับผิดชอบต่อสังคม เช่น ร่วมรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด รณรงค์งดการสูบบุหรี่ รณรงค์การลดใช้พลังงานไฟฟ้า รณรงค์การดูแล รักษาสุขภาพอนามัยของชุมชน รณรงค์การอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน เป็นต้น

5. จัดทำสมุดบันทึกความดีให้กับนักศึกษาโดยส่งเสริมให้นักศึกษานำบันทึกการทำความดีเมื่อตนเองได้ทำให้กับบุคคลอื่น เพื่อน อาจารย์ คณะ มหาวิทยาลัยหรือชุมชน รวมทั้งจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

6. ส่งเสริมให้นักศึกษาในโปรแกรมวิชาต่างๆ ร่วมมือกับครูในสถานศึกษาให้บริการวิชาการแก่นักเรียนระดับประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษาด้วยการจัดกิจกรรมทางวิชาการต่างๆ เช่น การจัดค่ายวิชาการ การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน การทำวิจัยในชั้นเรียน การจัดติวพิเศษเพื่อเตรียมความพร้อมของนักเรียนสำหรับการสอบในระดับต่างๆ เป็นต้น

7. จัดให้มีการบรรยายจากวิทยากรที่ปฏิบัติงานด้านจิตอาสาหรือจิตสาธารณะ

8. จัดให้มีการอภิปราย สัมมนาหรือประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับปัญหาสังคมโดยให้นักศึกษาร่วมกันเสนอปัญหาสังคมรวมทั้งเสนอแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมนั้น

9. ส่งเสริมให้นักศึกษาเสนอหรือจัดกิจกรรมจิตสาธารณะโดยให้นักศึกษาวางแผน ปฏิบัติงานและประเมินผลงานด้านตัวนักศึกษาเอง จากนั้นจึงให้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

10. ส่งเสริมให้อาจารย์ร่วมกับนักศึกษาทำวิจัยชุมชน โดยเริ่มจากการร่วมวิเคราะห์สภาพปัญหา หาแนวทางแก้ปัญหา ประเมินผลการแก้ปัญหาและสรุปผลการแก้ปัญหา

11. ผู้บริหาร อาจารย์ เจ้าหน้าที่และบุคลากรในคณะครุศาสตร์และมหาวิทยาลัยเป็นแบบอย่างการมีสำนึกจิตสาธารณะเท่าที่โอกาสอำนวย เช่น บริจาคสิ่งของให้กับผู้ประสบภัยพิบัติต่างๆ บริจาคทรัพย์เพื่อสาธารณะประโยชน์ ใช้ทรัพยากรของมหาวิทยาลัยอย่างประหยัด ร่วมพัฒนามหาวิทยาลัย เป็นวิทยากรให้ความรู้กับหน่วยงานต่างๆ ในชุมชน เป็นต้น

12. จัดมีการยกย่องหรือมอบเกียรติบัตรแก่นักศึกษาที่มีผลงานด้านจิตอาสาหรือเป็นบุคคลตัวอย่างด้านจิตอาสาในคณะครุศาสตร์

กล่าวได้ว่า แนวทางในการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะนั้นสามารถจัดได้หลายรูปแบบทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน บูรณาาร่วมกับการเรียนการสอนในรายวิชาต่างๆ การจัดกิจกรรมที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน บริการวิชาการให้แก่โรงเรียน ชุมชน รวมถึงการบริจาคทุนทรัพย์ให้แก่ผู้ยากไร้หรือประสบภัยพิบัติต่างๆ

1.6 ตัวบ่งชี้และพฤติกรรมจิตสาธารณะ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดตัวบ่งชี้และพฤติกรรมจิตสาธารณะซึ่งเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในข้อที่ 8 ที่มุ่งพัฒนาให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนประกอบด้วย 1) ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจและพึงพอใจ โดยไม่หวังผลตอบแทน 2) เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชนและสังคม ดังแสดงในตารางที่ 2.1 ด้านล่างนี้

ตัวชี้วัด	พฤติกรรมบ่งชี้
ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจและพึงพอใจ โดยไม่หวังผลตอบแทน	- ช่วยพ่อแม่ ผู้ปกครองครูทำงานด้วยความเต็มใจ - อาสาทำงานให้กับผู้อื่นด้วยกำลังกาย กำลังใจและกำลังสติปัญญาโดยไม่หวังผลตอบแทน - แบ่งปันสิ่งของ ทรัพย์สินและอื่นๆ และช่วยแก้ปัญหาหรือสร้างความสุขให้กับผู้อื่น
เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชนและสังคม	- ดูแลรักษาสาธารณสมบัติและสิ่งแวดล้อมด้วยความเต็มใจ - เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชนและสังคม - เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาหรือร่วมสร้างสิ่งที่ดีงามของส่วนรวมตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยความกระตือรือร้น

ตารางที่ 2.1 ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ(2554,หน้า 45)

การพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะในแต่ละระดับตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษาจะมีตัวบ่งชี้พฤติกรรมที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นตัวย่อยของตัวชี้วัดทั้งสององค์ประกอบดังที่กล่าวมา

1.7 เครื่องมือวัดจิตสำนึกสาธารณะ

การพัฒนาเครื่องมือวัดจิตสำนึกสาธารณะซึ่งเป็นหนึ่งในตัวชี้วัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนส่วนมากจะยึดแนวทางการวัดและประเมินคุณลักษณะตามหลักสูตรแกนกลางของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งมี 2 องค์ประกอบด้วยกัน ได้แก่ ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจและพึงพอใจโดยไม่หวังผลตอบแทนและเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชนและสังคม ในปี 2554 ชูศิลป์ นาราหนองแวง(2554,หน้า 1)ได้พัฒนาเครื่องมือวัดจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 31 จำนวน 3 ฉบับ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยครู 10 คน ผู้ปกครอง 34 คนและนักเรียน 980 คน ผลการศึกษาพบว่า เครื่องมือวัดจิตสาธารณะเป็นข้อคำถามปลายปิดแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ ฉบับที่ 1 เป็นแบบประเมินตนเองของนักเรียน จำนวน 40 ข้อ ฉบับที่ 2 เป็นแบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียนโดยครู จำนวน 30 ข้อ และฉบับที่ 3 เป็นแบบประเมินนักเรียนโดยผู้ปกครอง จำนวน 25 ข้อ และผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ พบว่า ฉบับที่ 1 แบบประเมินตนเองของ

นักเรียน มีความตรงเชิงเนื้อหาโดยค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.50 - 1.00 มีค่าความตรงตามโครงสร้างอยู่ระหว่าง 0.44 - 0.68 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ความตรงตามสภาพโดยหาความสัมพันธ์ระหว่างแบบประเมินตนเองของนักเรียนกับแบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียนโดยครูซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.75 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 8.26-14.79 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีค่าความเที่ยง 0.95 ฉบับที่ 2 แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียนโดยครูมีความตรงเชิงเนื้อหาโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67-1.00 มีความตรงตามโครงสร้างระหว่าง 0.41-0.85 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.01 มีค่าความเที่ยง 0.98 และฉบับที่ 3 แบบประเมินนักเรียนโดยผู้ปกครอง มีความตรงเชิงเนื้อหาโดยค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.50-1.00 มีความตรงตามโครงสร้างระหว่าง 0.50 -0.90 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีค่าความเที่ยง 0.96

ต่อมาในปี พ.ศ. 2556 สิทธิพงษ์ นาคปก(2556,หน้า 76-77)ได้พัฒนาแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้พลศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 พบว่าแบบประเมินประกอบด้วยคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 คุณลักษณะ คือ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ แต่ละด้านมีพฤติกรรมบ่งชี้ด้านละ 5 ข้อ จำนวน 40 ข้อ และรูปแบบการประเมินเป็นมาตราส่วนประมาณค่า ประกอบด้วยระดับ 0, 1, 2, 3 คุณภาพของเครื่องมือด้านความเที่ยงตรงมีค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC อยู่ระหว่าง 0.6-1.0 ด้านความเชื่อมั่นโดยเฉพาะคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะอยู่ระดับ 0.924 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.793-0.960 และในปีเดียวกัน ศศิธร รอดย้อย(2556,หน้า 1)ยังได้พัฒนาแบบวัดจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 730 คนที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ของโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 จังหวัดชัยนาท แบบวัดที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยข้อคำถาม 42 ข้อ ที่มุ่งวัดจิตสาธารณะใน 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ ตัวชี้วัดที่ 1 การช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังและตัวชี้วัดที่ 2 การเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชนและสังคม เป็นข้อคำถามเชิงสถานการณ์แบบเลือกตอบ 5 ตัวเลือก ผลการศึกษาพบว่า ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.33-0.60 ความตรงเชิงโครงสร้างโดยค่าไคสแควร์ที่ df เท่ากับ 748 มีค่าเท่ากับ 795.46 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.93

ส่วน อาวี ชมภู(2558,หน้า 363-365)ได้มีการพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 พบว่า แบบวัดประกอบด้วยคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 คุณลักษณะมีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ ด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ มี 6 ข้อ ด้านซื่อสัตย์สุจริต มี 5 ข้อ ด้านมีวินัย มี 5 ข้อ ด้านใฝ่เรียนรู้มี 5 ข้อ ด้านอยู่อย่างพอเพียง มี 6 ข้อ ด้านมุ่งมั่นในการทำงาน มี 5 ข้อ ด้านรักความเป็นไทย มี 5 ข้อ และด้านมีจิตสาธารณะ มี 5 ข้อ รวมพฤติกรรมบ่งชี้ 8 ด้าน 42 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ 5,4,3,2,1 คุณภาพเครื่องมือด้านความเที่ยงตรงมีค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ระหว่าง 0.8-1.0 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.901 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.21-0.71

และในปี พ.ศ. 2560 วราลักษณ์ ไชยรัตน์(2560,หน้า 107-108)ได้พัฒนาแบบวัดจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนสังกัดพันธกิจการศึกษา เขตนครหลวง มูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างจำนวน 345 คน ผลการพัฒนาแบบวัดพบว่า แบบวัดจิตสาธารณะมี 2 องค์ประกอบด้วยกันตามแนวทางการประเมินของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานดังที่กล่าวแล้ว แต่ละองค์ประกอบมีข้อคำถามจำนวน 21 ข้อรวมเป็น 42 ข้อ เป็นข้อคำถามเชิงสถานการณ์แบบเลือกตอบ แบบวัดดังกล่าวสามารถวัดพฤติกรรมด้านจิตพิสัยได้ตามลำดับขั้นของลักษณะนิสัยของบุคคลที่ประกอบด้วย 5 ลำดับขั้นคือ ขั้นการรับรู้ ขั้นการตอบสนอง ขั้นเห็นคุณค่า ขั้นจัดระบบคุณค่าและขั้นสร้างลักษณะนิสัย แต่ละตัวเลือกมีค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ระหว่าง 0.6-1.0 มีค่าอำนาจจำแนกแต่ละข้อ 0.30-0.52 มีค่าความตรงเชิงโครงสร้างโดยค่าไคสแควร์ที่ df เท่ากับ 773 มีค่าเท่ากับ 713.5 ($P=0.94$)และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.88

1.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพ็ญภา วันศรี(2560,หน้า 127-129)ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการรับใช้สังคมในการเสริมสร้างจิตสาธารณะ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชุมนุมจิตสาธารณะโรงเรียนบางมูลนากภูมิวิทยาคม จังหวัดพิจิตร ผลการศึกษาพบว่า หลังเข้าร่วมการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการรับใช้สังคม นักเรียนมีจิตสาธารณะสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผู้เรียนได้เชื่อมโยงจิตสาธารณะ 3 ด้านได้แก่ ด้านความมีน้ำใจ ด้านการดูแลรักษาสาธารณะประโยชน์ภายในโรงเรียนและการเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ช่วยเหลือครู เพื่อนและสังคมโดยไม่หวังผลตอบแทน มีความเอื้อเฟื้อแบ่งปันสิ่งของให้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน ดูแลรักษาสาธารณะสมบัติและระมัดระวังในการใช้เพื่อไม่ให้เกิดการชำรุดเสียหาย ไม่นิ่งดูดายและมีความกล้าแสดงออกซึ่งจิตสาธารณะต่อส่วนรวมมากขึ้น

นิตยา รามศิริ(2559,หน้า 1220)ได้ศึกษาการเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จำนวน 721 คน กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 8 คน พบว่า หลังการเข้าร่วมกิจกรรม นักเรียนมีจิตสาธารณะเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ซึ่งกิจกรรมที่จัดขึ้นใช้เทคนิคตัวแบบ(Modelling)โดยพานักเรียนไปชมสถานที่จริงคือห้องเรียนที่สกปรกและห้องเรียนที่สะอาดและร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้รวมถึงการพานักเรียนไปทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ทำความสะอาดวัดร่วมกันซึ่งทำให้นักเรียนได้เรียนรู้จากสภาพจริง มีส่วนช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำงานเป็นทีม ก่อเกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ได้เรียนรู้และมีประสบการณ์ที่ตีร่วมกันอีกด้วยส่งผลให้จิตสาธารณะของผู้เรียนเพิ่มขึ้น

สมปอง ช่วยพรม(2559,หน้า 145)ได้พัฒนารูปแบบกิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะตามหลักการเรียนรู้แบบรับใช้สังคมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างจำนวน 28 คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีคุณลักษณะจิตสาธารณะทุกด้านโดยรวมหลังการเรียนรู้สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และนักเรียนมีพฤติกรรมการมีจิตสาธารณะหลังเรียนในภาพรวมซึ่งประเมินโดยครูประจำชั้นและ

ผู้ปกครองอยู่ในระดับดีเยี่ยม ในรายละเอียดพบว่า นักเรียนมีคุณลักษณะจิตสาธารณะในด้านการใช้สูงกว่าด้านอื่นๆ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักเรียนมีการปฏิบัติกิจกรรมหรือสถานการณ์ด้านการใช้ของส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน ไม่ทำลายทรัพย์สินที่เป็นสาธารณสมบัติและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนเป็นประจำ เช่น กิจกรรมเวรทำความสะอาด ห้องเรียนสีเขียว ความรู้จากสวนหย่อม เป็นต้น และนักเรียนสามารถดำเนินการและลงมือปฏิบัติกิจกรรมได้ทันทีโดยไม่ต้องรอเวลาและโอกาส เมื่อนักเรียนได้เรียนรู้ตามกระบวนการขั้นตอนการเสริมสร้างจิตสาธารณะของรูปแบบที่พัฒนาขึ้นทำให้นักเรียนได้รับการพัฒนาที่เหมาะสมจึงทำให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะจิตสาธารณะสูงขึ้น

ปณพร ศรีปลั่ง(2559,หน้า 213-214)ได้พัฒนากิจกรรมส่งเสริมจิตสาธารณะสำหรับนักศึกษาครู ศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 30 คน หลังการทดลองพบว่า ด้านการรู้คิดและพฤติกรรมเกี่ยวกับจิตสาธารณะของนักศึกษาเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และจากการสัมภาษณ์ผู้ใกล้ชิดพบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปหลังจากที่ได้ปฏิบัติกิจกรรมเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะ นักศึกษารู้จักการเชื่อมโยงเหตุและผลของการกระทำว่าพฤติกรรมที่แสดงออกไปจะส่งผลกระทบต่อผู้อื่นและต่อสังคมอย่างไร พยายามเข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น รู้จักประเมินพฤติกรรมของตนเองได้โดยการเปรียบเทียบพฤติกรรมของตนเองว่าเป็นพฤติกรรมที่สังคมยอมรับหรือไม่ ขัดกับกฎเกณฑ์ทางสังคมหรือข้อห้ามของศาสนาอย่างไร

ภัทรภร ศรีทองดี(2559,หน้า 125-128)ได้พัฒนารูปแบบการสร้างเสริมจิตสาธารณะของนิสิตในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ กรณีศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กลุ่มตัวอย่างเป็นคณะกรรมการนิสิตจำนวน 10 คน ผลการศึกษาพบว่า นิสิตให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมอย่างเข้มแข็ง รู้จักพูดและสื่อสารในทางที่ดีเป็นประโยชน์ มีการคิดวิเคราะห์และมีทักษะการวิพากษ์วิจารณ์ได้ดีขึ้น เห็นคุณค่าในตนเอง มีพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคมช่วยเหลือนิสิตที่อ่อนแอกว่า รู้จักการแก้ไขปัญหาด้วยความสามารถของตนเอง ทำงานที่ได้รับมอบหมายและเข้าร่วมกิจกรรมอย่างเหมาะสมต่อสถานการณ์ มีความอ่อนน้อมถ่อมตนอดทนอดกลั้นช่วยเหลือกิจธุระ เกิดความรักและให้ความสำคัญต่อสถาบัน เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ มีระเบียบวินัยและความเสียสละ รู้จักการปรับตัวอยู่ร่วมกับคนอื่นได้ดี มีความขยันและตรงต่อเวลา รู้จักพัฒนาเอกลักษณ์ให้เป็นที่น่าเคารพและรู้จักยกย่องคนดีตลอดจนเผยแพร่ชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย

วิเชียร อินทรสมพันธ์(2559,หน้า 118)ได้พัฒนาจิตสาธารณะของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาด้วยรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตวิทยาร่วมสมัย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาจำนวน 30 คน พบว่า จิตสาธารณะของนักศึกษาหลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักศึกษาได้รับการกระตุ้นให้เห็นปัญหาที่เกิดจากการใช้สิ่งของสาธารณะ ให้เห็นคุณค่าของสาธารณสมบัติ รู้จักการคิดวิเคราะห์และหาข้อมูลพร้อมทั้งมีการแลกเปลี่ยนรู้วิธีการในการนำมาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น กระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกสาธารณะพร้อมทั้งนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง

จินตนา พบบุญ(2556,หน้า 212-216)ได้ศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มต่อการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มตัวอย่างที่มีคะแนนจิตสาธารณะที่เปอร์เซ็นต์ต่ำกว่า 25 ลง จำนวน 6 คนและมีความสนใจเข้าร่วมกิจกรรม 10 แผนกิจกรรม ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีจิตสาธารณะเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดทั้ง 2 ด้านได้แก่ ด้านช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจและพึงพอใจกับด้านเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนชุมชนและสังคม นักเรียนมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เต็มใจช่วยเหลืองานผู้ปกครอง เช่น การหุงข้าวล้างชาม เป็นต้น ช่วยครูถือสิ่งของและเพื่อนร่วมชั้น รู้จักเก็บอุปกรณ์หลังทำความสะอาด จัดเก็บขยะในที่ควรทิ้ง อาสาเข้าร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์เป็นต้นว่าร่วมกันทำดอกไม้จันทน์ในงานฌาปนกิจศพของคนในหมู่บ้าน ช่วยสอนการบ้านคนอื่น ๆ ซึ่งทำให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจในตนเองและเห็นคุณค่าของจิตสาธารณะ

ปิยนุช วงกลางและสิริรัตน์ เพชรแสงศรี(Wongklang, Piyanoot and Petsangsri, Sirirat,2020,Page 9)ได้ศึกษาผลการเรียนรู้แบบให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติเอง(Active learning)ผ่านการเรียนรู้แบบให้บริการสังคม โดยการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและจิตสาธารณะ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาปริญญาตรี จำนวน 63 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 32 คนและกลุ่มควบคุม 31 คน เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองประกอบด้วย 1) แผนการเรียนรู้ที่ให้บริการสังคม 2)แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ 3)แบบทดสอบจิตสาธารณะ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและจิตสาธารณะสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

รัตยานพิธ ภาลาสีกและภักมล ทองเลี้ยว(Ratthayanaphit Phalasuek and Phakamol Thonglears,2014)ได้ศึกษารูปแบบการปลูกฝังจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาพยาบาล กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 3 จากมหาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จำนวน 20 คน ขั้นตอนในการศึกษาประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1)การสำรวจศักยภาพด้านจิตสาธารณะ 2)ขั้นการสร้างศักยภาพด้านจิตสาธารณะและ 3)การขยายเครือข่ายด้านจิตสาธารณะ ผลการศึกษาพบว่า สิ่งที่ทำให้เกิดจิตสาธารณะนั้นประกอบด้วยตัวของนักศึกษาเอง ครอบครัวและสังคม ส่วนรูปแบบในการเสริมสร้างจิตสาธารณะนั้นประกอบด้วย 3 ส่วนด้วยกัน คือ การพัฒนานโยบาย การกำหนดแผนยุทธศาสตร์และการลงมือปฏิบัติ และกระบวนการที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะตามความคิดเห็นของนักศึกษานั้นพบว่า 1)การคำนึงถึงส่วนรวม 2)การสำนึกรู้ต่อการมีส่วนร่วม 3)ประสบการณ์ด้านจิตสำนึกภายในตัวเอง 4)ประสบการณ์ด้านจิตสำนึกที่มีต่อผู้อื่นและ 5)ประสบการณ์ด้านจิตสำนึกที่มีต่อชุมชน

อรพิน ชูชมและคณะ(Oraphin Choochom at el,2010,Page 211) ได้ศึกษาและพัฒนาจิตสำนึกทางปัญญาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนไทย ในการศึกษาดังกล่าวมีการพัฒนาด้านจิตสาธารณะซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่คณะผู้วิจัยได้ศึกษาพัฒนา แบ่งเป็นกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง กลุ่มทดลองใช้โปรแกรม

การปรับความคิด-พฤติกรรมเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ จำนวน 80 คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีจิตสาธารณะเพิ่มขึ้นมากกว่านักเรียนกลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมการฝึก

สรุปได้ว่า จิตสำนึกสาธารณะสามารถเพิ่มขึ้นได้โดยผ่านกระบวนการพัฒนาที่เหมาะสมหรือรูปแบบการเรียนรู้ซึ่งช่วยปลูกฝังและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้มองเห็นความสำคัญของการอยู่ร่วมกันในฐานะสมาชิกในสังคมและมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติด้วยความเกื้อกูล รู้จักให้ความช่วยเหลือคนอื่น สังคมส่วนรวมได้ตระหนักถึงคุณค่าของวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่นำมาใช้ เล็งเห็นความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวม มีความเต็มใจและภาคภูมิใจที่ได้ช่วยเหลือและเป็นส่วนหนึ่งของสังคมโดยไม่หวังผลตอบแทน

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตตปัญญาศึกษา

2.1 ความหมายของจิตตปัญญาศึกษา

จิตตปัญญาศึกษาเป็นองค์ความรู้ที่มุ่งเน้นการพัฒนาตนเอง การพัฒนาปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การมองโลกและชีวิตอย่างเข้าใจและเป็นองค์รวม คำนึงถึงความหลากหลายของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มองมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งและเป็นหนึ่งเดียวกับสิ่งแวดล้อมที่เชื่อมโยงซึ่งกันและกันก่อให้เกิดความเกื้อกูล ตระหนักถึงคุณค่าและจิตสำนึกใหม่ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษ “Contemplative education” หมายถึงการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นประสบการณ์ของการตระหนักรู้ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและความเมตตาทั้งต่อตนเองและผู้อื่น (ธนา นิลชัย โกวิทย์และอดิสร จันทรสุข.2559,หน้า 38) นักวิชาการหลายๆท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

โรเซอร์(Roberts W. Rouser et al,2014,Page 223)กล่าวว่า จิตตปัญญาศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความรู้ตัวเพื่อที่จะเติมเต็มชีวิตของตนเอง ผู้อื่นและการอยู่ร่วมกันพร้อมทั้งตระหนักถึงความ เป็นจริงของธรรมชาติเพื่อที่จะสร้างทักษะที่รู้จักควบคุมตนเอง อารมณ์ความรู้สึกด้วยความตระหนักรู้ การมีสติ และการมีแรงจูงใจในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม

เกรเมอร์(Eric Russert Kraemer,2019,Page 1)กล่าวว่า จิตตปัญญา หมายถึง 1)การคิดที่สะท้อนถึง ความหมายด้านปรัชญาความรู้ ด้านความลึกซึ้งและความละเอียดอ่อน 2)การทำสมาธิหรือการสวดมนต์ใน ความหมายของศาสนาและ 3) การรู้สึกชื่นชมความงดงามของศิลปะและธรรมชาติ

ประเวศ วะสี(2550,หน้า 13-14) ให้ความหมายไว้ว่า จิตตปัญญาศึกษา คือการศึกษาที่ทำให้เข้าใจ ด้านในของตนเอง รู้ตัว เข้าถึงความจริง ทำให้เปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับโลกและผู้อื่น เกิดความเป็นอิสระ ความสุข ปัญญาและความรักอันไพศาลต่อเพื่อนมนุษย์และสรรพสิ่งหรืออีกนัยหนึ่งเกิดความเป็นมนุษย์ที่ สมบูรณ์

จุมพล พูลภัทรชีวิน(2552,หน้า 9) กล่าวว่า จิตตปัญญาเป็นกระบวนการที่เน้นและพัฒนาความ ตระหนักรู้ การเรียนรู้และเท่าทันมิติโลกภายใน(อารมณ์ความรู้สึก ความคิดความเชื่อ ทศนะมุมมองต่อชีวิต โลกและสรรพสิ่ง)ของตนเอง ให้คุณค่าการเรียนรู้ด้วยใจที่ใคร่ครวญ ซึ่งหมายถึงการสังเกตอย่างมีสติต่อการ

เปลี่ยนแปลงภายในของตนเองที่เกิดขึ้นจากการเผชิญผู้อื่นและโลกภายนอกผ่านกระบวนการ วิธีการและ กิจกรรมที่หลากหลาย มีเป้าหมายที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานอย่างลึกซึ้งทางความคิดความเชื่อ และจิตสำนึกใหม่เกี่ยวกับตนเอง โลกและสรรพสิ่ง ส่งผลต่อการประพฤติปฏิบัติและการดำเนินชีวิตอย่างมีสติ อย่างมีปัญญา มีความรักและความเมตตาต่อตนเองและสรรพสิ่งในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งและเป็นหนึ่งเดียวกับ ธรรมชาติ

ธนา นิลชัยโกวิทย์และคณะ(2551,หน้า 142) กล่าวว่า จิตตปัญญาเป็นการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งเพื่อการ เปลี่ยนแปลง กล่าวคือ มุ่งเน้นการพัฒนาด้านในและการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเองอย่างลึกซึ้งเพื่อให้เกิด ปัญญาที่เห็นความเชื่อมโยงของสรรพสิ่ง เกิดความรักความเมตตาที่อยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ทำให้เกิดจิตสำนึกที่ดีงามและตระหนักถึงหน้าที่ของตนเองที่มีต่อมวลมนุษย์และสรรพสิ่งในธรรมชาติผ่านวิถี ปฏิบัติแนวจิตตปัญญาหลากหลายรูปแบบ

พิเชษฐ์ พินิจและอนุศิษฐ์ อันมานะกุล(2558, หน้า 14)ได้ให้ความหมายไว้ว่า จิตตปัญญาศึกษาเป็น วิถีทางในการปลูกฝังการเรียนรู้ผ่านกระบวนการใคร่ครวญด้วยตนเองซึ่งเป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนา ภายในอย่างแท้จริง(Inside Learning) จิตตปัญญาเน้นให้เกิดความตระหนักรู้ถึงคุณค่าของสิ่งต่างๆโดย ปราศจากอคติ เกิดความรักความเมตตา อ่อนน้อมต่อธรรมชาติ มีจิตสำนึกต่อส่วนรวมและสามารถเชื่อมโยง ศาสตร์ต่างๆมาประยุกต์ใช้ในชีวิตอย่างสมบูรณ์

สลักจิต ตรีธณโภาส(2563,ออนไลน์) ได้ให้ความหมายไว้ว่า กระบวนการในการเรียนรู้ของบุคคลที่ เน้นการเรียนรู้จากภายใน คิดและใคร่ครวญจนเกิดความรู้ เข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งที่เรียนรู้ เกิดความเข้าใจในความเป็นธรรมชาติของสิ่งต่างๆที่เกี่ยวข้อง เกิดปัญญาทำให้จิตได้รับการพัฒนาอย่างแท้จริง

สุพิชญา โคทวิ(2555,หน้า 44) กล่าวว่า จิตตปัญญาศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้โดยใช้จิตใจ ใคร่ครวญสิ่งต่างๆ ที่ปราศจากอคติแล้วเกิดจิตที่ดีงามและเกิดปัญญาที่จะเข้าใจในสรรพสิ่งรอบตัวได้อย่าง แท้จริง เกิดความรักความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ สิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวตลอดจนมีจิตสำนึกที่ดีต่อส่วนรวม และสามารถที่จะเชื่อมโยงองค์ความรู้ต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

สรุปได้ว่า จิตตปัญญาศึกษาเป็นการเรียนรู้ที่จะทำให้เกิดปัญญาภายในโดยอาศัยการใคร่ครวญอย่าง ลึกซึ้งด้วยสภาพจิตใจที่มีสติเป็นพื้นฐานก่อให้เกิดปัญญาญาณหรือการหยั่งรู้และเห็นความเชื่อมโยงระหว่าง ตนเองกับสรรพสิ่งทำให้เกิดจิตสำนึกใหม่ มองเห็นคุณค่าของสรรพสิ่งและตระหนักถึงศักยภาพภายในตนเองที่ จะทำหน้าที่เพื่อคนอื่นและสังคม บ่มเพาะเป็นความรักความเมตตาและความอ่อนโยนต่อเพื่อนมนุษย์และ สรรพชีวิตและอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลเป็นปกติ

2.2 แนวคิดพื้นฐานการเรียนรู้ด้วยจิตตปัญญา

ธนา นิลชัยโกวิทย์และอดิสร จันทรสุข(2559,หน้า 67-68)ได้สังเคราะห์หลักปรัชญาพื้นฐานของการเรียนรู้ด้วยจิตตปัญญาศึกษาไว้ สามารถสรุปได้ 2 ประการได้แก่

1. ความเชื่อมั่นในความเป็นมนุษย์(Humanistic value)ว่า มนุษย์มีความศักยภาพสามารถที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องผ่านประสบการณ์ตรง มีความจริง ความดี ความงามอยู่ในตน การจัดกระบวนการเรียนรู้จึงไม่ใช่ “การสอน” แต่เป็นการสร้างเงื่อนไขให้ศักยภาพภายในที่มีอยู่แล้วพัฒนาขึ้นเพื่อให้เติบโตภายใน(ประเวศ วะสี.2554,อ้างอิงจาก ปราณี อ่อนศรี.2557,หน้า 9)เปรียบเสมือนเมล็ดพันธุ์พืชที่มีศักยภาพในการเติบโตเมื่อเงื่อนไขต่างๆพร้อม เมล็ดพันธุ์ก็จะสามารถเติบโตขึ้นจนเป็นต้นไม้ใหญ่โตได้ มนุษย์ก็มีความศักยภาพภายในตนเองเมื่อพร้อมด้วยกระบวนการเข้าทำงานภายใน จิตก็จะเติบโตกลายเป็น "จิตใหญ่" ให้ร่มเงาแก่ตนเองและผู้อื่น

2. กระบวนทัศน์องค์รวม(Holistic paradigm) คือทัศนะที่มองโลกในแง่ของความสัมพันธ์และการผสมผสานเข้าด้วยกันของสรรพสิ่ง เป็นทัศนะที่มองเห็นว่า ธรรมชาติของสรรพสิ่งคือการเชื่อมโยงเป็นหนึ่งเดียวกันเป็นส่วนหนึ่งของสรรพสิ่ง ทั้งมนุษย์และสรรพสิ่งต่างเป็นองค์รวมของกันและกัน ดังนั้นมนุษย์จึงไม่ยึดเอาตัวเองเป็นศูนย์กลางและควรปฏิบัติต่อสรรพสิ่งอย่างไม่แยกส่วนจากชีวิตเน้นความเป็นหนึ่งเดียวระหว่างการเปลี่ยนแปลงตนเองและการเปลี่ยนแปลงโลก(ประเวศ วะสี.2554,อ้างอิงจาก ปราณี อ่อนศรี.2557,หน้า 9)

กล่าวได้ว่า แนวคิดจิตตปัญญามีฐานความเชื่อที่มองมนุษย์ว่ามีคุณค่า ศักดิ์ศรี มีศักยภาพและความสามารถที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองด้วยการตระหนักรู้ผ่านประสบการณ์ตรงภายในตนเกี่ยวกับคุณลักษณะภายในตัวมนุษย์ ได้แก่ ความจริง ความดีและความงาม อีกทั้งมองเห็นคุณค่าของสรรพสิ่งที่เชื่อมโยงต่อกัน มองมนุษย์ว่าเป็นส่วนหนึ่งของสรรพสิ่งหรือเป็นหนึ่งเดียว ไม่ได้แยกตัวปฏิบัติต่างหาก ไม่ยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง

2.3 จุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนรู้แนวจิตตปัญญา

จิตตปัญญาเป็นกระบวนการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ เน้นการพัฒนาความคิด จิตใจ อารมณ์ความรู้สึกภายในตนเองอย่างแท้จริงเพื่อให้เกิดการตระหนักรู้ในตนเอง รู้คุณค่าของสิ่งต่างๆ โดยปราศจากอคติ เกิดความรักความเมตตา อ่อนน้อมต่อธรรมชาติ มีจิตสำนึกส่วนรวมและสามารถประยุกต์เชื่อมโยงกับศาสตร์ต่างๆ ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างสมดุลและมีคุณค่า ด้วยเหตุนี้ จิตตปัญญาจึงเป็นทั้งแนวคิดและแนวปฏิบัติที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง(Transformative learning)ในระดับต่างๆ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงภายในตนเอง(Self/personal Transformation)การเปลี่ยนแปลงภายในองค์กร(Organisational Transformation)และการเปลี่ยนแปลงภายในสังคม(Social Transformation)โดยการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ไม่ใช่เป็นการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยๆ แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานอย่างลึกซึ้งโดย

จิตตปัญญาเป็นทั้งแนวคิดและแนวปฏิบัติ ส่วนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเป็นเป้าหมาย (วิจักขณ์ พานิช, 2549 อ้างอิงจาก อรรถพล ปัญจะเพ็ชรแก้ว, 2560, หน้า 14) สอดคล้องกับ ประเวศ วะสี (2550, หน้า 55) ที่กล่าวว่าการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในองค์กรและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานทางสังคม รวมกันเรียกว่าการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานไตรภาคหรือ Trilogy of Transformation ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างสันติสุขบนพื้นพิภพได้ ศิริประภา พุทธิสกุล (2553, หน้า 4) กล่าวว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้แนวจิตตปัญญามุ่งให้ผู้เรียนเกิดความขัดแย้งในปัญญาคือเข้าถึงความจริง ความดี และความงาม ไม่ใช่การท่องจำเพียงความรู้ที่อยู่ภายนอกเท่านั้นนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานที่มีอยู่ในตนเองและจิตสำนึกส่วนรวมโดยมีคุณลักษณะต่างๆ ภายใต้กรอบของการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ การสังเกตอย่างมีสติซึ่งทำให้มีทิศทางที่ชัดเจนมากขึ้น

ธนา นิลชัยโกวิทย์และอดิสร จันทรสุข (2559, หน้า 52) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนรู้ตามแนวจิตตปัญญาไว้ 2 ประการ คือ

1. การเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเอง ได้แก่ การเกิดความรู้ ความเข้าใจในตนเอง ผู้อื่นและสรรพสิ่งอย่างลึกซึ้งและสอดคล้องกับความเป็นจริง เกิดความรักความเมตตาและความอ่อนน้อมถ่อมตนและมีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง (สุพิชญา โคทวี, 2555, หน้า 44) อันนำไปสู่การเกิดปัญญาคือเข้าถึงความจริง ความดี ความงามอย่างแท้จริง เป็นการเปลี่ยนแปลงจิตสำนึก เปลี่ยนแปลงความรู้สึกลึกซึ้งใหม่ เปลี่ยนแปลงมุมมองเกี่ยวกับเพื่อนมนุษย์และธรรมชาติใหม่ เปลี่ยนแปลงวิถีคิดใหม่โดยสิ้นเชิง เกิดความรู้ความเข้าใจในตนเอง ผู้อื่นและสรรพสิ่งอย่างลึกซึ้งและสอดคล้องกับความเป็นจริงรวมทั้งเกิดความรักความเมตตา ความอ่อนน้อมถ่อมตนขึ้นในตน

2. การเกิดจิตสำนึกต่อส่วนรวมตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเข้าถึงความจริงสูงสุด คือ ความจริง ความดี ความงามและนำไปสู่การลงมือปฏิบัติเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมและโลกโดยสามารถกระทำได้ในลักษณะการลบอดีตจากสิ่งต่างๆ มีความรักความเมตตา ความเข้าใจต่อเพื่อนมนุษย์และสรรพสิ่งต่างๆ (สลักจิต ตรีธรมโสภาส. 2562, ออนไลน์) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะต้องมีใช้การเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคลเท่านั้น จะต้องนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในระดับที่ใหญ่ขึ้น คือการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในองค์กรและสังคมเพื่อให้หลุดจากความติดขัดใหญ่หรือวิกฤตการณ์ของมนุษยชาติในปัจจุบันด้วย สอดคล้องกับ วิจักขณ์ พานิช (2549, อ้างอิงจาก อรรถพล ปัญจะเพ็ชรแก้ว, 2560, หน้า 13) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้แนวจิตตปัญญาเป็นการเรียนเพื่อพัฒนาการรู้แจ้ง กล่าวคือ การศึกษาจากการพิจารณาจิตของตนเองเพื่อให้เกิดปัญญาโดยมีเป้าหมายหลักเพื่อให้ผู้เรียนตื่นรู้ เกิดจิตสำนึกใหม่ เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานภายในตน (Individual Transformation) เปลี่ยนแปลงความรู้สึกลึกซึ้งเกี่ยวกับมนุษย์และธรรมชาติเพื่อเป็นรากฐานของการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานองค์กร (Organisational Transformation) ทำให้คนในองค์กรและชุมชนเคารพศักดิ์ศรีและเห็นคุณค่าของกันและกัน

อย่างลึกซึ้งจนเชื่อมประสานเป็นการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานทางสังคม(Social Transformation)เพื่อการอยู่ร่วมกันโดยสันติอย่างแท้จริง

สรุปได้ว่า เป้าหมายการจัดการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักรู้ภายในตนเอง มองเห็นศักยภาพในตนและผู้อื่น เห็นคุณค่าและเชื่อมโยงต่อสรรพสิ่ง เกิดความอ่อนน้อมถ่อมตน มีความรักเมตตาต่อผู้อื่นและสรรพชีวิต อีกทั้งเกิดความสำนึกต่อส่วนรวมด้วยการลงมือปฏิบัติเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมและโลกโดยไม่มีอคติใดๆ ที่เป็นอุปสรรคขัดขวางต่อการมองเพื่อนมนุษย์ แต่มีความเชื่อมั่น เคารพ ให้เกียรติความเป็นมนุษย์ภายในของทุกคน

2.4 หลักการจัดกระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษา

หลักการพื้นฐานในการจัดการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษา ธนา นิลชัยโกวิทย์และคณะ(2551, หน้า 4-6) ได้สังเคราะห์ออกมาเป็น 7 ขั้นตอนหรือหลักจิตตปัญญา 7 หรือเรียกชื่อในภาษาอังกฤษว่า 7C's ได้แก่

1. หลักการพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ(Contemplation)คือการเข้าสู่ภาวะจิตใจที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้และนำจิตใจดังกล่าวไปใช้ทำงานอย่างใคร่ครวญทั้งในด้านพุทธิปัญญา(Cognitive)ด้านระหว่างบุคคล(Interpersonal)และด้านภายในตัวบุคคล(Intrapersonal) หลักการนี้เป็นหัวใจของกระบวนการจัดการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาที่ผู้จัดกระบวนการจะต้องออกแบบการสร้างเงื่อนไขและกระตุ้นให้ผู้ร่วมกระบวนการเกิดการใคร่ครวญอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับตนเอง ความสัมพันธ์และประสบการณ์ต่างๆที่สัมผัสโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของจิตใจที่สงบ ผ่อนคลาย มีสมาธิและมีความตระหนักรู้(สลักจิต ตรีณโณภาส.2563,ออนไลน์) นอกจากนี้ ธนา นิลชัยโกวิทย์และคณะ(2551, หน้า 77)ยังได้กล่าวถึงองค์ประกอบเกี่ยวกับการพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญไว้ว่า ต้องมีความสงบ ความหยุดนิ่งหรือผ่อนให้ช้าลง ความเงียบเพื่อที่จะเตรียมพร้อมจิตใจให้เปิดรับ มีการเปิดรับสิ่งต่างๆ ด้วยความใส่ใจอย่างลึกซึ้งโดยไม่ตัดสิน น้อมเข้ามาพิจารณาในใจอย่างใคร่ครวญในสภาวะจิตที่เปิดรับมีความสงบและเป็นกลาง

2. หลักความรักความเมตตา (Compassion)คือ การสร้างบรรยากาศของความรักความเมตตา ความไว้วางใจ การเข้าใจและการยอมรับ รวมทั้งการเกื้อหนุนซึ่งกันและกันบนพื้นฐานความเชื่อในศักยภาพของความเป็นมนุษย์(ปราณี อ่อนศรี.2557,หน้า 7) เป็นการส่งพลังออกเพื่อโอบอุ้มดูแลผู้เรียนและการจัดกระบวนการด้วยสิ่งแวดล้อมและบริบทที่เกื้อกูลต่อการเรียนรู้(สปปายะ)

3. หลักการเชื่อมโยง(Connection)คือ การช่วยให้ผู้เรียนรู้เชื่อมโยงประสบการณ์ในกระบวนการเข้ากับชีวิตได้นำไปสู่การทำให้กระบวนการเข้ามาสู่ภายใน(Internalization)บูรณาการสู่วิถีชีวิตและการเอื้อให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างผู้เรียนด้วยกันเชื่อมโยงกับชุมชนและจักรวาล

4. หลักการเผชิญหน้าหรือการเผชิญความจริง(Confronting)คือ การเปิดให้ผู้เรียนออกจากพื้นที่ปลอดภัยของตัวเองเพื่อเข้าเผชิญกับพื้นที่เสี่ยงเพื่อเปิดพื้นที่การเรียนรู้ใหม่ๆ และเข้าใจถึงข้อจำกัดและ

ศักยภาพของตนเองต่อการเรียนรู้และการพัฒนา อีกทั้งเป็นการเปิดโอกาสและสร้างเงื่อนไขให้ผู้เข้าร่วมกระบวนการได้เผชิญกับความเป็นจริงสองด้าน ได้แก่

4.1 ความเป็นจริงในตนเอง เช่น ความคิด ความรู้สึกที่ไม่รู้ตัว หลีกเลี่ยงหรือเก็บกดไว้ด้วยการส่งเสริมการสืบค้นและสัมผัสกับตัวตนของตนในแง่มุมต่างๆ ผ่านกิจกรรมและการใคร่ครวญอย่างลึกซึ้งโดยไม่หลีกเลี่ยงภัยใต้บรรยากาศที่ปลอดภัย เปิดกว้าง ยอมรับและมีความรักความเมตตาทั้งต่อตนเองและต่อกันและกัน

4.2 การเผชิญกับสภาพความเป็นจริงที่แตกต่างไปจากกรอบความเคยชินของตนเอง เช่น คนที่มีพื้นฐานต่างกัน สภาพความเป็นจริงในชุมชนและสังคมที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ในแง่มุมใหม่ ได้เผชิญกับความขัดแย้งที่เกิดจากความแตกต่าง

5. หลักความต่อเนื่อง(Continuity)คือ การสร้างความไหลลื่นของกระบวนการอันช่วยให้เกิดพลังพลวัตต่อการเรียนรู้เพื่อช่วยเหลือให้ศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนได้รับการปลดปล่อยและสามารถเข้าทำงานเพื่อบ่มเพาะพัฒนา

6. หลักความมุ่งมั่น(Commitment)คือ ความมุ่งมั่นที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการนำสิ่งที่ได้รับรู้เข้ามาสู่ใจของตนเองและเอื้อให้ผู้เรียนสามารถนำเอากระบวนการกลับไปใช้ในชีวิตอย่างต่อเนื่องหลังจากเข้าร่วมการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

7. หลักชุมชนแห่งการเรียนรู้(Community)คือ ความรู้สึกเป็นชุมชนร่วมกันของผู้เรียนรวมทั้งกระบวนการที่เกื้อหนุนการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงภายในของแต่ละคนรวมถึงการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในกลุ่มซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องและเชื่อมโยงกับชีวิต

กล่าวได้ว่า ทั้ง 7 ขั้นตอนเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องตั้งแต่การทำจิตให้สงบ แผ่ขยายความรักไปสู่สมาชิกกลุ่มคนอื่นๆ พร้อมทั้งจะเชื่อมโยงเปิดพื้นที่ภายในจิตใจของตนเองเพื่อเผชิญการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ทั้งภายในตนเองและประสบการณ์ของสมาชิกกลุ่ม จากนั้นเข้าสู่การตระหนักรู้ปลดปล่อยตัวเองออกจากความคิด ความเชื่อและตระหนักถึงศักยภาพภายในที่จะเปลี่ยนแปลงด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจผ่านการเรียนรู้จากผู้ร่วมกระบวนการ

2.5 แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดปัญญาศึกษา

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษานั้นไม่ได้มีรูปแบบเฉพาะ สามารถนำกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ มาประยุกต์ใช้ได้แต่เน้นไปที่การให้ผู้เรียนมีสติหรือการตระหนักรู้ภายในตนเองทั้งกาย ใจ จิต วิญญาณเพื่อให้เกิดความสมดุลภายในตัวผู้เรียน สิริรัตน์ นาคน(2562,ออนไลน์)ได้สรุปแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดปัญญาไว้ 3 ประการด้วยกัน คือ

1. สุนทรียสนทนา เป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่พรั่งพร้อมด้วยศีล สมาธิอันเป็นการก่อกำเนิดความรู้ที่ถึงพร้อมนั้นคือปัญญาที่สามารถมองเห็นสรรพสิ่งตามความเป็นจริง เห็นถึงความสัมพันธ์ เชื่อมโยง การเปลี่ยนแปลงไหลเลื่อนไม่หยุดนิ่ง เห็นถึงความไม่แน่นอนของชีวิตที่ทำให้เรากลับมาเห็นคุณค่าของการมีชีวิตอยู่ในปัจจุบันขณะด้วยสติสัมปชัญญะที่สมบูรณ์ เป็นการศึกษาด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตน ด้วยสายตาแห่งความสดใหม่อยู่เสมอ เกิดความเคารพ ยอมรับซึ่งกันและกัน เอื้ออาทรต่อกัน(ศิริรัตน์ จำปีเรืองและคณะ.2556,หน้า 13)กระบวนการสุนทรียสนทนามีความมุ่งหมายเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างคู่สนทนาและเปิดโลกทัศน์ให้เห็นความเชื่อมโยงกันของสิ่งต่างๆ ประกอบด้วย

1. การฟัง(Deep listening)คือ การฟังที่ไม่ได้มุ่งหวังสิ่งที่คาดว่าจะได้จากการสนทนาและไม่ใช่การฟังเพื่อเจรจาต่อรอง แต่เป็นการฟังที่รับเอาความคิดทั้งหมดของผู้พูด ผู้ฟังยังต้องมีสมาธิไม่วกแวกไปจากเรื่องที่ฟังอยู่ หยุดใช้ความคิดในเรื่องอื่นขณะที่ฟัง กล่าวคือ การฝึกสติ ทำให้เกิดภาวะว่างจากความคิดของตนเพื่อรับเอาความคิดของผู้พูดหรือคู่สนทนาเข้ามา การได้ฟังอย่างลึกซึ้งและมีคุณภาพจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดจนเปลี่ยนแปลงตนเอง

2. การเคารพ(Respect) คือ การปฏิบัติต่อคู่สนทนาประหนึ่งเขาเป็นตัวเราเอง มีความเชื่อมั่นและศรัทธาในความดีงามในตัวของคู่สนทนาทุกคน หากเกิดความรู้สึกสงสัยลังเล กลัวหรือวิตกกังวลจะไม่สามารถเกิดความศรัทธาดังกล่าวนี้ได้ ดังนั้น การเคารพจะทำให้เกิดสมาธิในการสนทนา สอดคล้องกับ วิรัช พัฒนารณ(2554,หน้า 14)ที่กล่าวว่า เป็นการยอมรับผู้อื่นในวงสนทนา จะต้องมองหาสิ่งที่ดีที่สุดในตัวเขาเชื่อมั่นในคุณค่าและความสามารถของเขา ต้องให้เกียรติกันและกันในขณะสนทนา ต้องเอาใจเขามาใส่ใจเรา และเคารพนับถือผู้ร่วมสนทนาทุกคน ซึ่งจะเป็นพื้นฐานที่จะเป็นพลังสร้างสรรค์ก่อให้เกิดปัญญา ความสำเร็จและความสุขตามมา

3. การห้อยแขวน(Suspending)คือ งดเว้นจากการตัดสินให้คุณค่าหรือเรื่องที่ฟัง งดเว้นการประเมินหรือทำนายเรื่องของคู่สนทนา รวมทั้งการไม่ใช้ทัศนคติแบบชั่วคราวข้าม กล่าวคือ การมองและเข้าใจว่าสิ่งต่างๆ นั้นแบ่งออกเป็นสองด้านที่ตรงข้ามกัน เมื่อเกิดการห้อยแขวนจะทำให้เกิดปัญญา ดังนั้น การห้อยแขวน การฟังและการเคารพทั้งสามสิ่งนี้จึงเสริมกันและกันเสมือนสติ สมาธิและปัญญา

4. การเปล่งเสียง(Voicing) คือ พูดเมื่อเรารู้สึกอย่างจริงใจและพูดโดยเปิดเผยอารมณ์และความคิดที่เกิดขึ้นในใจทั้งหมดออกมา ไม่ใช่การเล่าสิ่งที่เรารู้ที่เราจำได้ขึ้นใจหรือเป็นเรื่องที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับบริบทขณะนั้น

2. การฟังอย่างลึกซึ้ง(Deep listening)หรือการรับฟังด้วยใจอย่างลึกซึ้ง ผู้เข้าร่วมกระบวนการจำต้องฝึกการฟังผู้อื่นอย่างลึกซึ้ง ฟังด้วยสติจนสามารถจับประเด็นหรือเข้าถึงเรื่องราวต่างๆ ที่กำลังแลกเปลี่ยนแบ่งปันกัน การฟังอย่างลึกซึ้งยังช่วยทำให้เข้าถึงอารมณ์ความรู้สึกของผู้เข้าร่วมกระบวนการแต่ละคนได้ ซึ่งการเข้าถึง

ทั้งประเด็นและอารมณ์ความรู้สึกและประตูสำคัญของการทำให้บทเรียนลุ่มลึกปรากฏขึ้นมา ทำให้สามารถเชื่อมโยง วิเคราะห์และสังเคราะห์ประสบการณ์ของซึ่งกันและกันได้อย่างแม่นยำและแหลมคม ประพนธ์ ผาสุขยืด(อ้างจาก ชลิตา มิ่งขวัญ.2558,ออนไลน์)กล่าวว่า การฟังอย่างลึกซึ้งเป็นการฟังอย่างรู้ตัวทั่วพร้อม มีความตั้งใจและใส่ใจในการฟัง ฟังเพื่อเชื่อมโยง ไม่ใช่การฟังเพื่อแก้ปัญหาหรือฟังเพื่อที่จะได้คำตอบคำแนะนำ แต่ต้องฟังให้ได้ยินเสียงข้างใน(inner voice)ซึ่งเสียงข้างในอาจจะเสียงจากความคิดที่กำลังตัดสินผู้พูด

3. การเจริญสติ(Mindfulness practice)หรือการเจริญสติวิปัสสนาเป็นอีกกระบวนการเรียนรู้หนึ่งที่มีความสำคัญและขาดไม่ได้ในการจัดกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา ประเวศ วะสี(2550,หน้า 50) กล่าวว่า การจะเกิดปัญญาต้องการสติ การคิดอย่างเป็นกลางนั้นจะต้องอาศัยสติช่วยเพราะปกติบุคคลมีอคติประการต่างๆ ใจไม่เป็นกลาง การเจริญสติทำให้จิตหลุดพ้นจากอคติ ความคิดเป็นกลาง เข้าถึงปัญญาได้ การเจริญสติเป็นการฝึกเพื่อพัฒนาสติโดยการฝึกเฝ้าสังเกตและดูแลตนเองทั้งทางกาย วาจาและใจอย่างใคร่ครวญ โดยอาศัยกัลยาณมิตรผู้มีประสบการณ์ในการปฏิบัติมาก่อน เป็นผู้บอกกล่าวชี้แนะอย่างมีขั้นตอน ธนา นิลชัยโกวิทย์และอดิสร จันทรสฤษ(2559, หน้า 55)กล่าวว่า การมีสติรู้ตัวเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของกระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงตามแนวจิตตปัญญาและควรมีการสอดแทรกประเด็นนี้ในกิจกรรมระหว่างกระบวนการอบรมทุกครั้งโดยให้ผู้ร่วมเรียนรู้สังเกตตนเองและฝึกรู้สึกตัวอย่างต่อเนื่องในการทำกิจกรรมต่างๆให้รับรู้ถึงความคิด ความรู้สึกและการกระทำต่างๆ ของตนเอง

สรุปได้ว่า แนวทางการจัดกิจกรรมแนวจิตตปัญญาเป็นการเรียนรู้ที่ใช้สุนทรียสนทนาในการพูดคุยซึ่งประกอบด้วย การฟัง การให้ความเคารพคู่สนทนา การไม่ตัดสิน การพูดคุยอย่างเปิดเผย ขณะฟังต้องฟังด้วยสติ ไม่เอาประสบการณ์หรือความคิดของตนเองไปตัดสินเรื่องราวต่างๆ ต้องฟังทั้งเนื้อหาและฟังเสียงข้างในของผู้พูด ทำความเข้าใจความคิดความรู้สึกของผู้พูดที่มีต่อเนื้อหานั้นๆ

2.6 การจัดกระบวนการจิตตปัญญาที่ดี

การจัดกระบวนการจิตตปัญญาศึกษานั้นจะต้องมุ่งเน้นให้เกิดความสมดุลในความแตกต่าง กิจกรรมที่จัดขึ้นจะต้องมีความหลากหลายและตอบสนองความสมดุลระหว่างฐานกาย ฐานหัวและฐานใจโดยจะต้องสร้างสมดุลระหว่างพื้นที่ปลอดภัย(Comfort Zone)กับพื้นที่เสี่ยง(Risk Zone) หมายความว่า ต้องให้ผู้เข้าร่วมกระบวนการรู้สึกมีความกล้าที่จะก้าวออกไปจากการสิ่งที่ตนเองเคยในชีวิตประจำวันแต่ยังคงรักษาความมั่นคงภายในตนเองและระมัดระวังไม่ให้กลายเป็นพื้นที่อันตราย(Danger Zone) อีกทั้งจะต้องดำเนินกิจกรรมให้มีการเคลื่อนเข้า-เคลื่อนออกจากศูนย์กลางการเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง หมายความว่า ผู้เรียนจะนำความคิดที่เคยคิดแบบเดิมๆ เกี่ยวกับตนเองออกไปสู่การเรียนรู้ในสนามประสบการณ์ใหม่ที่องค์ประกอบของการ “เล่น” และการ “หลุด” เพื่อแก้ไขสถานการณ์หรือปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ต่อหน้า อีกทั้งจะต้องหันกลับมาใคร่ครวญ

ความคิด ประสบการณ์ภายในที่เกิดขึ้นกับตนเองทั้งแบบแผนพฤติกรรม อารมณ์ความรู้สึกที่มีต่อการแก้ไขปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นเฉพาะหน้าและในระยะยาว

การจัดกระบวนการที่ดีนั้นจะต้องให้มีความสมดุลระหว่างการใช้เวลาในใคร่ครวญประสบการณ์ต่างๆ ที่ขึ้นภายในตนเองและการใช้เวลาในการเรียนรู้ร่วมกับกลุ่ม กล่าวคือ จะต้องให้ผู้เข้าร่วมกระบวนการได้เปิดใจเรียนรู้ผ่านกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับคนอื่นๆ โดยใส่ใจฟังอย่างลึกซึ้งซึ่งประสบการณ์ของเพื่อนในกลุ่มในลักษณะเป็นชุมชนการเรียนรู้ร่วมกันพร้อมได้มีโอกาสใคร่ครวญเกี่ยวกับมุมมอง ความรู้สึกของตนเองที่มีต่อเรื่องราวเหล่านั้น ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงขนาดของกลุ่มเพื่อให้เกิดความเหมาะสมและทุกคนจะต้องมีส่วนร่วมและมีความรู้สึกเสมอภาคและเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

การแบ่งกลุ่มนั้นอาจจะใช้วิธีการกำหนดเป็นหัวข้อหรือแบบสุ่มสมาชิกหรือการแบ่งแบบจับกลุ่มระหว่างเพื่อนหรือเลือกกันเองแต่จะต้องอยู่ภายใต้กรอบโครงสร้างที่ยึดหยุ่น กล่าวคือ จะต้องสะท้อนเป้าหมายและเนื้อหาของชุดการอบรมอย่างถ่องแท้ มีการคาดการณ์ว่ากิจกรรมแต่ละช่วงจะส่งผลอย่างไรต่อกระบวนการกลุ่มที่กำลังดำเนินไป จะเกิดการเรียนรู้และเกิดการเปลี่ยนแปลงในมิติใดบ้าง นอกจากนี้กระบวนการที่ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกกลุ่มจะต้องมีความยืดหยุ่น มีความเข้าใจสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นและจะต้องมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าโดยที่ยังคงรักษาเป้าหมายของการจัดกิจกรรมในชุดนั้น (ธนา นิลชัยโกวิทย์และคณะ.2551, หน้า 6-7)

2.7 กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญา

สลักจิต ตรีธณโอภาส(2563,ออนไลน์) ได้เสนอกิจกรรมการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาไว้ดังนี้

1. การเรียนรู้ผ่านการเคลื่อนไหว(Movement practices) เป็นการฝึกสังเกตและมีสติอยู่กับการเคลื่อนไหวร่างกายในรูปแบบต่างๆ กิจกรรมที่สามารถนำมาใช้ เช่น โยคะ ชี่กง ไทเก๊ก การเดิน เป็นต้น
2. การเรียนรู้ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์(Creation process practices) เป็นการฝึกการสังเกตใคร่ครวญภายในและพัฒนาญาณทัศนะ(Intuition)และความละเอียดอ่อนประณีต ผ่านงานสร้างสรรค์โดยกิจกรรมที่สามารถทำได้ เช่น การทำงานศิลปะต่างๆ อาทิ การวาดภาพ การจัดดอกไม้และการจัดสวนหย่อม เป็นต้น
3. การเรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรมทางสังคม(Activist practices) เป็นการสัมผัสเรียนรู้และใคร่ครวญเห็นความเชื่อมโยงแห่งเหตุปัจจัยของความสุขและทุกข์ในชีวิตจริง กิจกรรมที่สามารถปฏิบัติได้เช่น การเจริญสติในการทำงานในชีวิตประจำวัน การทำกิจกรรมอาสาสมัคร
4. การเรียนรู้ผ่านพลังพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์(Ritual practices)เป็นการสัมผัสพลังหรือจิตวิญญาณของธรรมชาติเป็นญาณทัศนะ(Intuition)และสัมผัสเรียนรู้ตนเอง การปลีกวิเวกสัมผัสธรรมชาติ(Retreat)เพื่อ

พัฒนาความสงบและละเอียดประณีตภายในกิจกรรมที่ทำ เช่น พิธีกรรมทางศาสนา(สวดมนต์ภาวนา) พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องธรรมชาติ(Vision Quest) เป็นต้น

5. การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์(Generative practices)เป็นการระลึกถึงพระผู้เป็นเจ้า สิ่งศักดิ์สิทธิ์และการร้องขอเพื่อช่วยเหลือให้เพื่อนมนุษย์ได้พ้นทุกข์ กิจกรรมสร้างสรรค์ต่างๆ ที่ปฏิบัติ เช่น การสวดมนต์ การอ่านพระคัมภีร์และเมตตาภาวนา

6. การเรียนรู้ผ่านความสงบนิ่ง(Stillness practices)มุ่งเน้นพัฒนาความสงบเย็น ความตั้งมั่นของร่างกายและจิตใจ กิจกรรมที่น่าสนใจ เช่น การทำสมาธิ การกำหนดจิตจดจ่ออยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น เพลงหรือเสียงที่ได้ยิน เป็นต้น

7. การเรียนรู้ผ่านกระบวนการเชิงความสัมพันธ์(Relational practices)เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นกระบวนการฝึกสติ ฝึมองสภาวะภายในสะท้อนตนเอง อาศัยความสัมพันธ์ของกัลยาณมิตรสะท้อนซึ่งกันและกัน กิจกรรมที่สามารถนำมาใช้ในด้านนี้ ได้แก่ สนทนา การฝึกฟังอย่างลึกซึ้ง การสะท้อนความคิด การเขียนบันทึก การสนทนากับเสียงภายใน เป็นต้น

กล่าวได้ว่า กิจกรรมการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาที่มีความหลากหลายสามารถที่จะนำมาประยุกต์ใช้ได้ ในกระบวนการ แต่สิ่งที่สำคัญคือการใช้การใคร่ครวญในแต่ละขณะกิจกรรมที่กำลังดำเนินไปบนประสบการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอก

2.8 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แนวจิตตปัญญา

นิตยา สุวรรณศรี(2555,หน้า 35) กล่าวว่า กระบวนการจัดกิจกรรมแนวจิตตปัญญาเป็นการสอนที่เน้นผู้เรียนมีการปฏิบัติและเกิดความคิดโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานซึ่งในแต่ละขั้นตอนของการสอนต้องใส่ใจการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนเพื่อปรับกลยุทธ์การสอนของครูที่จะทำให้กิจกรรมบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ คือ ผู้เรียนสนุกและเรียนรู้ในเรื่องที่ผู้สอนสอนอย่างประทับใจ และได้เสนอกระบวนการจัดกิจกรรมไว้ 6 ขั้นตอนด้วยกัน คือ ขั้นที่ 1) ศึกษาสภาพและความต้องการของผู้เรียน ขั้นที่ 2) กำหนดมโนทัศน์ที่ต้องจัดการเรียนการสอน ขั้นที่ 3) กำหนดจุดประสงค์การสอน ขั้นที่ 4) ออกแบบกิจกรรมการสอน ขั้นที่ 5) ดำเนินการสอน ขั้นที่ 6) ประเมินสภาพการสอน

สุพิชญา โคทวี(2555,หน้า 50) ได้นำแนวคิดจิตตปัญญามาประยุกต์เป็นขั้นตอนการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน สามารถสรุปเป็นขั้นตอนได้ดังนี้

1. ขั้นเตรียมความพร้อม เป็นการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนให้จิตใจสงบเพื่อทำให้สมองอยู่ในสภาวะที่สมดุลพร้อมที่จะเกิดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมต่างๆ ผ่านความสงบนิ่ง เช่น การทำสมาธิ การกำหนดจิตจดจ่ออยู่กับเสียงเพลง การสวดมนต์ การแผ่เมตตา การนอนพักผ่อน โดยให้ฝึกกำหนดสติขณะพักผ่อน

กิจกรรมที่ใช้ในการเตรียมพร้อมจะทำตอนเริ่มต้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละชั่วโมง โดยใช้เวลาประมาณ 10-40 นาที

2. ขั้นอธิบาย เป็นการอธิบายจุดประสงค์ ขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรมและสิ่งที่ผู้เรียนจะได้รับจากกิจกรรมต่างๆ ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาซึ่งในแต่ละกิจกรรมที่นำมาใช้ในแต่ละชั่วโมงจะมีรายละเอียดที่แตกต่างกันออกไปตามที่ได้นำเสนอไว้และการคัดเลือกกิจกรรมจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมในเนื้อหาวิชาที่สอนโดยไม่ให้เนื้อหาที่เรียนตกหล่น

3. ขั้นฝึกปฏิบัติ เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ซึ่งอาจจะปฏิบัติด้วยตนเองหรือปฏิบัติเป็นกลุ่มขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของกิจกรรมที่นำมาใช้ เช่น กิจกรรมผ่านความสงบนิ่งส่วนใหญ่จะให้ผู้เรียนทุกคนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองและกิจกรรมการฟังอย่างลึกซึ้ง จะเป็นปฏิบัติเป็นกลุ่ม เป็นต้น

4. ขั้นสรุปและสะท้อนความคิด เป็นการสรุปเนื้อหาทั้งหมดที่เรียนในแต่ละครั้งร่วมกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสะท้อนความคิดเกี่ยวกับความรู้สึกต่อกิจกรรมตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่นำมาใช้ในชั่วโมง

ศิริประภา พุทธิกุล(2553,หน้า 9)ได้เสนอแผนการจัดลำดับกิจกรรมแนวจิตตปัญญาในรายวิชาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยตามแนวออลดอร์ฟไว้ 3 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมพร้อม ประกอบด้วย 1)กิจกรรมผ่อนคลายตระหนักรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดสติรู้ตัวเข้าสู่คลื่นอัลฟา(คลื่นสมองในภาวะผ่อนคลายเอื้อต่อการเรียนรู้) โดยเทคนิคอาจจะช้าหรือเปลี่ยนไปในแต่ละสัปดาห์ให้สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียนและเนื้อหา เช่น นอนท่าศพ เปิดทวารการเรียนรู้ทั้งหมด เปิดประสาทรับรู้ธรรมชาติ ผ่อนคลายกับเพลงกล่อมเด็ก 2)กิจกรรมที่เน้นภาคจิตวิญญาณและเชื่อมโยงกับการศึกษาออลดอร์ฟในระดับปฐมวัยซึ่งจะจัดลำดับตลอดภาคการศึกษาให้สอดคล้องกับเนื้อหาและพัฒนาการของผู้เรียน เช่น บทเพลงและบทกลอนพร้อมการเคลื่อนไหว ศิลปะสีน้ำ งานหัตถการ

ขั้นตอนที่ 2 กิจกรรมหลัก ประกอบด้วย 1)กิจกรรมทบทวน เป็นการทบทวนสิ่งเรียนไปแล้วเพื่อการต่อยอด 2) กิจกรรมเนื้อหาหลักเป็นกิจกรรมที่ผู้สอนต้องนำเนื้อหาของแต่ละครั้งมาออกแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่ไม่ใช่การนำเสนอหรือการค้นคว้าอภิปรายเนื้อหา แต่ต้องให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ตรงภายในและเกิดการใคร่ครวญเชื่อมโยงสรุปด้วยตนเอง เทคนิคจะหลากหลายขึ้นกับเนื้อหาและธรรมชาติของห้องเรียน เช่น การเคลื่อนไหว การร้องเพลง สนทนาสนทนา ศิลปะ กิจกรรมกลุ่ม การเล่าเรื่อง โดยบทบาทหลักของผู้เรียนคือ สังเกตการณ์ภายในตนเอง มีส่วนร่วมและเปิดประสาทการรับรู้อย่างลึกซึ้งต่อผู้คนและบรรยากาศที่แวดล้อม จากนั้นนำไปน้อมสู่อย่างใคร่ครวญ

ขั้นตอนที่ 3 กิจกรรมสรุป เป็นกิจกรรมที่เปิดพื้นที่ของความไว้วางใจให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนมุมมองประสบการณ์ภายในและการเรียนรู้ของตน ซึ่งไม่มีถูกผิดและชวนลอยการสรุปในกิจกรรมสนทนาสนทนา

จากนั้นจะเป็นเวลาสงบให้ผู้เรียนใคร่ครวญและทำบันทึกการเรียนรู้ของตนเอง โดยมีเอกสารประกอบให้ผู้เรียนได้พิจารณาเนื้อหาจากกิจกรรมอีกครั้ง

สิริรัตน์ นาคิน(2563,ออนไลน์)ได้เสนอขั้นตอนการจัดกิจกรรมแนวจิตตปัญญาไว้ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นปรับความคิดและจิตใจ เป็นขั้นที่ผู้สอนจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการคิดพิจารณาจากเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่างๆ โดยการตั้งคำถามระหว่างทำกิจกรรมให้ผู้เรียนได้หยุดคิดว่า เกิดกระบวนการคิดอย่างไร และเหตุใดจึงคิดเช่นนั้น ฝึกพิจารณาสิ่งที่เกิดขึ้นด้วยใจอย่างใคร่ครวญ ไตร่ตรอง หาเหตุผลเชื่อมโยงเรื่องราวต่างๆ ลงสู่ใจอย่างใคร่ครวญ โดยผ่านกิจกรรมหลากหลาย อาทิ การนั่งสมาธิโดยใช้แสงสว่าง ขมิ้ววิทัศน์ โยคะ การต่อดอกรัก เรียงเมล็ดข้าวสาร และเรื่องเล่าเร้าพลัง ที่ส่งผลต่อความรู้สึก ความคิด และอารมณ์ที่เน้นการพัฒนาจากมิติด้านในของผู้เรียน โดยการสังเกตตนเองอย่างมีสติต่อการเปลี่ยนแปลงภายใน รู้ว่าตนคิดอย่างไร เรียนรู้ที่จะเข้าใจตนเองและผู้อื่น ฝึกให้ผู้เรียนปฏิบัติจนเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตและนำไปประยุกต์ใช้

ขั้นที่ 2 ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นขั้นที่ผู้เรียนเข้ากลุ่มสนทนาแลกเปลี่ยนเรื่องราวจาประสบการณ์หรือสถานการณ์ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต สัมผัสได้ถึงรายละเอียดของผู้เล่า รับฟังอย่างลึกซึ้งไร้อคติ ไม่ด่วนสรุป ตัดสินเรื่องราวที่ฟัง ฟังแล้วห้อยแขวนไว้ พินิจพิจารณาเรื่องราวด้วยความเข้าใจว่าเป็นอย่างไร ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น เพราะเหตุใด ผู้เรียนสะท้อนความรู้สึกด้วยเหตุผลของตนเอง เป็นผู้พูดอย่างมีสติ ไม่ขัดแย้งเพียงเพราะทัศนคติของตนดีกว่าหรือเพื่อต้องการเอาชนะแข่งขันกับเพื่อน แต่เป็นการฝึกเรียนรู้จากสิ่งที่ได้ฟังลงมาสู่ใจ แล้วนำมาใคร่ครวญอย่างลึกซึ้ง

ขั้นที่ 3 ขั้นฝึกปฏิบัติ เป็นขั้นที่ผู้เรียนพิจารณาประเด็นปัญหาทางจริยธรรมจากสถานการณ์ที่กำหนด ผู้เรียนพิจารณาผลดีและผลเสียที่เกิดจากการตัดสินใจเลือกกระทำ สามารถบอกแนวทางปฏิบัติจากสถานการณ์นั้นๆ

ขั้นที่ 4 ขั้นประยุกต์ใช้ เป็นขั้นที่ผู้เรียนพิจารณาปัญหาจริยธรรมที่เป็นสถานการณ์ที่ต้องตัดสินใจเลือกกระทำ ให้คิดตัดสินใจและแสดงเหตุผลเกี่ยวกับสถานการณ์ที่ได้เสนอไป ผู้สอนคอยกระตุ้นให้เกิดความขัดแย้งภายในจากประสบการณ์ใหม่หรือเหตุผลใหม่เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจมีความกระจ่างในเหตุผลใหม่ที่อยู่ในระดับสูงกว่า จากการยอมรับหรือเห็นด้วยกับเหตุผลที่สูงกว่าเดิมอีกหนึ่งขั้นของเพื่อนๆ ในกลุ่ม โดยผู้เรียนสรุปยืนยันการตัดสินใจและแสดงเหตุผลอีกครั้ง

สามารถประมวลขั้นตอนในการเรียนรู้ได้ 3 ขั้น ได้แก่ 1)ขั้นเตรียมความพร้อมเป็นทำจิตใจให้เกิดความสงบผ่อนคลายผ่านกิจกรรมการฝึกสติในรูปแบบต่างๆ 2)ขั้นดำเนินกิจกรรมหลักเป็นการเปิดประสบการณ์ใหม่บนเนื้อหาที่นำมาจัดพร้อมทั้งมีการใคร่ครวญผ่านประสบการณ์ภายในตนเองเชื่อมโยงกับผู้เข้าร่วมกระบวนการผ่านการลงมือปฏิบัติกิจกรรมที่กำหนด 3)ขั้นสรุป เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งสิ่งที่

เกิดขึ้นภายในตนเองและประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับคนอื่น มีการสะท้อนมุมมองความรู้สึกเปิดเผยให้คนอื่นได้รับรู้

2.9 คุณลักษณะและทักษะพื้นฐานของกระบวนการแนวจิตตปัญญา

ธนา นิลชัยโกวิทย์(2559,หน้า 129-146) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของกระบวนการ(ผู้ดำเนินกิจกรรม)แนวจิตตปัญญาไว้ดังนี้

1. ความแจ่มชัด มีความรู้จริงหรือเป็นของแท้ เป็นแบบอย่างและแรงบันดาลใจ กระบวนการจะต้องมีความกระจำจ้งในกระบวนการคิด มีมุมมองที่ชัดเจนซึ่งในระดับสูงที่สุดคือปรัชญาณที่สะท้อนถึงสติปัญญา อันแหลมคม มองเห็นและเข้าใจสิ่งต่างได้อย่างชัดเจน แจ่มแจ้ง รู้จักความเป็นจริงตามธรรมชาติ วิเคราะห์เหตุปัจจัยและความเชื่อมโยงต่างๆได้อย่างแม่นยำ กระจำจ้ง มีประสบการณ์และความรู้สึกชัดเจนทั้งภายใน-ภายนอก รู้แจ้งในตน มีความรู้ความเข้าใจผู้ร่วมกระบวนการ ลงมือทำจริงมีสิ่งที่ทำอยู่ในเนื้อในตัว เป็นของแท้ ปฏิบัติในสิ่งที่พรั่ำสอน เป็นแรงบันดาลใจหล่อเลี้ยงแรงบันดาลใจ มีความเป็นมนุษย์ เป็นธรรมดาและเป็นธรรมชาติ

2. ความเปิดกว้าง การยอมรับฟัง การเรียนรู้ร่วมกัน กระบวนการจะต้องเปิดใจกว้าง กล่าวคือจะต้องยอมรับความหลากหลาย ความแตกต่าง เปิดใจรับฟังและใส่ใจในการฟังเพื่อนสมาชิกกลุ่มและการพยายามรับรู้ด้วยความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง อดทนรอคอย อ่อนน้อมถ่อมตนพร้อมเรียนรู้จากผู้เข้าร่วมกระบวนการ กล่าวคิตนอกกรอบ เรียนรู้สิ่งใหม่จากผู้เข้าร่วมกระบวนการและร่วมเรียนไปพร้อมกับเพื่อนสมาชิก สิ่งนี้ถือเป็นคุณสมบัติของกระบวนการแนวจิตตปัญญาที่ดี

3. การเกื้อหนุนและพลังที่โอบอุ้มกลุ่ม กระบวนการจะต้องเกื้อหนุนผู้เข้าร่วมกระบวนการแต่ละคนให้เกิดการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงภายในตนเองรวมทั้งการโอบอุ้มกลุ่มซึ่งถือเป็นภาระหน้าที่พื้นฐานของกระบวนการและเป็นคุณลักษณะที่ควรสร้างและฝึกฝนให้มีอยู่ในตัวของกระบวนการเอง อีกทั้งจะต้องมีพลังด้านในเพื่อส่งออกมารองรับกลุ่ม เชื่อในศักยภาพของสมาชิกกลุ่มทุกคน ถักทอทุกคนเข้าด้วยกันด้วยกิจกรรม รู้จักผู้เรียนและสามารถจุดประกายในตัวผู้เรียนได้

4. ความละเอียดอ่อนลึกซึ้งและการเข้าถึงใจ กระบวนการจะต้องเข้าใจและคำนึงถึงความรู้สึกของผู้เข้าร่วมกระบวนการ รู้จักเชื่อมสัมพันธ์จากใจถึงใจด้วยความรักความเมตตา เป็นกัลยาณมิตรจริงใจ สร้างบรรยากาศความเป็นเพื่อน ทำตัวให้กลมกลืนเป็นหนึ่งเดียวกับกลุ่ม อ่านกลุ่มออก สัมผัสรับรู้กลุ่มได้ตลอดและทั่วถึง มีการสื่อสารและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีผลกระทบต้อจิตใจของผู้เข้าร่วมกระบวนการอย่างลึกซึ้ง และสามารถเชื่อมโยงความคิดความรู้สึกที่เกิดขึ้นสู่การปฏิบัติและชีวิตจริง

5. ความสงบ ตั้งมั่นและมีสติ กระบวนการจะต้องประคองสติเพื่อให้เกิดความสงบตั้งมั่นกับปัจจุบันขณะอย่างแท้จริง ดูแลสถานการณ์ได้มั่นคงคือรับรู้สิ่งที่กำลังเกิดขึ้นภายในตนและกำลังเกิดขึ้นภายในกลุ่ม มี

ความสงบผ่อนคลายที่จะค่อยๆ ขับเคลื่อนกระบวนการกลุ่มให้ดำเนินไปสู่เป้าหมายของกิจกรรม ปล่อยวางไม่ยึดติดในความคิดใดความคิดหนึ่งว่าถูกหรือผิด ไม่ทำให้ผู้เข้าร่วมกระบวนการรู้สึกว่าคุณบังคับ แต่ให้รู้สึกเป็นอิสระและรู้สึกว่าตนเองเป็นผู้ก้าวไปสู่เป้าหมายกิจกรรมนั้นด้วยตนเอง

6. ความสามารถในการใช้ทักษะเชิงกระบวนการ กระบวนการจะต้องดำเนินกระบวนการด้วยความไหลลื่น เป็นธรรมชาติ จะต้องเป็นผู้สังเกตการเคลื่อนไหวของกลุ่มอยู่ตลอดเวลา รู้สึกไวต่อความไม่เป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นและมีไหวพริบปฏิภาณที่จะนำเทคนิคต่างๆ มาแก้ไขสถานการณ์ให้เหมาะสม สร้างความสมดุลในการจัดวางกระบวนการให้เกิดการเรียนรู้ที่มีลักษณะเป็นองค์รวมทั้งใจ กายและความคิดรวมทั้งยึดกุมและบรรลุเป้าหมายของกระบวนการในการให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง

2.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จุฑามณี เสาระโสและทัศนศิริรินทร์ สว่างบุญ(2560,หน้า 71) ได้พัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความมีวินัยในตนเองของเด็กนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาโดยใช้กระบวนการจิตตปัญญา กลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีระดับสติปัญญา 50-70 โรงเรียนกาฬสินธุ์ปัญญานุกูล จำนวน 6 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีวินัยในตนเองสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งกระบวนการจิตตปัญญาทำให้นักเรียนมีสมาธิในการเรียนเพิ่มขึ้น ยอมรับตนเองและบุคคลรอบข้างได้ดีขึ้น สามารถที่จะค้นหาคำศักยภาพและดึงความสามารถออกมาให้ปรากฏ งานวิจัยดังกล่าวยังสอดคล้องกับการศึกษาของ อรรถพล ปัญจะเพชรแก้ว(2560,หน้า 89)ที่ได้ศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้อิงแนวคิดจิตตปัญญาวิชาจิตวิทยาสำหรับครูที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเองของนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่าง ๆ กัน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2 เอกพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ จำนวน 64 คนแบ่งเป็นกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง กลุ่มละ 32 คน ผลการวิจัยพบว่า หลังเรียนนักศึกษามีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นกัน ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่สงบ จดจ่อกับการเรียนการสอนตลอดเวลา สามารถควบคุมตนเองให้อยู่กับการเรียนการสอนตลอดชั่วโมงเรียนได้

จักรกฤษณ์ จันทะคุณ(2560,หน้า 93-94)ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่ส่งผลต่อความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตครูสาขาวิชาชีววิทยา ชั้นปีที่ 1 จำนวน 35 คน ผลการวิจัยพบว่า นิสิตครูมีความรู้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นหลังเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีทักษะในการเขียนหลักสูตรพัฒนาท้องถิ่นสูงกว่าเกณฑ์คิดเป็นร้อยละ 78.14 ด้านการเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะอันพึงประสงค์พบว่า นิสิตเห็นคุณค่าและศรัทธาต่ออาชีพครูมากขึ้น มีมุมมองว่าอาชีพครูต้องมีความรู้ที่ลึกซึ้งและวิริยะอดทน เห็นอกเห็นใจคนอื่น มีสติรู้และเข้าใจตนเองและผู้อื่น

มองบวก มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน สามารถทำงานร่วมกับคนอื่นได้ มีความรับผิดชอบ กล้าเผชิญกับอุปสรรค ทำงานอย่างเป็นระบบและมีทักษะในการแก้ปัญหาได้ดีขึ้น

วันทนี นามสวัสดิ์(2557,หน้า 9)ศึกษาผลการใช้จิตตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครู กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ จำนวน 2 ห้องๆละ 50 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ผลการวิจัยพบว่า หลังเรียนนักศึกษาที่เป็นกลุ่มทดลองเกิดความรู้ในความเป็นครูในระดับมาก และสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีพฤติกรรมความเป็นครูขณะฝึกประสบการณ์วิชาชีพได้แก่ การประพฤติตนอย่างเหมาะสมกับสถานภาพและการเป็นแบบอย่างที่ดี การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริตตามกฎระเบียบและแบบแผนของราชการ การเสริมสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ผู้รับบริการด้วยการรับฟังความคิดเห็น ยกย่องชมเชยและให้กำลังใจอย่างกัลยาณมิตร การเสียสละเอื้ออาทรและให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ร่วมประกอบวิชาชีพและนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและศิลปวัฒนธรรมมาเป็นปัจจัยในการจัดการศึกษาให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

ฟาฏิลา รอนิง(2560,หน้า 84)ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้อิงแนวคิดจิตตปัญญาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจในการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 60 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมและมีการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของกลุ่มทดลองหลังได้รับการจัดการเรียนรู้อิงแนวคิดจิตตปัญญาสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การจัดการเรียนรู้ดังกล่าวช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนามิตภายใน เกิดทักษะการคิด รู้จักใคร่ครวญด้วยจิตอย่างลุ่มลึก เปิดใจกว้างสามารถทำความเข้าใจสิ่งต่างๆ จนเกิดคุณลักษณะด้านการตระหนักรู้ในตนเอง มีสุนทรียในการเรียนรู้ และเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้ได้เรียนรู้กับการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน

สุพัฒน์ เศรษฐมกุล(2556,หน้า 137-138)ศึกษาผลการใช้กิจกรรมที่ประยุกต์กระบวนการจิตตปัญญาเพื่อสร้างเสริมวินัยในตนเองของนักศึกษาวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ชั้นปีที่ 4 จำนวน 37 คน ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างเสริมวินัยในตนเองมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และจากการศึกษาเชิงคุณภาพพบว่า นักศึกษาเกิดการเห็นคุณค่าภายในตนเองที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์มากขึ้น เห็นคุณค่าของเวลามากขึ้น เร่งกระทำความดี ดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท เปิดใจยอมรับตนเองในข้อดีและข้อเสียเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาตนเอง เห็นคุณค่าของการมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ให้แก่สังคม เห็นคุณค่าของสิ่งต่างๆที่เกี่ยวข้องกับชีวิต เกิดการตระหนักถึงความสำคัญในการปฏิบัติตนที่พึงงามด้วยการมีคุณธรรมจริยธรรมอันเหมาะสมกับการประกอบวิชาชีพครูและมีความตั้งใจที่จะเป็นครูที่ดีในอนาคต ซึ่งการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมสร้างสรรค่ออย่างมีคุณค่าก็จะเสริมสร้างการมีวินัยในตนเองเป็นสิ่งที่มีความต่อชีวิตที่สำคัญคือเกิดความภาคภูมิใจในตนเองอันเนื่องมาจากการเห็นคุณค่าในตนเองเมื่อได้ทำ

สิ่งดีงามและจะปฏิบัติตนบนพื้นฐานของความดีงามเพื่อรักษาคุณค่าในตนเองตลอดไป เกิดการสร้างเสริมวินัยในตนเองอย่างสมบูรณ์ทั้งด้านความรู้ ความรู้สึกและการปฏิบัติตน

สุกัญญา มะลิวัลย์(2555,หน้า 42-44)ศึกษาผลการใช้กระบวนการจิตตปัญญาศึกษาต่อการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเชียงยืนพิทยฯ กลุ่มตัวอย่างนักเรียนจำนวน 48 คนแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 23 คนและกลุ่มควบคุม 25 คน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะชีวิตหลังการทดลองเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นกัน นักเรียนเกิดการใคร่ครวญด้วยใจที่ตั้งมั่นและรับฟังอย่างใส่ใจโดยไม่ด่วนตัดสิน รู้สึกสงบ ตระหนักรู้ในคุณค่าและยอมรับในข้อดีข้อเสียของตนเองและผู้อื่นมากขึ้น รู้จักปรับเปลี่ยนกระบวนการคิด รู้เท่าทันอารมณ์และมีความมั่นใจ สามารถประเมินตนเองตามความเป็นจริง คำนึงถึงความรู้สึกของคนอื่นมากขึ้น กล้าที่จะบอกความรู้สึกของตนเองให้คนอื่นเข้าใจ

สิริธร ยิ้มประเสริฐ(2563, หน้า 47-58) ศึกษากระบวนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบรรหารแจ่มสนวิทยา 6 จังหวัดสุพรรณบุรี กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 32 คน ผลการวิจัยพบว่า ภายหลังการเข้าร่วมใช้รูปแบบ นักเรียนมีจิตสาธารณะทั้งด้านการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทนและด้านการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กาญจนา สายพิมพ์(2556, หน้า 47-55) ศึกษากระบวนการส่งเสริมจิตสาธารณะตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลลพบุรี กลุ่มตัวอย่างจำนวน 50 คน ผลการวิจัยพบว่า คะแนนหลังการใช้กระบวนการส่งเสริมจิตสาธารณะสูงกว่าก่อนการใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อริยพร คุโรดะ(Ariyabhorn Kuroda,2014,Page 1400)ได้ศึกษากระบวนการจิตตปัญญาศึกษาเพื่อนำมาพัฒนารูปแบบในการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาครู กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาครูด้านศิลปะและครูสอนภาษาจีน กระบวนการที่ใช้ประกอบด้วย การฝึกสติ การฟังอย่างลึกซึ้ง การเล่าเรื่อง การแบ่งปันประสบการณ์ผ่านการสนทนาและการสะท้อนคิด ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการเรียนรู้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาสามารถพัฒนาความตั้งใจ มิตินภายใน การกำกับตัวเองด้านอารมณ์ ความเห็นอกเห็นใจ ความมีเมตตาต่อตนเองและผู้อื่น กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน เกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้ง สร้างเข้มแข็งภายในและเกิดทักษะนอกจากนี้ยังช่วยลดความเครียด สร้างบรรยากาศในชั้นเรียน ก่อให้เกิดความสงบด้านร่างกายและจิตใจ มีสมาธิและเปิดใจในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน อีกทั้งช่วยให้ผู้เรียนมีรูปแบบพฤติกรรมที่เหมาะสมและเข้าถึงความเป็นจริงของจิตใจและเกิดปัญญา

ซิดาและโจนส์(Emily E. Scida and Jill N. Jones,2015,Page 573)ได้ศึกษาการบูรณาการฝึกแนวคิดตปัญญาศึกษาที่มีต่อความเครียดในการเรียนภาษาต่างประเทศ ผลกระทบด้านบวกและลบ ความสามารถในการตัวเอง บรรยากาศในชั้นเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนภาษาสเปนจำนวน 249 คน โดย

แบ่งออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มทดลองมีการฝึกแนวจิตตปัญญาอย่างสั้น 10 นาทีต่อครั้ง และกลุ่มควบคุมมีการเรียนไปตามปกติ ผลการศึกษาพบว่า ความเครียด ความสามารถในการตนเองไม่มีความแตกต่างกันทั้งสองกลุ่ม แต่บรรยากาศในชั้นเรียนของกลุ่มทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ระดับเกรดของนักศึกษาที่ฝึกแนวจิตตปัญญาศึกษามีคะแนนที่สูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญเช่นเดียวกัน

ศิริพร ศรีจำนงและคณะ(Sirithorn Srijumnong at el,2015, Page 2387)ได้พัฒนาหลักสูตรจิตสาธารณะด้วยกระบวนการจิตตปัญญาและศึกษาผลของหลักสูตร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 26 คน หลักสูตรดังกล่าวประกอบด้วย 4 องค์ประกอบได้แก่ จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาการเรียนรู้ การจัดการการเรียนรู้ การวัดและการประเมินผล ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีจิตสาธารณะที่มีต่อครอบครัว โรงเรียนและสังคมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อีกทั้งรู้สึกพึงพอใจต่อหลักสูตรในระดับสูง

สรุปได้ว่า การนำแนวคิดจิตตปัญญาศึกษามาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้สามารถที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถและศักยภาพภายในตนเองออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดสติสมาธิ ตระหนักรู้ในตนเอง มีความรับผิดชอบ เข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถทำงานร่วมกับคนอื่นได้และมีทักษะในการแก้ไขปัญหา ถ้าที่จะเผชิญอุปสรรค มีวินัยและซื่อสัตย์ตนเองได้

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.1 แนวคิดและความหมายของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมานับตั้งแต่ พ.ศ. 2517 เพื่อใช้เป็นแนวทางการดำรงชีวิตโดยยึดหลักความพอเหมาะพอดี ความมีเหตุผลและความไม่ประมาท และได้ทรงเตือนล่วงหน้าให้มีความระมัดระวังในการพัฒนาประเทศให้มีความสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ด้วยการพัฒนาอย่าง “เป็นลำดับขั้นตอน” เพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ดังมีพระบรมราโชวาทว่า “การพัฒนาประเทศนั้นจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้นเริ่มด้วยการสร้างพื้นฐานคือการมีกินมีใช้ของประชาชนก่อนด้วยวิธีการที่ประหยัดระมัดระวัง แต่ถูกต้องตามหลักวิชาเมื่อรากฐานเกิดขึ้นมั่นคงพอแล้วจึงค่อยสร้างความเจริญขั้นสูงขึ้นไปตามลำดับต่อไป...ด้วยความรอบคอบระมัดระวังและประหยัดเพื่อป้องกันความผิดพลาดล้มเหลวและเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จได้แน่นอนบริบูรณ์..”(สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย,2560,หน้า 3) และทรงเตือนทุกฝ่ายให้รู้จักคำว่า "พอเพียง" อย่าทำอะไรเกินตัว ทำอะไรต้องควรรอบคอบ ดำรงชีวิตอย่างสมถะและสามัคคี ซึ่งจะนำพาตนเองและประเทศชาติให้รอดพ้นภาวะวิกฤตต่างๆ และนำไปสู่ความสุขได้

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย(2560,หน้า 3,ชุมโชค พลสมักร,2563,ออนไลน์)ได้กล่าวถึง"เศรษฐกิจพอเพียง"ไว้ว่าเป็นปรัชญาแนวคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของวิถีไทยทั้งในด้านการพัฒนาและการบริหารให้ดำเนินไปบน "ทางสายกลาง" โดยผู้ปฏิบัติจะต้องมีคุณลักษณะที่เป็นฐานรากคือ มีความรู้ทั้งในด้านความรู้รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง และเป็นคนดีมีคุณธรรม ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต การมีสติปัญญา และความเพียร โดยมีวิธีปฏิบัติที่สำคัญ 3 ประการ คือ ความพอประมาณ การมีเหตุผล และการสร้างระบบภูมิคุ้มกันในตัวเอง ซึ่งนำไปสู่เป้าหมายเพื่อให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง รอดพ้นจากวิกฤตและรองรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ

ทิสนา แหมมณี(2559,หน้า 5)กล่าวว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นทั้งหลักคิดและหลักปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของประชาชนทุกระดับ รวมทั้งรัฐและหน่วยงานต่างๆ ก็สามารถนำปรัชญานี้ไปประยุกต์และใช้ในการบริหารและพัฒนาประเทศด้านต่างๆ ได้อย่างกว้างขวางไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ ภูมิคุ้มกัน สังคม การศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและที่สำคัญยิ่ง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเสมือนรากฐานของการดำเนินชีวิตที่จะทำให้ชีวิตมีความมั่นคง ดังพระราชดำรัสที่ว่า

“เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน เปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกต้องรองรับบ้านเรือนตัวอาคารไว้นั่นเอง สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้ก็อยู่ที่เสาเข็ม แต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็มและลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำไป” (พระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจากวารสารชัยพัฒนา อ้างอิงจาก คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน,2016,หน้า 21)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ(2550:4-5 อ้างจาก มธุรี เสือคำราม และสมศักดิ์ ลีลา.2561:41) ได้รวบรวมและสรุปแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งมีหลักพิจารณาอยู่ 5 ส่วน ดังนี้

1. กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลาและเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤตเพื่อความมั่นคงและยั่งยืนของการพัฒนา

2. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติตนบนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

3. คำนียาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อมๆ กัน ดังนี้

- 3.1 ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่พอความจำเป็นและเหมาะสมกับฐานะของตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ ญัฐพงศ์ ทองภักดี(2550:12)ยังขยายเพิ่มเติมไว้ว่า เป็นความพอดีไม่สุดโต่งและการยืนได้บนขาของตนเอง(Self-reliant)เป็นการดำเนินชีวิตอย่างทางสาย

กลาง โดยมีการกระทำไม่มากเกินไปไม่น้อยเกินไปในมิติต่างๆ เช่น การบริโภค การผลิตอยู่ในระดับสมดุล การใช้จ่าย การออมอยู่ในระดับที่ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ตนเอง เป็นสิ่งที่ทำให้เราทำอะไรได้เต็มตามศักยภาพ ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นเพื่อเป็นการยืนได้ด้วยลำแข้งของตนเอง สอดคล้องกับ ทิศนา แคมมณี (2559, หน้า 51) ที่กล่าวว่า เป็นความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป มีความพอเหมาะกับตนเอง ดังพระราชดำรัสที่ว่า

“...คนเราถ้าพอในความต้องการ ก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อย ก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าทุกประเทศมีความคิด อันนี้ไม่ใช่เศรษฐกิจ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่า พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข...” (พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 4 ธันวาคม 2541 อ้างอิงจาก คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2016, หน้า 12)

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (2560, หน้า 6) ยังได้พิจารณาความพอประมาณจากสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยและชี้ให้เห็นว่าความพอประมาณนั้นนับเป็นแนวปฏิบัติที่มีมายาวนานแล้ว สังเกตได้จากการดำเนินชีวิตของคนไทย “พออยู่พอกิน” “พึ่งตนเอง” “ประหยัด เรียบง่าย และได้ประโยชน์สูงสุด” โดยมุ่งเน้นให้มีการใช้ทรัพยากรที่ตนเองมีอยู่หรือที่ชุมชนท้องถิ่นของตนมีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดก่อนที่จะแสวงหาแหล่งทุน วัตถุดิบหรือสิ่งของจากภายนอก มีการวางแผนการใช้ให้เหมาะสมกับสถานะเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเป็นการใช้อย่างรู้คุณค่าดูแลรักษาสิ่งที่มีและพัฒนาต่อยอดให้ดียิ่งขึ้น

ขณะที่ ทิศนา แคมมณี (2559, หน้า 51-52) กล่าวถึงหลักเกณฑ์ในการพิจารณาถึงความพอประมาณไว้ว่า ควรพิจารณาตามเหตุผลที่สมควร ซึ่งควรตั้งบนพื้นฐานของความถูกต้อง และความเป็นจริง โดยพิจารณาให้เหมาะสมกับเหตุและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

1. มีความเหมาะสมกับตนในด้านต่างๆ เช่น ความรู้ ความสามารถ สุขภาพ ทรัพยากรที่มีและอื่นๆ การกระทำที่เหมาะสมกับตน คือ การกระทำที่ไม่เบียดเบียนตนเองให้ได้รับความเดือดร้อนเสียหายเกินกว่าที่ตนจะรับได้
2. มีความเหมาะสมกับผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง คือ ไม่เบียดเบียนผู้อื่นให้ได้รับความเสียหายเดือดร้อน
3. มีความเหมาะสมกับบริบทที่เกี่ยวข้องทั้งทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม คือ ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม ชุมชน สังคมให้ได้รับความเสียหายเดือดร้อน
4. มีความเหมาะสมทั้งในระยะสั้นและระยะยาวคือการพิจารณาถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ถ้าเกิดผลเสียแก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในระยะสั้นหรือระยะยาวก็แสดงว่าการกระทำนั้นยังขาดความเหมาะสมหรือไม่พอดี พอประมาณควรต้องมีการยั้งคิดหรือหาทางแก้ไขหรือในอีกกรณีหนึ่ง หากรู้จักอดกลั้นต่อผลประโยชน์ระยะสั้นเพื่อให้ได้ประโยชน์ระยะยาวย่อมมีความเหมาะสมมากกว่า

การเห็นแก่ประโยชน์ระยะสั้น โดยเสียผลประโยชน์ระยะยาว ตัวอย่างเช่น เลือกที่จะหยุดสูบบุหรี่ซึ่งมีความสุขเพียงระยะสั้นๆ เพื่อที่จะได้ไม่เป็นโรคต่างๆ อันมีบุหรี่เป็นสาเหตุในระยะยาว

3.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมที่ดีงาม โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ ตลอดจนคำนึงถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ ถ้วนถี่ “รู้จักอ่อน จดแข็ง โอกาส อุปสรรค” และคาดการณ์ผลที่จะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ “รู้เขา รู้เรา รู้จักเลือกนำสิ่งที่ดีและเหมาะสมมาประยุกต์ใช้” (สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, 2560, หน้า 7) ทิศนา ขัมมณี(2559:58)กล่าวว่า จะต้องพิจารณาถึงเหตุและผลซึ่งมีความหมายตรงกับภาษาอังกฤษว่า Cause-effect ผู้ที่ตัดสินใจอย่างมีเหตุผล คือผู้ที่มีการพิจารณาถึงผลที่จะเกิดตามมาจากเหตุซึ่งควรพิจารณาในหลายด้านทั้งผลที่มีต่อตนเอง ผู้อื่นและส่วนรวมและผลที่เกิดขึ้นทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

3.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อม กับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกลเพื่อให้สามารถปรับตัวและรับมือได้อย่างทันที่ ภายใต้อำนาจของข้อมูลที่มีอยู่และสามารถสร้างภูมิคุ้มกันพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและการมีภูมิคุ้มกันจะทำให้มีความพอเพียงแม้เมื่อมีการเปลี่ยนแปลง ถึงจะมีเหตุการณ์ที่แย่มากที่สุดก็รับมือได้(ณัฐพงศ์ ทองภักดี, 2550, หน้า 13)

4. เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งเงื่อนไขความรู้และคุณธรรม หลักวิชาและเงื่อนไขชีวิตเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

4.1 เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

4.2 เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วยมีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน รู้ รัก สามัคคี ไม่โลภ ไม่ตระหนี่และรู้จักแบ่งปันให้ผู้อื่น มีความเพียรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

5. แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ(2550, หน้า 9)ยังได้กล่าวถึงความหมายของแต่ละองค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า ความพอเพียง หมายถึง ความ

พอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอนและขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสมดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญาและความรอบคอบเพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี อีกทั้ง สุมธ ตันติเวชกุล(2544,หน้า 21)และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,2550,หน้า 22-23)ยังได้กล่าวถึงความพอเพียงตามความหมายของเศรษฐศาสตร์และการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในด้านต่างๆ โดยให้หันกลับมายึดเส้นทางสายกลางในการดำรงชีวิตตามหลักการพึ่งตนเองซึ่งมีรายละเอียด 5 ประการ ดังนี้

1. พึ่งตนเองทางจิตใจ คนที่สมบูรณ์พร้อมต้องมีจิตใจที่เข้มแข็ง มีจิตสำนึกว่าตนนั้นสามารถพึ่งตนเองได้ มีจิตสำนึกที่ตีเอื้ออาทร เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ดังนั้นจึงควรที่จะสร้างพลังผลักดันให้มีภาวะจิตใจอีกheimต่อสู่ชีวิตด้วยความสุจริต แม้อาจจะไม่ประสบความสำเร็จบ้างก็ตาม มิพึงทอดย้อท้อแท้ให้พยายามต่อไป

2. พึ่งตนเองทางสังคมและวัฒนธรรม ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน รักรักสามัคคี สร้างความเข้มแข็งใช้ชุมชนและครอบครัว รักษาเอกลักษณ์ ภาษา ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย ควรเสริมสร้างให้แต่ละชุมชนในท้องถิ่นได้ร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลกันนำความรู้ที่ได้รับมาถ่ายทอดและเผยแพร่ให้ได้ประโยชน์ซึ่งกันและกัน

3. พึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ คือการส่งเสริมให้มีการนำเอาศักยภาพของผู้คนในท้องถิ่นสามารถแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติหรือวัสดุในท้องถิ่นที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาดและรอบคอบฟื้นฟูทรัพยากรเพื่อให้เกิดความยั่งยืนและคงอยู่ชั่วลูกหลาน ซึ่งส่งผลให้เกิดการพัฒนาประเทศได้อย่างดียิ่ง สิ่งดีก็คือการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งมีมากมายในประเทศ

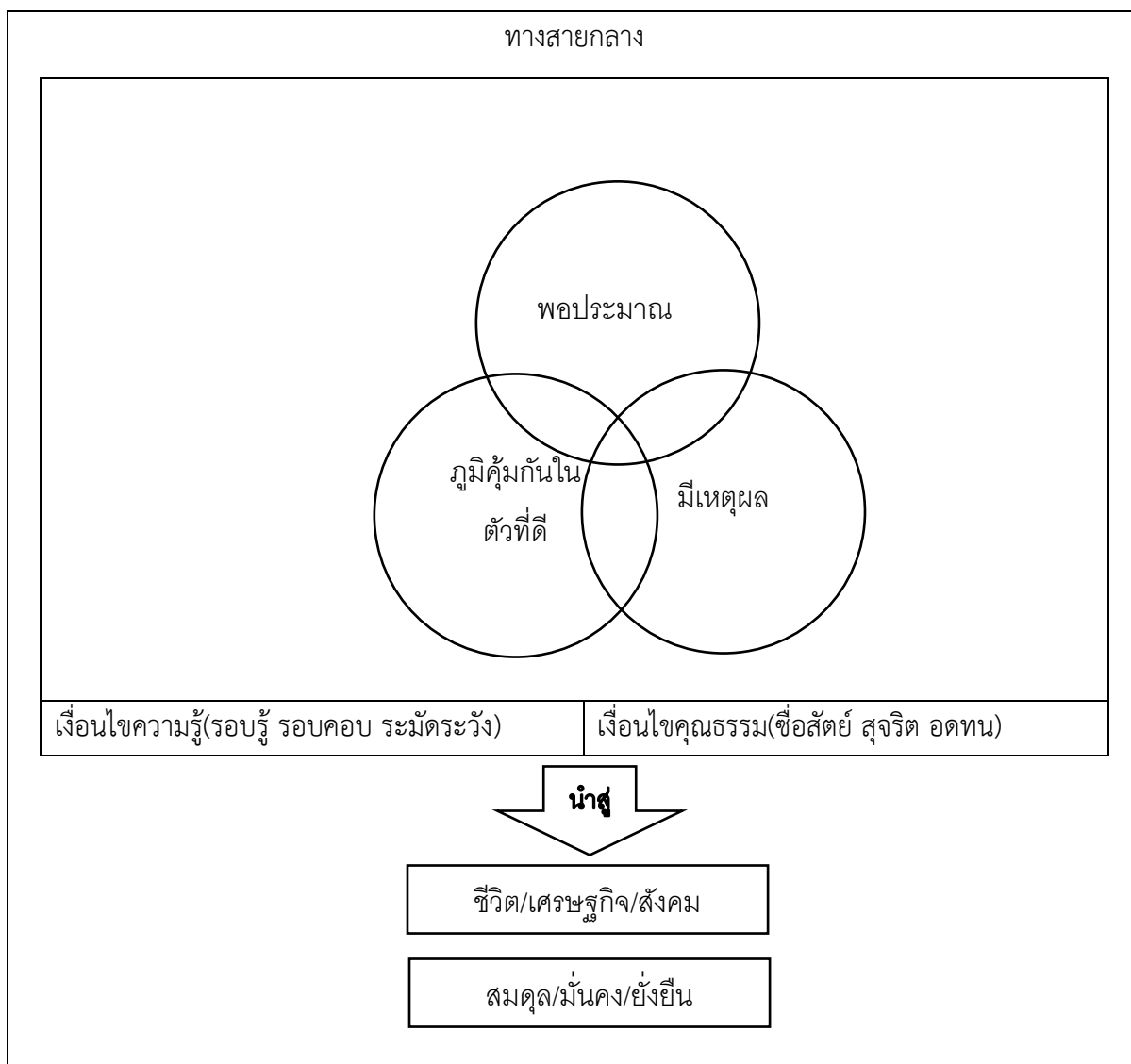
4. พึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี ควรส่งเสริมให้มีการศึกษา ทดลอง ทดสอบเพื่อให้ได้มาซึ่งเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศและสังคมไทยและสิ่งสำคัญสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการและพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้าน

5. พึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ หมายถึง สามารถอยู่ได้ด้วยตนเองในระดับเบื้องต้น ไม่ใช่จำเริญตัว กล่าวคือ แม้ไม่มีเงินก็ยังมิข้าว ปลา ผัก ผลไม้ในท้องถิ่นของตนเองเพื่อการยังชีพ ไม่ลงทุนเกินขนาด คิดและวางแผนอย่างรอบคอบ มีภูมิคุ้มกันไม่เสี่ยงเกินไป และสามารถนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในระดับมหภาคต่อไปด้วย

ประเวศ วะสี(2542,อ้างอิงจาก กฤตเมธ บุญนุ่นและคณะ,2560,หน้า 7-8)ได้สรุปสาระสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งหมายเอาความพอเพียงอย่างน้อย 7 ประการดังนี้

1. พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทิ้งกัน
2. พอใจพอเพียงทำให้รักและเอื้ออาทรคนอื่นได้ คนที่ไม่พอจะรักคนอื่นไม่เป็นและทำลายมาก
3. สิ่งแวดล้อมพอเพียง การอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อม ทำให้ยังชีพและทำมาหากินได้ เช่น การทำเกษตรผสมผสานซึ่งได้ทั้งอาหารได้ทั้งสิ่งแวดล้อมและได้ทั้งเงิน
4. ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง การรวมตัวกันเป็นชุมชนที่เข้มแข็งจะทำให้สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้ เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจนหรือปัญหาสิ่งแวดล้อม
5. ปัญญาพอเพียง มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติและปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง
6. อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง วัฒนธรรมหมายถึงวิถีชีวิตของกลุ่มคนที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย ดังนั้นเศรษฐกิจจึงสัมพันธ์และเติบโตจากฐานทางวัฒนธรรมจึงจะมั่นคง
7. มีความมั่นคงพอเพียง เมื่อทุกอย่างพอเพียงก็เกิดความสุข ความสุขคือความเป็นปกติและยั่งยืน

กล่าวได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง วิธีการดำเนินชีวิตที่ตั้งอยู่บนความพอดี ความพอประมาณ และความมีเหตุผล ซึ่งมีเงื่อนไขที่สำคัญได้แก่ ความรู้และคุณธรรมเป็นตัวกำกับ เป็นแนวคิดที่ชี้ให้เห็นการรู้จักพึ่งตนเองโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเกื้อกูล มีเศรษฐกิจที่พอกับฐานะของตนเอง ไม่ฟุ้งเฟ้อไปตามกระแสของโลกาภิวัตน์ รู้จักประหยัดอดออม มีสติปัญญาและความเพียร รู้จักที่จะฝ่าฟันความรุ่มร้อนและรู้จักที่จะใช้ความรู้เหล่านั้นอย่างรอบรู้ รอบคอบและระมัดระวัง ตระหนักถึงความจำเป็นและความพอเหมาะพอดีกับฐานของตนเอง ดังตารางที่สรุปแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ดังนี้

รูปภาพที่ 2.1 สรุปแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ(2550,หน้า 6)

3.2 ความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงถือว่าเป็นรากฐานสำคัญของดำรงชีวิตของคนไทยซึ่งเป็นสังคมเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ การดำเนินชีวิตอยู่บนพื้นฐานของความพอเพียงจะทำให้เกิดความสมดุลระหว่างคนและธรรมชาติ รู้จักที่จะใช้สอยวัตถุต่างๆ ด้วยความพอเหมาะพอดี ไม่โลภมากจนเกิดการเบียดเบียนสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ความพอเพียงถือว่าเป็น “เศรษฐกิจพื้นฐาน” “เศรษฐกิจรากฐาน” ที่สำคัญของสังคมไทย (กฤตเมธ บุญนุ่มและคณะ,2560,หน้า 8)ดังพระราชดำรัสที่ทรงตรัสไว้ว่า “เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเหมือนรากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน เปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกต้องรองรับบ้านเรือนตัวอาคารไว้ นั่นเอง สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้ก็อยู่ที่เสาเข็ม แต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็มและลืมเสาเข็มไปด้วยซ้ำ ” (สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย,2560,หน้า 4)

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย(2560,หน้า 2)กล่าวถึงความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า เป็นปรัชญาที่สากลเปรียบเสมือนวัคซีนที่ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันจาก “โรค” ที่เกิดจากความประมาท ความไม่แน่นอนและความเสื่อมโทรมอันเนื่องมาจากผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติหรือ UNDP(จากรายงานการพัฒนาคนของประเทศไทย ปี 2550 เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาคน โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย,หน้า 77-82)ได้กล่าวถึงความสำคัญที่เป็นข้อเสนอแนะในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาคน มีดังนี้

1. เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่มีความสำคัญยิ่งสำหรับการขจัดความยากจนและการลดความเสี่ยงทางเศรษฐกิจของคนจน
2. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นฐานของการสร้างพลังอำนาจของชุมชนและการพัฒนาศักยภาพชุมชนให้เข้มแข็งเพื่อเป็นฐานรากของการพัฒนาประเทศ
3. เศรษฐกิจพอเพียงช่วยยกระดับความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท ด้วยการสร้างข้อปฏิบัติในการทำธุรกิจที่เน้นผลกำไรระยะยาวในบริบทที่มีการแข่งขัน
4. หลักเศรษฐกิจพอเพียงมีความสำคัญยิ่งต่อการปรับปรุงมาตรฐานของธรรมาภิบาลในการบริหารงานภาครัฐ
5. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายของชาติเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันต่อสถานการณ์ที่เข้ามากระทบโดยกระทันหัน เพื่อปรับปรุงนโยบายต่างๆ ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และเพื่อวางแผนยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการเติบโตที่เสมอภาคและยั่งยืน
6. ในการปลูกฝังจิตสำนึกพอเพียง จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนค่านิยม และความคิดของคนเพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาคน

กล่าวได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงมีความสำคัญกับคนทุกระดับและทุกประเทศเพราะเป็นการดำเนินชีวิตอยู่บนทางสายกลาง ไม่โลภมาก ไม่สุดโต่ง จิตใจไม่ดื้อรน ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันและทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลักการพัฒนาคนให้รู้จักอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล พอเหมาะพอดีกับตนเอง

3.3 การพัฒนามนุษย์ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ(2550,หน้า 25-29)และศูนย์ เศรษฐกิจพอเพียง(2550,หน้า 28-33 อ้างอิงจาก มยุรี เสือคำรามและสมศักดิ์ ลิลา,2561,หน้า 44) ได้เสนอวิธีการในการพัฒนามนุษย์ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงไว้เป็นขั้นตอนต่อไปนี้

1. จับประเด็นปัญหา/ค้นหาความต้องการของตนเองว่ามีปัญหาอะไร และอะไรเป็นสาเหตุ มีความต้องการอะไร มีเป้าหมายในการดำเนินชีวิตอย่างไร เช่น ต้องการมีชีวิตที่มีอนาคต ก้าวหน้า มีความเป็นอิสระ มีเวลาเพื่อครอบครัวและสังคม มีทรัพย์สินเพียงพอ มีความสุข หลุดพ้นจากความยากลำบาก เป็นต้น

2. วิเคราะห์ข้อมูลของตนเองและครอบครัว ซึ่งจะช่วยให้รู้สถานภาพ รู้สาเหตุของปัญหา รู้ปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รู้ผลกระทบต่างๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2.1 ศักยภาพของตนเอง เช่น ความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ(ทักษะ) ชื่อเสียง ประสบการณ์ ความมั่นคง ความก้าวหน้า สภาพทางการเงิน การสร้างรายได้ การใช้จ่าย การออม คุณธรรม และศีลธรรม เป็นต้น

2.2 ศักยภาพของครอบครัว เช่น วิธีการดำรงชีวิต ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณี คุณภาพชีวิตของคนในครอบครัว ฐานะทางสังคม ฐานะทางการเงิน ที่เป็นทรัพย์สินและหนี้สินของครัวเรือน รายได้และรายจ่ายของครัวเรือน

3. วางแผนการพัฒนาการดำเนินชีวิต มีหลักการ คือ

- กำหนดสิ่งที่ตั้งใจปฏิบัติหรือทำเป็นแผนปฏิบัติให้สอดคล้อง “พอเพียง” กับการแก้ปัญหา สำคัญเร่งด่วนที่เผชิญก่อน

- กำหนดเป้าหมายของการปฏิบัติให้พอเหมาะกับศักยภาพที่มีอยู่

- กำหนดขอบเขตและกรอบเวลาของสิ่งที่ตั้งใจประพฤติปฏิบัติเพื่อให้สามารถวัดผลสัมฤทธิ์ ได้

ส่วน มยุรี เสือคำรามและสมศักดิ์ ลิลา(2561:44)ได้เสนอวิธีการปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1. พัฒนาตนเอง ให้มีการเรียนรู้ต่อเนื่อง(ใฝ่เรียนรู้) สร้างวินัยกับตนเอง โดยเฉพาะวินัยทางการเงิน
2. สร้างนิสัยที่มีความคิดก้าวหน้ามุ่งมั่นในเป้าหมายชีวิต หมั่นพิจารณาความคิด ตัดสินใจแก้ปัญหา เป็นระบบโดยใช้ความรู้(ที่รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง) มีความรับผิดชอบต่อนตนเอง สังคมและครอบครัว
3. หมั่นบริหารจัดการใจให้มีความซื่อสัตย์ สุจริต รักชาติ เสียสละ สามัคคี เทียงธรรม ศีลธรรม
4. ควบคุมจิตใจให้ตนเองประพฤติในสิ่งที่ดีงาม สร้างสรรค์ความเจริญรุ่งเรือง
5. พัฒนาจิตใจให้ลด ละ เลิก อบายมุข กิเลส ตัณหา ความโกรธ ความหลง
6. เสริมสร้างและฟื้นฟูความรู้และคุณธรรมของตนเองและครอบครัว เช่น เข้ารับการฝึกอบรม ฝึกทักษะในวิชาการต่างๆ หรือวิชาชีพ หมั่นตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องอย่างสม่ำเสมอ
7. ปรับทัศนคติในเชิงบวกและมีความเป็นไปได้

นอกจากนี้วิธีการปฏิบัติตนเพื่อไปสู่เป้าหมายให้เกิดคุณลักษณะตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 3 คุณลักษณะได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผลและการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว มีหลักปฏิบัติดังนี้(สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน,2016,หน้า 26)

1. ยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดละความฟุ่มเฟือยในการใช้ชีวิต

2. ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง ซื่อสัตย์สุจริต
 3. ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และการแข่งขันในทางการค้าแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรง
 4. ไม่นิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก ด้วยการขวนขวายใฝ่หาความรู้ให้มีรายได้เพิ่มพูนขึ้น จนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ
 5. ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งชั่ว ประพฤติตนตามหลักศาสนา
- กล่าวได้ว่า การพัฒนามนุษย์ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก็เพื่อให้มนุษย์ได้เข้าใจตนเอง ตระหนักถึงการดำเนินชีวิตที่อาศัยวัตถุ รู้จักใช้จ่ายอย่างพอเพียง ประหยัดอดออม หลีกเลียงอบายมุขที่จะทำให้ชีวิตเสียหาย เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมความซื่อสัตย์สุจริตภายในตนเอง ใฝ่รู้ใฝ่เรียนอยู่เสมอ บริหารจิตใจให้มีความเข้มแข็ง รักษาสุขภาพกายให้แข็งแรงสมบูรณ์ มีความมุ่งมั่นในการดำเนินชีวิตและการประกอบกิจการงาน คำนึงถึงครอบครัว สังคมในการอยู่ร่วมกัน

3.4 การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 12(2560-2564) เป็นไปเพื่อต่อยอดและให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาระยะยาวตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยมีสาระสำคัญคือยึด “หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อให้เกิดการบูรณาการการพัฒนาในทุกมิติอย่างสมดุล มีความพอประมาณ และมีระบบภูมิคุ้มกันและการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ดีซึ่งเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นในการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ สร้างโอกาสและมีที่ยืนให้กับทุกคนในสังคมและได้ดำเนินชีวิตที่มีความสุขและอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ เป็นการเติบโตอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รักษาความหลากหลายทางชีวภาพ ชุมชนวิถีชีวิต ค่านิยม ประเพณีและวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคอนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดีสำหรับผิตชอบต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม พัฒนาคอนทุกช่วงวัยและเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ รวมถึงการสร้างคนให้ใช้ประโยชน์และอยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูล อนุรักษ์ ฟื้นฟู ใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ.2560-2564,หน้า 4) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579(2560,หน้า ฉ) โดยมีวิสัยทัศน์ให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา 4 ประการ คือ 1) เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ 2) เพื่อพัฒนาคอนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับบทบาทของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และยุทธศาสตร์ชาติ 3) เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

และคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมมือผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 4) เพื่อนำประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง และความเหลื่อมล้ำภายในประเทศลดลง

การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะเยาวชนของประเทศเพื่อปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนรู้จักการใช้ชีวิตที่พอเพียง เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่างๆ ฝึกการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และแบ่งปัน มีจิตสำนึกรักสิ่งแวดล้อมและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ค่านิยมและเอกลักษณ์ของความเป็นไทยซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10(พ.ศ. 2550-2554) เป้าหมายของการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาก็เพื่อให้เยาวชนรู้จักความพอเพียง ปลูกฝัง อบรมบ่มเพาะให้เยาวชนมีความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม โดยสอดแทรกแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร สารการเรียนรู้ต่างๆ โดยในระยะแรก แนวทางการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง เริ่มจากการค้นหาตัวอย่างกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่เป็นรูปธรรม กล่าวคือ การจัดโครงการหรือกิจกรรมตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สามารถทำได้ทั้งการเรียนรู้ในห้องเรียนและการเรียนรู้นอกห้องเรียนผ่านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและชัดเจนเพื่อปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนมีวิธีปรับเจตคติอุปนิสัยและพฤติกรรมที่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ โครงการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา(2550)เสนอแนวทางในการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษาควรมีการพัฒนาหรือบูรณาการเนื้อหาสาระของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปในหลักสูตรสถานศึกษาโดยพิจารณาปรับปรุงหรือเพิ่มเติม วิสัยทัศน์ เป้าหมายและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. การจัดการเรียนการสอน สถานศึกษาควรจัดการเรียนการสอนตามเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตรอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ เน้นการปฏิบัติจริงเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตนที่เหมาะสมในชีวิตประจำวันและเชื่อมโยงสู่ครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติและสังคมโลก ตลอดจนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุม 3 ด้านได้แก่ ความรู้ ทักษะกระบวนการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

3. การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา สถานศึกษาควรจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ ปลูกฝังหล่อหลอมคุณลักษณะอันพึงประสงค์และเอื้อต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

4. การจัดระบบบริหารจัดการสถานศึกษา สถานศึกษาควรมีการจัดระบบการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เอื้อต่อการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษา

5. การให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สถานศึกษาควรให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในขั้นตอนสำคัญทุกขั้นตอน

6. การติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สถานศึกษาควรจัดให้มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยติดตามและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ติดตามและประเมินความเหมาะสมของการดำเนินการในกระบวนการและกิจกรรมพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม การจัดระบบการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการจัดการศึกษาและการจัดให้มีการรายงานผลการดำเนินการทั้งการรายงานภายในและรายงานต่อสาธารณชนและหน่วยงานต้นสังกัด

กฤตเมธและคณะ(2560,หน้า 48)ได้กล่าวถึงการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่ภาคปฏิบัติในสถานศึกษาไว้ว่า โดยเริ่มต้นจากครูและผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องเล็งเห็นความสำคัญและจะต้องน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติให้เป็นแบบอย่าง เป็นแม่พิมพ์/พ่อพิมพ์ที่ดีทั้งในด้านการดำเนินชีวิตโดยยึดหลักคุณธรรม อาทิขยันอดทน ไม่ยุ่งเกี่ยวกับการพนันและอบายมุข ไม่ฟุ้งเฟ้อและพัฒนาระบบการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อาทิตั้งใจสอน หมั่นหาความรู้เพิ่มเติม เปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดเห็นเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูกับนักเรียน กระตุ้นให้เด็กรักการเรียน คิดเป็นทำเป็นและปลูกฝังคุณธรรมเพื่อสร้างความเป็นคนดีคนเก่งให้แก่สังคม สำหรับนักเรียนนักศึกษาต้องรู้จักแบ่งเวลาเรียนเล่นและดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมและพอประมาณกับตนเอง ใฝ่หาความรู้ใช้หลักวิชาและความรู้จริงในการตัดสินใจลงมือทำสิ่งต่างๆ คบเพื่อนเป็นกัลยาณมิตร รู้รักสามัคคีขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์แบ่งปัน กตัญญูรู้จักใช้จ่ายเงินอย่างมีเหตุผลและรอบคอบรวมทั้งสร้างภูมิคุ้มกันทางศีลธรรมให้แก่ตนเอง อาทิไม่ลักขโมย ไม่พูดปด ไม่สูบบุหรี่และไม่ดื่มสุรา

สิรินภา กิจเกื้อกูล(2562,หน้า 8-9) ได้ให้แนวคิดและตัวอย่างในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาจัดการเรียนรู้ไว้ว่า ครูสามารถสอดแทรกสาระเศรษฐกิจพอเพียงในหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ในห้องเรียนและการประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนอกห้องเรียน จึงจำเป็นต้องมีกระบวนการหล่อหลอมให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้อง มีความเชื่อมั่น เห็นประโยชน์และสามารถนำหลักการนี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ดังตัวอย่าง เช่น

- การระดมความคิดเห็นเรื่องการปรับปรุงหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง

- การจัดการเรียนการสอนและการสร้างองค์ความรู้ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

- การจัดนิทรรศการ การสาธิตและตัวอย่างของความสำเร็จตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
 - การจัดการ การผลิต/การบริโภคในโรงเรียน/ชุมชนให้เกิดความพอเพียงและสมดุล กินพอดี อยู่พอดี เช่น โครงการอาหารกลางวัน การส่งเสริมการผลิตเกษตรอินทรีย์/เกษตรผสมผสานบนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง การรักษาสมดุลของสังคมและธรรมชาติ
 - การพัฒนาอาชีพ/สร้างรายได้เสริมโดยประยุกต์ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุดหรือโดยการพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมหรือต่อยอดกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - การจัดการและการจัดระบบองค์กรความร่วมมือทางการเงิน การผลิต การตลาด เช่น การทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย-เงินออม การบริหารจัดการการเงินออมให้ได้ดอกผล การจัดตั้งสหกรณ์รูปแบบต่างๆ การจัดตั้งธนาคารโรงเรียน เป็นต้น
 - การจัดการ(รักษา/ฟื้นฟู)ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ขยะทั้งในโรงเรียนและในชุมชนอย่างยั่งยืน โดยใช้หลักวิชาการ ความประหยัด ความรอบคอบ
 - การจัดการระบบพลังงานของโรงเรียน/ชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น
 - การอนุรักษ์แหล่งภูมิปัญญา ช่วยเหลือคนยากจน ผู้ด้อยโอกาสในสังคมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
 - การสร้างจิตสำนึกรักท้องถิ่น รักชุมชน เช่น การรักษา/ฟื้นฟูประเพณี วัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน การสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน
 - การจัดทำแผนการเรียนรู้ที่นำคุณธรรม 8 ประการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน ได้แก่ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ สะอาด วินัย สุภาพ สามัคคี มีน้ำใจ
 - การสร้างจิตสำนึกรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ เช่น รณรงค์การเห็นคุณค่าของสินค้าไทย การเรียนรู้ประวัติความเป็นมาของชาติ ความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ การเข้าร่วมในกิจกรรมทางศาสนาต่างๆ การเรียนรู้คำสอนในศาสนา การฝึกปฏิบัติธรรม เป็นต้น
- กล่าวได้ว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความตระหนักรู้ในการใช้ชีวิตภายใต้ความเหมาะสมกับฐานะของตนเอง ตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรม ประเพณี การอยู่ร่วมกัน กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้คิดวิเคราะห์ มีจิตสำนึกในการใช้สอยสิ่งต่างๆ และรู้จักประยุกต์ใช้วัสดุอุปกรณ์ต่างๆอย่างเหมาะสมและรู้คุณค่า การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของผู้ที่จะไปทำหน้าที่ครูในอนาคตจึงจำเป็นต้องปลูกฝังหลักการดำเนินชีวิตโดยอาศัยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนักศึกษาครูจะได้ไปเป็นแบบอย่างให้กับนักเรียนทั้งด้านความรู้ คุณธรรมจริยธรรม สติปัญญา ความสามารถและรู้จักที่จะดำเนินชีวิตโดยการพึ่งตนเอง รู้จักที่จะสร้างสรรค์วัสดุอุปกรณ์ต่างๆที่จะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในฐานะเป็นครู

3.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มนตรี หลินภู(2562,หน้า 97)ได้ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาทักษะชีวิตของนักศึกษาวิชาชีพครู กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร จำนวน 15 คน ผลการวิจัยพบว่า การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาออกแบบการเรียนรู้ทำให้นักศึกษาที่เข้าร่วมทดลองมีทักษะชีวิตเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความคงทนของทักษะชีวิตไม่แตกต่างกันในระยะติดตามผลหลังการทดลองไปแล้ว 2 สัปดาห์ นักศึกษาเกิดความตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจและการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สามารถจัดการกับอารมณ์และความเครียดของตนเองได้และมีสัมพันธภาพที่ดีในการอยู่ร่วมกับคนอื่นซึ่งสอดคล้องกับ พระศรีรัตน สิริธโน(ศรีสง่า)(2560,หน้า ข)ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษา พบว่า นักศึกษาเกิดการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น รู้จักความถนัดความสามารถของตนเอง รู้จักจัดการอารมณ์และความเครียด เข้าใจและรู้เท่าทันภาวะอารมณ์ของบุคคล รู้จักการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น เข้าใจมุมมองอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่น ใช้ภาษาพูดและภาษากายในการสื่อสารอย่างเหมาะสมและสามารถประยุกต์เข้ากับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ได้แก่ 1)ด้านความพอประมาณ รู้จักสร้างความเข้าใจ 2)ด้านความมีเหตุผล จัดทำรายรับรายจ่ายในครัวเรือน 3)ด้านความมีภูมิคุ้มกัน จัดทำบัญชีธนาคารขยะ 4)ด้านเงื่อนไขความรู้ วางแผนองค์ความรู้ 5)ด้านเงื่อนไขคุณธรรม ส่งเสริมให้ปฏิบัติตามหลักโยนิโสมนสิการและอิทธิบาท 4

สุรกิจ ปรางสร(2561,หน้า 82-84) ได้ศึกษาและพัฒนาแบบการจัดการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองเครื่องมือจำนวน 30 คนซึ่งเป็นเยาวชนที่เปิดรับเข้าร่วมโครงการด้วยความสมัครใจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ พบว่าดัชนีประสิทธิผลของโปรแกรมบทเรียนในรูปแบบการจัดการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีค่าเท่ากับ 0.8509 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงกลุ่มทดลองที่มีความก้าวหน้าทางการเรียนคิดเป็นร้อยละ 85.09 รูปแบบการเรียนรู้ดังกล่าวเป็นรูปแบบการเรียนรู้ตามอักษะที่สามารถให้ผู้เรียนเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลาที่ส่งเสริมให้เยาวชนไทยมีคุณลักษณะของยุวเกษตรกรที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรมได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบและจิตอาสา

พิกุล ภูมิโคกรักษ์(2561,หน้า 219-220)ได้ศึกษาพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาจำนวน 409 คน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาได้เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากการจัดการเรียนการสอนร้อยละ 78.97 นักศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมากและการปฏิบัติตนด้านคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนพฤติกรรมการดำเนินชีวิตประกอบด้วย 5 ด้านได้แก่ 1) ด้านการบริโภคอาหารจะมีผักเป็นองค์ประกอบหลักในแต่ละมื้อแต่ก็ไม่ได้บริโภคทุกมื้อ 2)ด้านการแต่งกายจะแต่งกายโดยใช้เสื้อผ้าที่

เหมาะสมกับภูมิอากาศเป็นหลัก 3) ส่วนใหญ่จะไม่เปิดโทรทัศน์เมื่อไม่มีใครดู 4) ด้านการดูแลรักษาสุขภาพ ส่วนใหญ่ นักศึกษาไม่เคยสูบบุหรี่ 5) ด้านเศรษฐกิจและค่าใช้จ่าย นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่เล่นการพนันต่างๆ เช่น พนันฟุตบอล ไก่ชน ไพ่และอื่นๆ

จำเรณูรัตน์ จิตต์จิรจรรย์(2559, หน้า 47- 51) ที่พัฒนารูปแบบการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาตนเองในการศึกษาของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการศึกษาพบว่า 1) องค์ประกอบของรูปแบบการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาตนเองของนักศึกษาประกอบด้วย 1) หลักการเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) สารสำคัญของรูปแบบ (การเรียนรู้เพื่อรู้ การเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ การเรียนรู้เพื่อเป็นพลเมืองที่ดี การเรียนรู้เพื่ออยู่ในสังคมอย่างมีความสุขและการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงตนเอง โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัว โดยมีเงื่อนไขความรู้และคุณธรรม) 4) แนวทางการนำรูปแบบสู่การปฏิบัติ 5) เงื่อนไขการนำรูปแบบสู่การปฏิบัติ ซึ่งรูปแบบดังกล่าวโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและการยืนยันรูปแบบตรงกับสภาพจริงอยู่ในระดับมากทุกด้าน

พัชรศรัณย์ สิริพันธ์ สุธี พรหมหาญและศักดิ์ สุวรรณฉาย(2558, หน้า 137-138) ที่ได้พัฒนาชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยบูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวในการดำรงชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนกบินทร์วิทยา จังหวัดปราจีนบุรี ที่พบว่า การบูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงช่วยเสริมสร้างให้นักเรียนมีทักษะการปรับตัวในการดำรงชีวิตและมีพฤติกรรมปรับตัวและมีสัมพันธภาพที่ดีในการอยู่ร่วมกับคนอื่นอย่างเหมาะสม

รัญญ์ณัส วีรกุลเดโชพัฒน์(2554, หน้า 117-118) ได้พัฒนาชุดกิจกรรมเรื่องความประหัดตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 24 คน มีการศึกษาผลก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมและเจตคติด้านการประหัด ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และผลการประเมินเจตคติด้านการประหัดมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด(4.63) ในด้านการประหัดทรัพยากร ลองลงมาการประหัดสิ่งของเครื่องใช้และต่ำสุดเจตคติด้านการประหัดทรัพย์สิน

สรุปได้ว่า การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยการนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาผู้เรียนสามารถที่จะสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นได้ ผู้เรียนมีพัฒนาการไปในทิศทางที่พึงประสงค์มีคุณลักษณะของการดำเนินชีวิตอยู่บนความพอเพียง ประหัดดอดอม มีทักษะในการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกับคนอื่น อีกประการหนึ่ง การดำเนินชีวิตอยู่บนความพอเพียงนั้นเป็นวิถีชีวิตของคนไทยอยู่แล้ว แต่อาจจะยังขาดการจัดระบบให้มีการเรียนการสอนอย่างจริงจังจึงเป็นเพียงแค่บูรณาการเข้ากับรายวิชาอื่นๆ เท่านั้น ในการวิจัยครั้งนี้ มีการจัดกิจกรรมด้วยการนำเนื้อหาของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนา นักศึกษาวิชาชีพครูให้มองเห็นคุณค่าและความสำคัญของปรัชญาที่ใช้ในการดำเนินชีวิตอยู่เป็นประจำให้มี

ความชัดเจน อีกทั้งจะช่วยตอกย้ำให้เห็นคุณค่าของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและประเพณีปฏิบัติตนให้ถูกต้องมากยิ่งขึ้น

4. ขั้นตอนการบูรณาการจิตตปัญญาร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูซึ่งเป็นบุคคลที่จะไปประกอบอาชีพครูในอนาคตและจะต้องไปเป็นกำลังหลักของประเทศชาติในการพัฒนาเยาวชนรุ่นหลังให้เติบโตไปเป็นคนดีของสังคม ครูจะต้องเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต การประพฤติปฏิบัติตนให้สมกับฐานะที่คนอื่นยกย่องให้เกียรติ จะต้องเป็นครูที่ดีมีจรรยาบรรณและจิตวิญญาณความเป็นครู มีจิตสำนึกในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ห่มเทก้าร่างกาย กำลังใจและกำลังสติปัญญาเพื่อสร้างสรรค์สิ่งที่มีคุณค่าให้เกิดขึ้นแก่ผู้อื่นและสังคม นักศึกษาครูจึงเป็นบุคคลที่จะต้องได้รับการพัฒนาด้วยการรู้จักฝึกหัดตนเพื่อให้เป็นบุคคลที่พร้อมจะไปแบบอย่างให้กับนักเรียนทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ จะต้องมีความพอเพียง ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรมความรู้และมีจิตสำนึกตระหนักรู้ในตนเองและส่วนรวม

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรจึงเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาครูเพราะเป็นหน่วยงานหลักในการผลิตครูออกสู่สังคม จึงมีบทบาทเพิ่มเติมจากบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาโดยรอบก็คือ นอกจากสร้างคนแล้วยังจะต้องสร้างครูซึ่งเป็นกระบวนการที่ละเอียดอ่อน ซับซ้อน แต่มีผลลัพธ์ที่น่าภาคภูมิใจและชื่นใจ คือ การนำสู่การสร้างเยาวชนที่มีคุณภาพของชาติ ทำให้ชาติแข็งแกร่งต่อไปด้วยคุณค่าของกระบวนการทั้ง 2 ประการข้างต้น อันได้แก่ หลักทฤษฎีของเศรษฐกิจพอเพียงและจิตตปัญญาศึกษาน่าจะเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้กระบวนการผลิตครูบังเกิดผลดี ได้ครูที่ดีและมีคุณภาพเพื่อเปลี่ยนคำกล่าวที่ว่า “ความรู้ไม่ดี ความดีไม่มา หาความสุขไม่ได้” มาเป็น “ครูดี ครูเก่ง และครูมีความสุข”(นิตยา สุวรรณศรี,2555, หน้า 40)

ดังนั้น กลุ่มคณาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรซึ่งเรียกตนเองว่า CCR-KP(Contemplation Coaching and Research – King Philosophy) จึงได้คิดค้นขั้นตอนการบูรณาการระหว่างจิตตปัญญาศึกษากับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีการบูรณาการในขั้นตอนและออกแบบกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เหมาะสมกับนักศึกษาวิชาชีพครู ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้(มนตรี หลินภู และคณะ,2564, หน้า 226-228)

ขั้นที่ 1 ตระหนักรู้-สู่การสร้างภูมิคุ้มกัน (Awareness to Self-immunity) เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนได้ตระหนักรู้และทำความเข้าใจมิติภายในด้วยการพิจารณาตนเองในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม (การแสดงออก-ภาษาพูด-ภาษาท่าทาง) ด้านอารมณ์ความรู้สึกที่มีต่อสิ่งเร้าทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ด้านมุมมองที่มีต่อตนเองและผู้อื่นเพื่อให้เห็นธรรมชาติภายในที่เกิดขึ้นกับตนเองผ่านการเฝ้าสังเกตด้วยใจที่สงบ ยอมรับทั้งด้านบวกและลบที่ตนเองคิด รู้สึกและเป็น ขั้นตอนนี้ โค้ชกล่าวโน้มน้าวด้วยคำพูดในลักษณะ กัลยาณมิตรผ่านกิจกรรมการฝึกสติ ได้แก่ การระลึกรู้ลมหายใจ การตามรู้อวัยวะทั่วร่างกาย (Body Scan)

การวาดภาพสัตว์สะท้อนตัวตน การฝึกสติด้วยท่านั่ง เติญ ยืน นอน การจับมือรับรู้ความรู้สึก จากนั้น สะท้อน (Reflection) มุมมอง ความคิด ความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับตนเอง

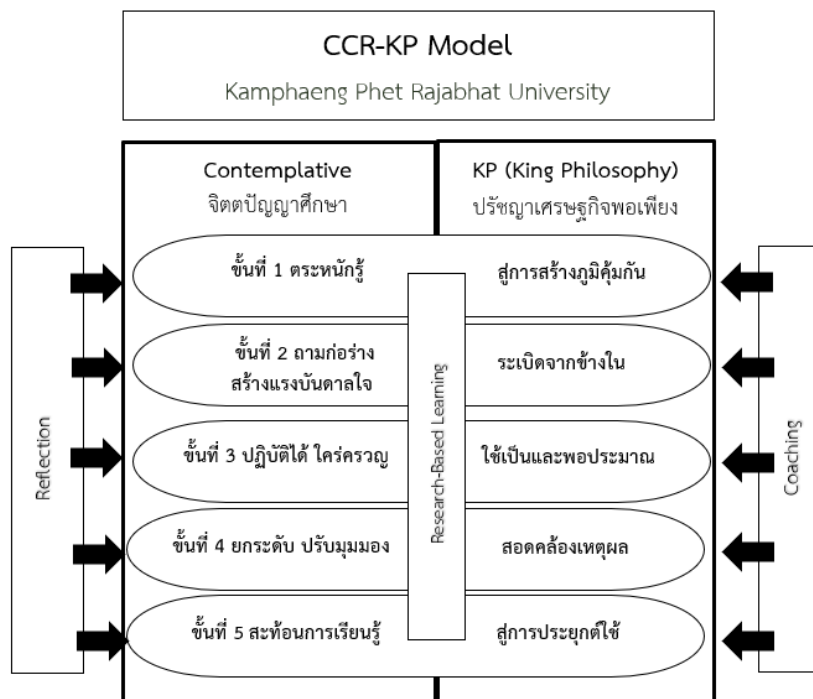
ขั้นที่ 2 ถามก่อร่าง-สร้างแรงบันดาลใจระเบิดจากข้างใน (Questioning to Ignite the Inspiration) เป็นขั้นขยายการเรียนรู้ภายในตัวเองสู่การเปิดใจรับรู้เรื่องราวของคนอื่น ตระหนักถึงคุณค่าและให้ความสำคัญกับสิ่งรอบข้างมากยิ่งขึ้น เชื่อมโยงตนเองเข้าไปเรียนรู้คุณค่าของเรื่องราวและประสบการณ์ต่างๆ ของเพื่อนสมาชิกด้วยการไม่ด่วนสรุปโดยใช้ประสบการณ์ของตนเองเพียงอย่างเดียว รวมถึงเป็นการกระตุ้นให้ตระหนักในการใช้ทรัพยากรที่เรามีอยู่อย่างคุ้มค่า ขั้นนี้ โค้ชใช้การอธิบาย ตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นและสร้างแรงบันดาลใจ (ระเบิดจากข้างใน) เชิญชวนให้สมาชิกกลุ่มเปิดเผยตัวเอง รับรู้การเคลื่อนไหวและบรรยากาศภายในกลุ่ม ใช้การสื่อสารเชิงบวกโดยอธิบายรูปแบบเกี่ยวกับกระบวนการสนทนา (Dialogue) เพื่อนำเข้ามามีใช้ในการสื่อสารขณะดำเนินกิจกรรม ตั้งประเด็นปัญหาเพื่อให้ผู้เรียนร่วมกันออกแบบกิจกรรมภายในกลุ่ม

ขั้นที่ 3 ปฏิบัติได้ใคร่ครวญ-ใช้เป็นและพอประมาณ (Doing through the Contemplation, Effective Using and Moderating) เป็นขั้นปฏิบัติกิจกรรมโดยใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์ด้วยความรอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวังผ่านพฤติกรรมภายนอกด้วยการบริหารจัดการทรัพยากรต่างๆ ที่มีให้เพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องประกอบแสดงวิธีคิด วิธีแก้ปัญหาในรูปแบบต่างๆ อย่างเหมาะสมโดยตระหนักถึงความพอดีกับสิ่งที่ตนเองกำลังดำเนินการ รู้จักคิด รู้จักพูด รู้จักแสดงออกอย่างเหมาะสม รวมถึงการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ด้วยความเข้าใจ ปรับให้เหมาะสมกับสถานการณ์และความสามารถของตนเอง โดยคำนึงถึงหลักเหตุผลและความจำเป็น ประยุกต์ใช้สิ่งที่ตนเองมีให้เกิดประโยชน์สูงสุดและหาได้ภายใต้ความขาดแคลน ขั้นนี้ ให้ผู้เรียนลงมือทำกิจกรรมร่วมกันโดยมีวัสดุอุปกรณ์ให้ ขณะที่โค้ชคอยกระตุ้นแต่ละกลุ่มด้วยคำถาม (Coaching) เกี่ยวกับประเด็นที่กำลังทำโดยไม่ด่วนตัดสินผู้เรียน (Suspending)

ขั้นที่ 4 นำเสนอ-ยกระดับประมูมมอดคล้องเหตุผล (Presentation to Enhance the View Depending on the Reason) เป็นกระบวนการที่ให้ผู้เรียนออกมานำเสนอชิ้นงานหรือสิ่งที่ลงมือปฏิบัติร่วมกัน โค้ชและเพื่อนสมาชิกช่วยกันตั้งคำถาม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านกระบวนการอภิปรายร่วมกันเพื่อขยายประเด็นให้ลุ่มลึก เพิ่มเติมข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ สะท้อนวิธีคิด การทำงานร่วมกัน หลักการในการแก้ปัญหา การวิพากษ์เชิงเหตุผลอย่างเหมาะสม วิธีคิดในการบริหารจัดการทรัพยากรต่างๆ อย่างคุ้มค่าและการนำมาใช้ตามความจำเป็น จากนั้นสรุปเป็นความคิดรวบยอดต่อประเด็นเรื่องราวที่ออกมานำเสนอนั้น

ขั้นที่ 5 สะท้อนการเรียนรู้-สู่การประยุกต์ใช้ (Reflection to Application) เป็นการใคร่ครวญและทบทวนประสบการณ์ที่เกิดขึ้นภายในตนเองทั้งมิติด้านความคิด ความรู้ ประสบการณ์ที่ได้จากการลงมือทำกิจกรรมตั้งแต่ต้น โค้ชตั้งคำถามเพื่อให้ผู้เรียนได้สะท้อนมุมมองด้วยการพูดหรือเขียนอธิบายอย่างเป็นเหตุเป็นผลให้เห็นถึงการตระหนักรู้ต่อการใช้ประโยชน์ทรัพยากรต่างๆ อย่างคุ้มค่าและพอประมาณ สะท้อนถึงความรู้สึกที่มีต่อการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม จากนั้น กระตุ้นให้ผู้เรียนจินตนาการที่จะสร้างสรรค์โครงการใหม่ๆ

ด้วยการรู้จักปรับประยุกต์ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดมาใช้อย่างเหมาะสมผ่านการอธิบายอย่างเป็นเหตุเป็นผลที่แสดงให้เห็นถึงความรอบรู้ รอบคอบและระมัดระวังต่อผลกระทบที่จะเกิดขึ้นทั้งด้านบวกและลบที่มีต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

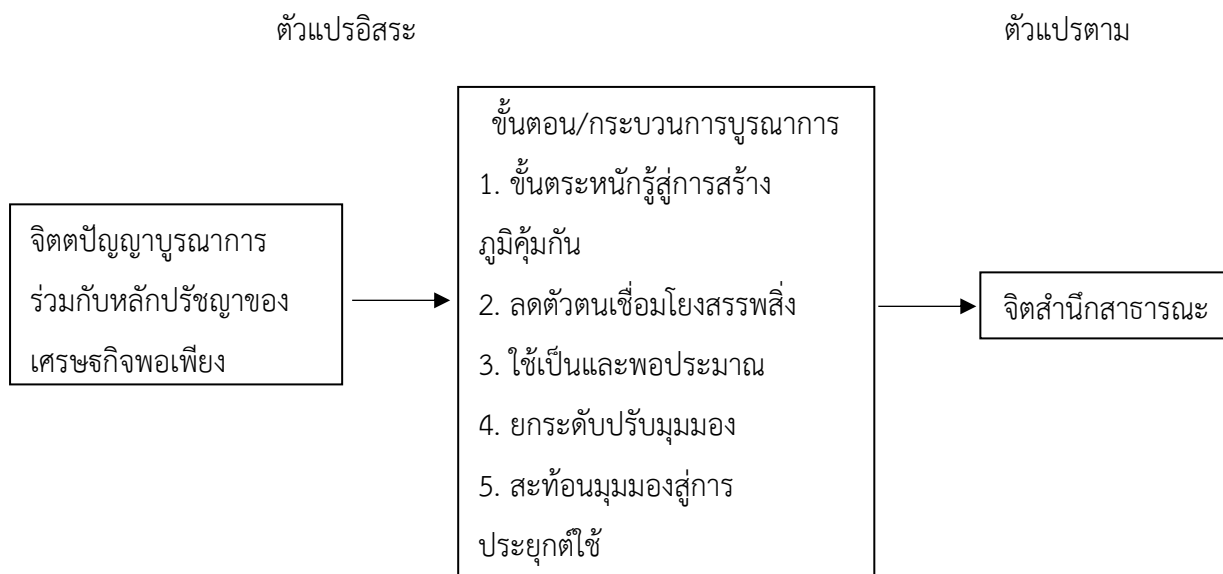

รูปภาพที่ 2.1 รูปแบบ(Model)ขั้นตอนการเรียนรู้ที่บูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ออกแบบแผนกิจกรรมการเรียนรู้จำนวน 8 แผน โดยยึดขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 5 ขั้นตอนดังกล่าวเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูทั้ง 4 ด้าน เป็นการพิสูจน์แนวคิดเชิงประจักษ์ภายหลังจากคณะผู้วิจัยได้เสนอโมเดลขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาบูรณาการร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและได้นำเสนอกรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้ดังต่อไปนี้

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้วางกรอบแนวคิดในการวิจัยไว้ดังนี้

สมมุติฐานการวิจัย

1. จิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูกลุ่มทดลองหลังการเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ที่บูรณาการจิตตปัญญาศึกษากับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสูงกว่าก่อนเข้าร่วม
2. จิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูมีความคงทนในระยะหลังการทดลองสิ้นสุดเสร็จหลังผ่านไป 3 สัปดาห์
3. นักศึกษามีข้อคิดเห็นเชิงบวกและเกิดการเรียนรู้ซึ่งเป็นผลจากการเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ที่บูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัย เรื่อง การเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูด้วยกระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาบูรณาการร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการวิจัยเชิงปริมาณกึ่งทดลอง(Quasi-Experiment Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ชั้นปีที่ 1-4 จำนวน 450 คน จากทั้งหมด 10 โปรแกรมสาขาวิชา ได้แก่ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ทั่วไป ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย คอมพิวเตอร์ศึกษา สังคมศึกษา ภาษาจีน พลศึกษา การประถมศึกษา การศึกษาปฐมวัย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563

กลุ่มตัวอย่างการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาวิชาชีพครู สาขาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร จำนวน 21 คน ชั้นปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง(Purposive Sampling)

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แบบวัดจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครู
2. แผนกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ที่บูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 8 แผน

1. ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือแบบวัดจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพ

ขั้นตอนการดำเนินการสร้างแบบวัดจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้าง ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับจิตสำนึกสาธารณะจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบวัดจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูให้ครอบคลุมนิยามศัพท์เฉพาะที่กำหนดขึ้น

1.2 ดำเนินการสร้างแบบวัดจิตสำนึกสาธารณะให้ครอบคลุมนิยามศัพท์ ซึ่งเป็นแบบวัดมาตราส่วนประเมินค่า(Rating Scales) จำนวน 5 ตัวเลือก ได้แก่ ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงของตนเองในระดับน้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก มากที่สุด จำนวน 24 ข้อ การตอบแบบสอบถามแต่ละข้อ จะให้ผู้ตอบได้สำรวจและประเมินตนเองในแต่ละข้อความว่าเป็นจริงตรงกับความเป็นจริงของตนเองมากน้อยเพียงใด โดยมีคำตอบให้เลือกดังต่อไปนี้

มากที่สุด	หมายถึง ข้อความนั้นเป็นจริงตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด
มาก	หมายถึง ข้อความนั้นเป็นจริงตรงกับความคิดเห็นของท่านระดับมาก
ปานกลาง	หมายถึง ข้อความนั้นเป็นจริงตรงกับความคิดเห็นของท่านระดับปานกลาง
น้อย	หมายถึง ข้อความนั้นเป็นจริงตรงกับความคิดเห็นของท่านระดับน้อย
น้อยที่สุด	หมายถึง ข้อความนั้นเป็นจริงตรงกับความคิดเห็นของท่านระดับน้อยที่สุด
เกณฑ์การให้คะแนน	

การคิดคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามด้วยการหาค่าเฉลี่ยของคะแนนที่ได้จะเป็นค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.00-5.00 สำหรับการแปลผล ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	ความหมาย
4.50-5.00	คะแนนจิตสำนึกสาธารณะอยู่ในระดับมากที่สุด
3.50-4.49	คะแนนจิตสำนึกสาธารณะอยู่ในระดับมาก
2.50-3.49	คะแนนจิตสำนึกสาธารณะอยู่ในระดับปานกลาง
1.50-2.49	คะแนนจิตสำนึกสาธารณะอยู่ในระดับน้อย
1.00-1.49	คะแนนจิตสำนึกสาธารณะอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตัวอย่างแบบวัดจิตสำนึกสาธารณะในแต่ละด้าน

คำชี้แจง แบบวัดฉบับนี้เป็นแบบวัดประเมินตนเอง ให้นักศึกษาอ่านข้อความที่กำหนดให้ด้านล่างนี้ให้เข้าใจแล้วตอบข้อคำถามแต่ละข้อที่ตรงกับความเป็นจริงของตนเองมากที่สุด ซึ่งมีรายละเอียดในการทำดังนี้

1. แบบวัดฉบับนี้เป็นแบบประเมินจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูในระดับปริญญาตรี

2. คำตอบของนักศึกษาไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อการเรียน ผลจากข้อมูลที่ได้ในครั้งนี้จะนำไปใช้เพื่อการวิจัยทางการศึกษาเท่านั้น ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษารุ่นต่อไป

3. ให้นักศึกษาทำเครื่องหมาย √ ลงในช่องระดับการปฏิบัติที่ตรงกับความเป็นจริงของตนเองมากที่สุดเกี่ยวกับพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะของตนเอง โดยเลือกได้เพียงหนึ่งตัวเลือกเท่านั้น

ตารางที่ 3.1 ตัวอย่างข้อคำถามของแบบวัดจิตสำนึกสาธารณะ

ข้อ	ประเด็น	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
ด้านสำนึกรู้ตนเองและมีส่วนในการแก้ไขปัญหา						
0.	ข้าพเจ้ารู้ว่าตัวเองมีข้อบกพร่องอะไรที่จะต้องแก้ไข					
00.	ข้าพเจ้าบอกได้ว่าอะไรคือสาเหตุที่ทำให้เกิดผลลัพธ์เช่นนี้					
000.	ข้าพเจ้าพิจารณาเหตุผลและปัจจัยรอบด้านที่จะนำมาใช้ในการแก้ปัญหา					
...		...		...	...	
ด้านคำนึงถึงคนอื่นและการอยู่ร่วมอย่างเกื้อกูล						
0.	ข้าพเจ้ายอมรับอย่างจริงใจว่า แต่ละคนมีความแตกต่างกัน					
00.	ข้าพเจ้ายินดีรับฟังข้อเสนอแนะของคนอื่น					
000.	ข้าพเจ้าเสนอตัวเพื่อช่วยเหลือกิจธุระแม่คนอื่นจะไม่ร้องขอ					
...	...	...	...	...	...	...
ด้านเคารพในสิทธิหน้าที่และข้อปฏิบัติทางสังคม						
0.	ข้าพเจ้าทุ่มเททำงานที่ได้รับมอบหมาย					
00.	ข้าพเจ้าพยายามทำความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง					
000.	ข้าพเจ้าเคารพกฎกติกาที่สังคมกำหนดขึ้น					
...	...	...	...	...	...	...
ด้านอุทิศตนทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม						
0.	ข้าพเจ้าช่วยเหลือกิจธุระส่วนรวมโดยไม่คำนึงถึงความเหน็ดเหนื่อย					
00.	ข้าพเจ้าช่วยเหลือกิจกรรมทางสังคม เช่น งานประเพณี งานโปรแกรมหรือคณะ เป็นต้น					
000.	ข้าพเจ้าช่วยเหลือกิจกรรมส่วนรวมโดยไม่หวังผลตอบแทน					

...	...	...	...	...	...	...
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

หมายเหตุ รายละเอียดฉบับเต็มศึกษาได้จากภาคผนวก

1.3 นำเสนอแบบวัดจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อหาความสอดคล้องเที่ยงตรงของข้อคำถามกับนิยามศัพท์ที่กำหนดขึ้น จากนั้นนำมาคำนวณหาค่า IOC ของแต่ละข้อคำถามและพิจารณาคัดเลือกค่าคะแนนตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไป ซึ่งได้ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67-1.00 จำนวน 24 ข้อ และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

1.4 นำไปทดลองใช้กับกลุ่มนักศึกษาที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน จากนั้นนำมาหาค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดจิตสำนึกสาธารณะ โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ในระหว่าง 0.20-1.00 ซึ่งได้ข้อคำถามทั้งสิ้น 24 ข้อ และได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.923

1.5 นำแบบวัดจิตสำนึกสาธารณะที่ผ่านการหาคุณภาพเครื่องมือแล้วไปใช้วัดกลุ่มตัวอย่างจริงทั้งระยะก่อนทดลอง หลังการทดลองและระยะติดตามผล จากนั้นนำแบบวัดมาวิเคราะห์เพื่อหาความแตกต่างของค่าคะแนนต่อไป

2. ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพแผนกิจกรรมขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษา บูรณาการร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ขั้นตอนดำเนินการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการจิตตปัญญาศึกษาร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครู จำนวน 8 แผน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับแนวคิด กระบวนการ กิจกรรมแนวจิตตปัญญาศึกษาและแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากเอกสาร ตำรา งานวิจัย เพื่อนำมาเป็นแนวทางและออกแบบบูรณาการเนื้อหาร่วมกันและศึกษาขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการทั้งสองแนวคิดนั้น(มนตรี หลินภู และ คณะ, 2564, หน้า 226-228)

2.2 ร่างแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการจิตตปัญญาศึกษาร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยยึดขั้นตอนการเรียนรู้ทั้ง 5 ขั้น เพื่อนำมาใช้พัฒนาจิตสำนึกสาธารณะตามคำนิยามศัพท์ทั้ง 4 ด้าน จำนวน 8 แผน ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้แสดงตามตารางที่ 3.2 ดังนี้

ตารางที่ 3.2 ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาบูรณาการร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แผนการจัดการเรียนรู้	วัตถุประสงค์	ขั้นตอนกระบวนการ	การประเมินผล
แผนที่ 1 เรื่องรู้จักเรารู้จักคนอื่น ร่วมกันแก้ปัญหา	1. เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักรู้ข้อดี ข้อบกพร่องของตัวเอง 2. เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและความสามารถของตัวเองออกมา 3. เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์สาเหตุและเชื่อมโยงเหตุผลได้ 4. เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักการแก้ไขปัญหาด้วยเหตุและผลอย่างเหมาะสม	ขั้นนำ 1. กระบวนการกล่าวทักทายผู้เรียน สอบถามเรื่องทั่วไป เช่น การเรียนในรายวิชาต่างๆ ความยากในการเรียนออนไลน์ เป็นต้น สะท้อนความคิดความรู้สึกที่เกิดขึ้น 2. กระบวนการชี้แจงความมุ่งหมายการเข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมดและกิจกรรมครั้งนี้ รูปแบบการดำเนินกิจกรรมและอธิบายกฎกติกาสำหรับการเข้ากลุ่ม การใช้หลักสุนทรียสนทนา การเคารพให้เกียรติ 3. ให้ผู้เรียนแนะนำเพื่อนโดยไม่ให้บอกชื่อ แต่บอกข้อดีและข้อเสียของเพื่อนที่แนะนำนั้น จากนั้นให้เพื่อนๆ เดาวว่า คนนั้นคือใคร เมื่อพบว่าใครแล้วให้คนนั้นแนะนำต่อไปในลักษณะเดียวกัน ขั้นดำเนินการ 4. กระบวนการทำกิจกรรมส่งแก้วน้ำแห่งสติ โดยให้นั่งเป็นวงกลมส่งแก้วที่ปริ่มน้ำ ย่นไปเรื่อยๆ จนครบในรอบแรกด้วยอาการล้มตา จากนั้น รอบที่ 2 ส่งแก้วน้ำเช่นเคย แต่ให้ผู้เรียนหลับตา ส่งจนครบและ สะท้อนความรู้สึกนึกคิดภายใน (ขั้นที่ 1 ตระหนักรู้ภูมิคุ้มกัน : สนุก สงบ) 5. กระบวนการตั้งประเด็นเพื่อให้นักศึกษาทบทวนประสบการณ์ที่ผ่านมาของตนเองในช่วงที่นักเรียนจากสถานการณ์ดังนี้ (ขั้นที่ 2 งามก่อร่างสร้างแรงบันดาลใจระเบิดจากข้างใน: สะท้อน) สถานการณ์ที่ 1 “ถ้าครูขอความช่วยเหลือในเวลาที่คุณเรียนไม่อยากทำ นักเรียนรู้สึกอย่างไร สถานการณ์ที่ 2 “ถ้าหากเราเป็นครู แล้วเข้าใจความรู้สึกของนักเรียน แล้วครูจะรู้สึกอย่างไร”	1. การประเมินระหว่างกิจกรรมการเรียนรู้ สังเกตการทำงานร่วมกัน การสื่อสารโดยใช้หลักสุนทรียสนทนา การแสดงความคิดเห็น/มุมมองต่อประเด็นการเรียนรู้ การนำเสนอและแลกเปลี่ยนแนวคิด การซักถาม 2. การประเมินเมื่อสิ้นสุดกิจกรรม การเขียนแสดงความคิดเห็นต่อกิจกรรม การเปลี่ยนแปลงภายในตนเอง สิ่งที่ตนเองได้การเรียนรู้ การเขียนสรุปเป็นองค์ความรู้ของตนเอง

		6. แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มๆ ละ 4-5 คนและแจกกระดาษปรีฟ ปากกาเมจิก และดำเนินกิจกรรมกลุ่มตามขั้นตอน ดังนี้ (ขั้นที่ 3 ปฏิบัติได้ใคร่ครวญ-ใช้เป็นและพอประมาณ: สว่าง) 6.1 ให้นักศึกษาได้พูดแลกเปลี่ยนความรู้สึกของแต่ละคนในกลุ่ม (1 ประเด็นความรู้สึก เขียนใน post it 1 แผ่น) ซึ่งนักศึกษาสามารถเขียนได้หลายความรู้สึก และอภิปรายเพื่อคัดเลือกความรู้สึกของนักเรียนที่ตกลงร่วมกัน ประเด็นความรู้สึกของนักเรียน 5 ประเด็น ความรู้สึกของครู 5 ประเด็น 6.2 อภิปรายเพิ่มเติมจากคำถาม “ถ้าเราเป็นครูจะแก้ปัญหาอย่างไร” 7. ส่งตัวแทนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอทั้งสองส่วน (ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหา) แสดงให้เห็นความเชื่อมโยงของปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาย่างสมเหตุสมผล กระบวนการและผู้เรียนกลุ่มอื่นร่วมกันเสนอความคิดเห็นอื่นๆ ที่คิดว่าสามารถแก้ไขปัญหานั้นได้นอกจากกลุ่มที่นำเสนอ (ขั้นที่ 4 นำเสนอ-ยกระดับปมมุมมองสอดคล้อง เหตุผล: เสนอ) ขั้นสรุป 8. กระบวนการให้ผู้เรียนสรุปประเด็นการเรียนรู้ที่สำคัญสำหรับตนเอง มุมมองที่ได้ ช่วยกันประเมินการแนวคิดของเพื่อนที่นำเสนอมีความเป็นเหตุเป็นผล และสามารถนำไปการประยุกต์ใช้ในอนาคต (ขั้นที่ 5 สะท้อนการเรียนรู้-สู่การประยุกต์ใช้: สะท้อน) 9. กระบวนการให้ผู้เรียนเขียนสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้หลังจากการเข้าร่วมกิจกรรม ในกระดาษ Post it โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นได้แก่ ประเด็นความรู้สึก ต่อ	
แผนที่ 2 เรืองมอให้ป็น จิงเห็นศักยภาพ	1. เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึง ปัญหาและมีความกล้าเผชิญกับ ปัญหา	ขั้นนำ	1. การประเมินระหว่างกิจกรรมการ เรียนรู้

	2. เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักปรับเปลี่ยนมุมมองที่มีต่อปัญหาเชิงบวก 3. เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักแก้ปัญหาด้วยสติปัญญาอย่างมีเหตุมีผล	1. กระบวนการกล่าวทักทายผู้เรียน สอบถามเรื่องราวๆ เกี่ยวกับการเรียนและกิจกรรมครั้งที่ 1 ที่ผ่านมา สะท้อนความคิดความรู้สึก สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรม 2. กระบวนการชี้แจงวัตถุประสงค์การเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ รูปแบบการดำเนินกิจกรรมและเน้นย้ำกฎกติกาสำหรับการเข้ากลุ่ม การใช้หลักสุนทรียสนทนา การเคารพให้เกียรติ 3. แบ่งผู้เรียนออกเป็น 2 กลุ่มเท่ากันด้วยการนับเลข 1-2 จากนั้นแยกกันเรียงเข้าแถวตามลำดับ และอธิบายกฎกติกาโดยให้นักศึกษาแต่ละคนออกไปเขียนสิ่งที่กระบวนการกำหนด เช่น สัตว์บก เป็นต้น ให้แต่ละคนเขียนชื่อสัตว์คนละหนึ่งชนิดตามเวลาที่กำหนด เมื่อสิ้นสุดนับว่า กลุ่มไหนได้จำนวนสัตว์เยอะที่สุด จากนั้นสะท้อนความรู้สึก และสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรม ให้เขียนใส่กระดาษ Post it สะท้อนสิ่งที่เกิดในขณะเวลาที่คนออกไปเขียน (ขั้นที่ 1 ตระหนักรู้สู่ภูมิคุ้มกัน) ขั้นตอนการ 4. กระบวนการเล่านิทานเรื่อง “ชายยากจนกับครุฑงูไบเกา” จากนั้น กระตุ้นให้ผู้เรียนได้เล่าเรื่องราวที่รู้สึกว่าเป็นปัญหาสำหรับตัวเองและร่วมกันการเสนอแนะที่ต่างไปจากตัวเองเคยมอง ร่วมกันหาหนทางที่จะทำให้ตนเองมองประสบการณ์นั้นเชิงสร้างสรรค์ และกระบวนการตั้งคำถาม “การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ เพียงแค่อยากเรียนรู้คุณครูก็ปรากฏ” จากนั้นให้เขียนใส่กระดาษ Post it ของแต่ละคน กระบวนการถามผู้เรียนเพื่อสรุปเป็นหลักคิดของกิจกรรมนี้ (ขั้นที่ 2 ถามก่อร่างสร้างแรงบันดาลใจระเบิดจากข้างใน) 5. แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มๆ ละ 4 คน ให้เลือกคนที่เราสนิทน้อยที่สุดอยู่ภายในกลุ่ม ช่วยกันวิเคราะห์และเขียนความสามารถของตนเองคนละ 3 ข้อ จากนั้นให้แต่งตั้งแต่ละคนไปอยู่ตามฝ่ายต่างๆ และให้แต่ละกลุ่มร่างโครงการขึ้นมา 1 โครงการเพื่อแก้ปัญหาในโรงเรียนของตนเอง จำนวน 1 โครงการโดยคำนึงถึงทรัพยากรที่มีได้แก่	สังเกตการทำงานร่วมกัน การสื่อสารโดยใช้หลักสุนทรียสนทนา การแสดงความคิดเห็น/มุมมองต่อประเด็นการเรียนรู้ การนำเสนอและแลกเปลี่ยนแนวคิด การซักถาม 2. การประเมินเมื่อสิ้นสุดกิจกรรม การเขียนแสดงความคิดเห็นต่อกิจกรรม การเปลี่ยนแปลงภายในตนเอง สิ่งที่ตนเองได้การเรียนรู้ การเขียนสรุปเป็นองค์ความรู้ของตนเอง
--	---	---	--

		เวลา 15 นาที บุคคล 4 คน งบประมาณ 5,000 และความต้องการอื่นเพิ่มเติม และนำเสนอโครงการ โดยแสดงเหตุผลประกอบในการตัดสินใจทำโครงการ (ขั้นที่ 3 ปฏิบัติได้ใคร่ครวญ-ใช้เป็นและพอประมาณ) 6. นำเสนอโครงการทุกกลุ่ม แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของผู้เขียนโครงการ การบริหารปัจจัยต่างๆ อย่างสมเหตุสมผล กระบวนการและผู้เรียนกลุ่มอื่นๆ ร่วมกันเสนอความคิดเห็น มุมมองที่กลุ่มนำเสนอ มองข้ามหรือแตกต่างออกไป (ขั้นที่ 4 นำเสนอ-ยกระดับมุมมองสอดคล้องเหตุผล) ขั้นสรุป 7. กระบวนการให้ผู้เรียนสรุปประเด็นที่น่าจะเกิดขึ้นมากที่สุดในบรรดาปัญหาที่แต่ละกลุ่มนำเสนอมา และมีกลุ่มไหนที่อธิบายขั้นตอนได้อย่างเหมาะสม และเป็นรูปธรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในอนาคตได้ (ขั้นที่ 5 สะท้อนการเรียนรู้-สู่การประยุกต์ใช้) 8. กระบวนการให้ผู้เรียนเขียนสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้ในกระดาน Post it วันนี้เราได้เรียนรู้อะไร ตั้งแต่เริ่มกิจกรรม โครงการการแก้ปัญหาในโรงเรียน มองให้เป็นจึงเห็นศักยภาพในตัวเอง	
แผนที่ 3 เรื่อง เคารพความแตกต่างและหลากหลาย	1. เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักรู้ถึงการให้เกียรติซึ่งกันและกัน 2. เพื่อให้ผู้เรียนเคารพความแตกต่างหลากหลายในการอยู่ร่วมกัน 3. เพื่อให้ผู้เรียนเปิดใจรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากตน	ขั้นนำ 1. กระบวนการกล่าวทักทายผู้เรียน สอบถามสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปในกิจกรรมครั้งที่ผ่าน มา สะท้อนความคิดความรู้สึก มุมมองที่เปลี่ยนแปลงไป 2. กระบวนการชี้แจงวัตถุประสงค์การเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ รูปแบบการดำเนินกิจกรรมและเน้นย้ำกฎกติกาสำหรับการเข้ากลุ่ม การใช้หลักสุนทรียสนทนา การเคารพให้เกียรติ 3. ให้ผู้เรียนหยิบอุปกรณ์ที่มีค่าที่พกติดตัวมาด้วยคนละ 1 ชิ้น ที่คิดว่าคนอื่นมีไม่เหมือนกับตนเองและให้ซ่อนไว้โดยไม่ให้คนอื่นรู้ จากนั้นให้ผู้เรียนใช้วิธีไหนก็ได้	1. การประเมินระหว่างกิจกรรมการเรียนรู้ สังเกตการทำงานร่วมกัน การสื่อสารโดยใช้หลักสุนทรียสนทนา การแสดงความคิดเห็น/มุมมองต่อประเด็นการเรียนรู้ การนำเสนอและแลกเปลี่ยนแนวคิด การซักถาม 2. การประเมินเมื่อสิ้นสุดกิจกรรม

		เพื่อที่จะได้รู้อุปกรณ์ของเพื่อน เมื่อเสร็จสิ้นมีการสะท้อนมุมมอง (ขั้นที่ 1 ตระหนักผู้รู้คู่ภูมิคุ้มกัน) ขั้นตอนการ 4. กระบวนการให้ผู้เรียนทำกิจกรรม “สิ่งของที่แตกต่างนำมาสร้างโครงการด้วยกัน” โดยให้แต่ละคน นำอุปกรณ์ที่ตนเองเลือกในข้อที่ 3 มาวางรวมกันเพื่อให้เป็นรูปร่างใดอย่างหนึ่ง ขั้นที่หนึ่งไม่มีการคุยกัน ภายในเวลา 1 นาที จากนั้น ขั้นที่สองให้เวลาคุยกัน 3 นาที และให้วางอุปกรณ์ใหม่ เมื่อเสร็จกิจกรรมมีสะท้อนมุมมองความคิด (ขั้นที่ 2 ถ้ามองร่างสร้างแรงบันดาลใจระเบิดจากข้างใน) 5. แบ่งผู้เรียนออกเป็น กลุ่มๆละ 4 คน เวลา 12 นาที แจกกระดาษปรีฟ และทำกิจกรรม “joy stick” ให้ผู้เรียนได้สื่อสารผ่านการหยิบอุปกรณ์พิเศษที่วางอยู่ตรงกลาง (เหรียญบาท) เมื่อผู้ใดพร้อมให้หยิบอุปกรณ์ขึ้นมาแล้วบอกเล่าเรื่องราวที่ตนเองไม่สบายคนละ 1 เรื่อง เน้นย้ำการเคารพให้เกียรติกัน รู้จักฟัง รู้จักพูด ไม่ตัดสินด้วยประสบการณ์ของตัวเองและรู้จักบริหารเวลาตามที่กำหนดโดยให้ทุกคนได้มีโอกาสสื่อสารเท่าๆ กัน พร้อมทั้ง มีการจดบันทึกเทคนิคดีๆ ข้อเสียของการสื่อสารที่เกิดขึ้นภายในกลุ่ม (ขั้นที่ 3 ปฏิบัติได้ใคร่ครวญ-ใช้เป็นและพอประมาณ) 6. ส่งตัวแทนออกมานำเสนอกระบวนการกลุ่มที่เกิดขึ้น ทักษะการสื่อสาร ทักษะการฟัง วนะภาษาและอวณะ ภาษาที่แสดงออกภายในกลุ่ม ความรู้สึกละเล้าเรื่องและรับฟัง การบริหารเวลาของตนเอง กระบวนการ และผู้เรียนกลุ่มอื่นๆร่วมกันเสนอความคิดเห็น มุมมองที่กลุ่มนำเสนอหรือแตกต่างออกไป (ขั้นที่ 4 นำเสนอ-ยกระดับปรับปรุงมุมมองสอดคล้องเหตุผล) ขั้นสรุป 7. กระบวนการให้ผู้เรียนสรุปประเด็นเกี่ยวกับกริยามารยาทในการสื่อสาร เทคนิคการสื่อสาร การให้เกียรติซึ่งกัน และสิ่งที่คิดว่าควรที่จะนำไปใช้ในอนาคตสำหรับตัวเองหรือการจัดการเรียนการสอน (ขั้นที่ 5 สะท้อนการเรียนรู้สู่การประยุกต์ใช้)	การเขียนแสดงความคิดเห็นต่อกิจกรรม การเปลี่ยนแปลงภายในตนเอง สิ่งที่ตนเองได้การเรียนรู้ การเขียนสรุปเป็นองค์ความรู้ของตนเอง
--	--	---	--

		8. กระบวนการให้ผู้เรียนเขียนสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้ในกระดาษ Post it โดยสะท้อนให้เห็นการสื่อสารที่เป็นข้อดี-ข้อเสียของตนเอง ความรู้สึกและสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้	
--	--	---	--

หมายเหตุ รายละเอียดแผนการจัดการเรียนรู้ทั้งหมดศึกษาได้จากภาคผนวก

2.3 นำเสนอแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา ด้านหลักสูตรและการสอน และด้านการวัดและประเมินผลเพื่อประเมินและตรวจสอบความสอดคล้องเหมาะสมของเนื้อหากระบวนการขั้นตอน ระยะเวลา ภาษาที่ใช้

2.4 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สร้างขึ้น จำนวนทั้ง 8 แผน มาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง(IOC) ซึ่งพบว่า เนื้อหาครอบคลุมวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ มีความถูกต้องเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ใช้ภาษาเข้าใจง่าย วัตถุประสงค์มีความชัดเจน ระยะเวลาดำเนินการ กิจกรรม อุปกรณ์ที่ใช้ แนวทางการประเมินมีเหมาะสม ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้องแต่ละส่วนตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไป และมีการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำไปทดลองใช้(Try out)กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริงเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมอีกครั้งหนึ่งและนำมาปรับแก้

2.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านเกณฑ์การหาคุณภาพแล้วไปใช้ในการจัดการเรียนรู้กับกลุ่มตัวอย่างจริงซึ่งเป็นกลุ่มทดลองในการวิจัยครั้งนี้ จำนวนทั้ง 8 แผน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ยื่นโครงการวิจัยพร้อมเครื่องมือวิจัยต่อคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร และได้รับอนุมัติให้ดำเนินการวิจัยตามหมายเลขโครงการ COE NO. 008/2022 REC NO. 019/65 และมีการรายงานความก้าวหน้าการวิจัยต่อคณะกรรมการตลอดระยะเวลาที่ดำเนินการ

2. ติดต่อประธานโปรแกรมสาขาวิชาซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ โดยประสานเป็นการภายในเป็นเบื้องต้น จากนั้นนำหนังสือขออนุญาตการทำวิจัยและหนังสือการพิทักษ์สิทธิผู้เข้าร่วมวิจัยตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากสถาบันวิจัยและพัฒนาของมหาวิทยาลัยถึงประธานโปรแกรม

3. เข้าพบนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อชี้แจงโครงการวิจัยในครั้งนี้ บอกกล่าวการพิทักษ์สิทธิผู้เข้าร่วมวิจัย ประโยชน์ที่เกิดขึ้น

4. นำแบบวัดจิตสำนึกสาธารณะไปวัดกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นนำมาวิเคราะห์เพื่อเก็บค่าคะแนนไว้เป็นคะแนนก่อนการทดลอง(Pre-test)

5. ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น จำนวนทั้ง 8 แผน โดยผู้วิจัยดำเนินการด้วยตนเองทั้งหมด ซึ่งแต่ละแผนใช้ระยะเวลา 1.30 ชั่วโมง ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 ณ ห้องเรียนอาคารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง(Quasi-Experiment Research) ดำเนินการตามแบบแผนการทดลองที่ศึกษา 1 กลุ่มซึ่งมีการทดสอบระยะก่อนและหลังการทดลองและในระยะติดตามผล ตามแบบแผนการวิจัยดังตารางที่ 3.3 ดังนี้

ตารางที่ 3.3 แผนการวิจัยแบบเชิงปริมาณกึ่งทดลอง (Quasi-Experiment Research)

กลุ่มตัวอย่าง	เชิงปริมาณ			
	Pre-test	Treatment	Post-test	Follow-up test
RE	T ₁	X	T ₂	T ₃

โดยที่ RE แทน กลุ่มตัวอย่าง

T₁ แทน ทดสอบก่อน

T₂ แทน ทดสอบหลัง

T₃ แทน ทดสอบระยะติดตามผล

X แทน ทดลองใช้แผนการเรียนรู้แนวจิตปัญญาศึกษาบูรณาการร่วมกับหลักปรัชญา

ของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 8 แผน

6. นำแบบวัดจิตสำนึกสาธารณะฉบับเดิมไปวัดอีกครั้งภายหลังการจัดการเรียนรู้ทั้ง 8 แผนเสร็จสิ้น และนำมาวิเคราะห์เพื่อเก็บค่าคะแนนเป็นคะแนนหลังการทดลอง(Post-test)

7. ภายหลังการจัดการเรียนรู้เสร็จสิ้นผ่านไป 3 สัปดาห์ ผู้วิจัยนำแบบวัดจิตสำนึกสาธารณะฉบับเดิมไปวัดกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมทดลองอีกครั้งหนึ่ง จากนั้นนำมาวิเคราะห์เพื่อหาความแตกต่างระดับความคงทนของจิตสำนึกสาธารณะของกลุ่มตัวอย่าง

8. นำแบบวัดจิตสำนึกสาธารณะที่นำไปใช้วัดทั้ง 3 ระยะมาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อหาความแตกต่างของคะแนนในระยะก่อน หลังและระยะติดตามผล นอกจากนี้ ยังได้นำข้อคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการเข้าร่วมใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้มาวิเคราะห์เพื่อศึกษาทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างอีกด้วยและดำเนินการสรุปอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีทางสถิติ รายละเอียดดังนี้

1. การหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Consistency)ของแบบวัดจิตสำนึกสาธารณะ
2. การหาค่าเฉลี่ย(Mean)และค่าเบี่ยงเบนของแบบวัด(Standard Deviation)
3. ศึกษาผลของคะแนนจิตสำนึกสาธารณะของกลุ่มตัวอย่างโดยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ

One sample dependent t-test

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน สูตรการหาค่าเฉลี่ย(Mean)ของคะแนนทั้งหมดคำนวณจากสูตร ดังนี้

$$\text{สูตร} \quad \bar{X} = \frac{\Sigma X}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน คะแนนเฉลี่ย
 ΣX แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
 N แทน จำนวนนักศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง

2. สถิติที่ใช้ในการทดสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.1 หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างแบบสอบถามกับวัตถุประสงค์ โดยคำนวณจากสูตร ดังนี้

$$\text{สูตร} \quad IOC = \frac{\Sigma R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับลักษณะพฤติกรรม
 ΣR แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาทั้งหมด
 N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2.2 การหาค่าอำนาจจำแนก (r) โดยใช้สูตร ดังนี้

$$\text{อำนาจจำแนก (r)} \quad r = \frac{R_H + R_L}{n}$$

เมื่อ r คือ ค่าอำนาจจำแนก
 n คือ จำนวนคนในกลุ่มสูงหรือกลุ่มต่ำ
 R_H คือ จำนวนคนตอบถูกในกลุ่มสูง
 R_L คือ จำนวนคนตอบถูกในกลุ่มต่ำ

2.3 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดจิตสำนึกสาธารณะโดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช(Cronbach's Alpha) ดังนี้(วัฒนา สุนทรธัย และ วนิดา ครุชัยสิทธิ์, 2015, หน้า 16)

$$\text{สูตร} \quad \alpha = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2} \right\}$$

เมื่อ α คือ ค่าความเชื่อมั่นหรือครอนบาชอัลฟา
 n คือ จำนวนข้อคำถาม
 s_i^2 คือ ผลรวมของความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ
 s_t^2 คือ ความแปรปรวนของคะแนนรวม

จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

1. ผู้เข้าร่วมวิจัยเป็นกลุ่มนักศึกษา ผู้วิจัยจึงยื่นโครงการวิจัยเพื่อขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรในรูปแบบเร่งด่วน(Exemption)และได้รับการรับรองจากสถาบันวิจัยและพัฒนาตามหมายเลขอนุมัติโครงการวิจัยครั้งนี้ เลขที่ REC No. 019/65 (ภาคผนวก)

2. การลงนามยินยอมเข้าร่วมการวิจัยของนักศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้อธิบายอย่างชัดเจนและมีการสะท้อนความเข้าใจระหว่างผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมวิจัยเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน จากนั้นจึงขอความสมัครใจ และมีการลงนามไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

3. ผู้เข้าร่วมวิจัยซึ่งเป็นกลุ่มนักศึกษาจะไม่ได้รับอันตรายใดๆ ทั้งต่อร่างกายและสภาพจิตใจที่เกิดจากการเข้าร่วมโครงการวิจัยในครั้งนี้ หากผู้เข้าร่วมวิจัยได้รับอันตรายต่อร่างกาย เช่น ทำร้ายร่างกาย เป็นต้น หรือผลกระทบต่อจิตใจ เช่น ไม่สบายใจ เป็นต้น ผู้วิจัยในฐานะนักจิตวิทยาจะดำเนินการให้คำปรึกษา หากเกินความสามารถของผู้วิจัยจะดำเนินการส่งต่อให้ผู้เชี่ยวชาญและยินดีให้ความช่วยเหลือตลอดจนชดเชยผลกระทบที่เกิดขึ้น

4. ผู้เข้าร่วมวิจัยมีสิทธิ์ที่จะเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมโครงการวิจัยนี้ได้ซึ่งเป็นไปตามความสมัครใจ ไม่มีการบังคับข่มขู่ในฐานะอาจารย์กับนักศึกษา การปฏิเสธที่จะไม่เข้าร่วมจะไม่มีผลกระทบใดๆ เกิดขึ้น เช่น การตัดคะแนน เป็นต้น หรือมีผลต่อสวัสดิการอื่นๆ ที่นักศึกษาพึงจะได้รับ

6. ผู้เข้าร่วมวิจัยจะไม่มีเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวหรือไม่สามารถระบุถึงตัวตนของผู้เข้าร่วมได้ การวิเคราะห์หรือสรุปผลเป็นไปโดยภาพรวม และจะมีการทำลายข้อมูลหลังจากการวิเคราะห์เสร็จสิ้นซึ่งเป็นไปตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

7. ผู้วิจัยได้ขออนุญาตผู้ร่วมวิจัยในการใช้อุปกรณ์เก็บข้อมูล ได้แก่ การถ่ายทำวิดีโอ การบันทึกเสียง เป็นต้นและทำข้อตกลงเบื้องต้นในการทำลายข้อมูล

8. หากผู้เข้าร่วมวิจัยมีข้อสงสัยใดๆ เกี่ยวกับโครงการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ซักถามได้ตลอดระยะเวลาการวิจัยครั้งนี้จะเสร็จสิ้น หากต้องการถอนตัวหลังจากได้ทราบข้อมูลบางประการเพิ่มเติมสามารถกระทำได้โดยไม่จำเป็นต้องแจ้งล่วงหน้าหรือไม่ต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูด้วยกระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาบูรณาการร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เพื่อเปรียบเทียบจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูกลุ่มทดลองก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ที่บูรณาจิตตปัญญาศึกษากับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ขั้นตอนที่ 2 เพื่อศึกษาความคงทนเกี่ยวกับจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูของกลุ่มทดลองในระยะหลังการทดลองเสร็จสิ้นเป็นระยะเวลา 3 สัปดาห์

ขั้นตอนที่ 3 เพื่อศึกษาข้อคิดเห็นของนักศึกษาวิชาชีพครูภายหลังการเข้าร่วมใช้รูปแบบการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาบูรณาการร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดความหมายของสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

N แทน จำนวนนักศึกษา

$\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย

S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

t แทน ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณาค่าความแตกต่าง

P-Value แทน ค่านัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเป็นลำดับ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เพื่อเปรียบเทียบจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูกลุ่มทดลองก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ที่บูรณาจิตตปัญญาศึกษากับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการศึกษาการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูกลุ่มทดลองภายหลังการเข้าร่วมใช้รูปแบบกระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษากับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง(CCR-KP)ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้ผสมผสานแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับจิตตปัญญาศึกษาและปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียงและนำมาออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 8 แผน โดยแต่ละแผนยึดขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้น ได้แก่ ขั้นที่ 1 ตระหนักสู่การสร้างภูมิคุ้มกัน ขั้นที่ 2 ถ้ามก่อร่างสร้างแรงบันดาลใจระเบิดจากข้างใน ขั้นที่ 3 ปฏิบัติได้ใคร่ครวญ ใช้เป็นและพอประมาณ ขั้นที่ 4 ยกระดับ ปรับมุมมอง สอดคล้องเหตุผล และขั้นที่ 5 สะท้อนการเรียนรู้สู่การประยุกต์ใช้(มนตรี หลินภู และคณะ, 2564, หน้า 226-228) ผู้วิจัยวิเคราะห์ค่าคะแนนด้วยสถิติการทดสอบคะแนนความแตกต่าง(Dependent sample t-test) ผลการศึกษาดังแสดงตามตารางที่ 4.1 ดังนี้

ตารางที่ 4.1 การเปรียบเทียบจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูที่เข้าร่วมใช้กระบวนการเรียนรู้แนวจิตปัญญาบูรณาการร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง(CCR-KP)ระยะก่อนและหลัง

การทดสอบ	ก่อนทดลอง		หลังทดลอง		t	P-Value
	(n=21)		(n=21)			
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
การสำนึกตนเองและมีส่วนร่วมในการแก้ไข ปัญหา	22.38	3.00	24.61	2.29	-2.63*	.016
การคำนึงถึงคนอื่นและการอยู่ร่วมอย่าง เกื้อกูล	23.14	3.86	25.47	2.63	-2.24*	.036
การเคารพในสิทธิหน้าที่และข้อปฏิบัติทาง สังคม	22.47	3.81	25.90	2.62	-2.90*	.009
การอุทิศตนทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม	21.33	4.24	25.47	3.29	-1.83	.082
รวม	88.47	10.18	95.33	8.44	-	.045
					2.13*	

*มีนัยสำคัญทางสถิติ $p < 0.05$

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ผลของการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูด้วยกระบวนการเรียนรู้แนวจิตปัญญาบูรณาการร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระยะหลังการทดลองโดยรวมสูงกว่าก่อนระยะการทดลองโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ก่อนการทดลองเท่ากับ 88.47 หลังการทดลองเท่ากับ 95.33 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน(SD)ก่อนการทดลองเท่ากับ 10.18 หลังการทดลองเท่ากับ 8.44 ค่า t เท่ากับ -2.13 และค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านสำนึกตนเองและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามีค่าเฉลี่ยก่อนการทดลองเท่ากับ 22.38 หลังทดลอง 24.61 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานก่อนการทดลองเท่ากับ 3.00 หลังทดลองเท่ากับ 2.29 ค่า t เท่ากับ -2.63 มีค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 ด้านการคำนึงถึงคนอื่นและการอยู่ร่วมอย่างเกื้อกูล มีค่าเฉลี่ยก่อนการทดลองเท่ากับ 23.14 หลังทดลอง 25.47 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานก่อนการทดลองเท่ากับ 3.86 หลังทดลองเท่ากับ 2.63 ค่า t เท่ากับ -2.24 มีค่า

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 ด้านการเคารพในสิทธิหน้าที่และข้อปฏิบัติทางสังคม มีค่าเฉลี่ยก่อนการทดลองเท่ากับ 22.47 หลังทดลอง 25.90 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานก่อนการทดลองเท่ากับ 3.81 หลังทดลองเท่ากับ 2.62 ค่า t เท่ากับ -2.90 มีค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 ขณะที่ด้านการอุทิศตนทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีค่าเฉลี่ยก่อนการทดลองเท่ากับ 21.33 หลังทดลอง 25.47 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานก่อนการทดลองเท่ากับ 4.24 หลังทดลองเท่ากับ 3.29 ค่า t เท่ากับ -1.83 ไม่มีค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

ขั้นตอนที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูที่เข้าร่วมทดลองใช้กระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาบูรณาการร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผล

ผลการศึกษาการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูด้วยกระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาบูรณาการร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระยะหลังการทดลองและระยะติดตามตามผลผู้วิจัยวิเคราะห์ค่าคะแนนด้วยสถิติการทดสอบคะแนนความแตกต่าง(Dependent sample t-test) แสดงรายละเอียดตามตารางที่ 4.2 ดังนี้

ตารางที่ 4.2 การเปรียบเทียบจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูด้วยกระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาบูรณาการร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผล

การทดสอบ	หลังการทดลอง (n=21)		ติดตามผล (n=21)		t	P- Value
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
การสำนึกรู้ตนเองและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา	24.61	2.29	24.09	2.07	.840	.411
การคำนึงถึงคนอื่นและการอยู่ร่วมอย่างเกื้อกูล	25.47	2.63	25.61	1.96	-.223	.826
การเคารพในสิทธิหน้าที่และข้อปฏิบัติทางสังคม	25.90	2.62	25.61	2.76	.355	.726
การอุทิศตนทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม	23.47	3.29	24.14	2.57	-.888	.385
รวม	95.33	8.44	97.57	6.92	-0.86	.397

ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ $p>0.05$

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ผลของการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูด้วยกระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาบูรณาการร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง(CCR-KP)ในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลไม่มีความแตกต่างกัน โดยมีค่าเฉลี่ย($\bar{X}$)หลังการทดลองเท่ากับ

95.33 ระยะติดตามผลเท่ากับ 24.14 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน(SD)หลังการทดลองเท่ากับ 3.29 ระยะติดตามผลเท่ากับ 2.57 ค่า t เท่ากับ -0.888 และค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.385 เมื่อพิจารณารายด้าน ยังพบว่า ทั้งด้านการสำนึกรู้ตนเองและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ด้านการคำนึงถึงคนอื่นและการอยู่ร่วมอย่างเกื้อกูล ด้านการเคารพในสิทธิหน้าที่และข้อปฏิบัติทางสังคม และด้านการอุทิศตนทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ไม่มีค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกัน แสดงว่า การเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูที่จัดกระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาบูรณาการร่วมปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถคงความเป็นจิตสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูได้ในระยะหลังการทดลอง 3 สัปดาห์

ขั้นตอนที่ 3 เพื่อศึกษาข้อคิดเห็นของนักศึกษาวิชาชีพครูภายหลังการเข้าร่วมใช้กระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาบูรณาการร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อคิดเห็นของนักศึกษาวิชาชีพครูภายหลังที่เข้าร่วมใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาบูรณาการร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้สึก ด้านความคิดและด้านสิ่งที่ได้เรียนรู้ที่มีต่อการเข้าร่วมใช้กระบวนการเรียนรู้ รายละเอียดดังนี้

1) ด้านความรู้สึกที่มีต่อการเข้าร่วมใช้กระบวนการเรียนรู้ พบว่า

“รู้สึกมีความสุขที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนๆ มีความรู้สึกตระหนักในการที่จะไปเป็นครูที่มีคุณภาพในอนาคต รู้สึกดีใจกับการได้ฟังเรื่องราวที่ดีที่สุดของเพื่อน และรู้สึกเห็นอกเห็นใจในเรื่องที่เลวร้ายในชีวิตของเพื่อนแต่ละคน”(นักศึกษาคนที่ 3)

“สนุก ตื่นเต้น ผ่อนคลาย”(นักศึกษาคนที่ 4)

“ในการทำกิจกรรม มีทั้งความรู้สึกสนุก รู้สึกสงบขึ้น รู้สึกง่วงในกิจกรรมที่ได้นอน และรู้สึกผ่อนคลาย ได้ปล่อยวางความคิดสิ่งต่างๆ ประทับใจในหลายๆ กิจกรรม”(นักศึกษาคนที่ 5)

“รู้สึกว่า สนุก และได้ความรู้จากกิจกรรมต่างๆ ไม่ง่วงนอนระหว่างทำ”(นักศึกษาคนที่ 6)

“รู้สึกสนุกมากค่ะ รู้สึกถึงความตั้งใจของท่านอาจารย์ทั้ง 3 ท่านมากด้วยที่จัดกิจกรรมนี้ให้ รู้สึกว่าเป็นกิจกรรมที่ดีมากๆ”(นักศึกษาคนที่ 7)

“รู้สึกสนุก ไม่เบื่อหน่าย”(นักศึกษาคนที่ 9)

“รู้สึกว่าสนุกสนาน ได้ใช้เวลาร่วมกับเพื่อนๆ”(นักศึกษาคนที่ 12)

“รู้สึกสนุกได้ใช้เวลาให้เกิดประโยชน์”(นักศึกษาคนที่ 13)

“รู้สึกสนุกสนาน ได้แง่คิดต่างๆ ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน”(นักศึกษาคนที่ 14)

2) ด้านความคิดที่มีต่อการเข้าร่วมใช้กระบวนการเรียนรู้ พบว่า

“คิดว่าเป็นกิจกรรมที่สะท้อนแนวทางความคิดได้ดีมากๆ”(นักศึกษาคนที่ 1)

“คิดว่าแต่ละกิจกรรมล้วนแต่แฝงอะไรไว้มากมายทั้งประโยชน์และข้อคิด”(นักศึกษาคนที่ 2)

“คิดว่าการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมล้วนมีวัตถุประสงค์ในตัวของมัน กิจกรรมแต่ละกิจกรรมนั้นสะท้อนความเป็นตัวเองของผู้ที่เข้าร่วม ทำให้รู้จักตนเองมากขึ้น”(นักศึกษาคนที่ 3)

“คิดว่ากิจกรรมนี้มีประโยชน์ต่อตนเองตรงที่ได้ปล่อยใจ เปิดความคิด ได้ฝึกกระบวนการคิด ต่อสถานการณ์มากยิ่งขึ้น ได้คิดเกี่ยวกับตนเองมากยิ่งขึ้น ได้รับรู้ถึงความรู้สึก ความคิดต่อเพื่อนในหลายๆ คน”(นักศึกษาคนที่ 5)

“คิดว่า อาจารย์จัดกิจกรรมได้ดี”(นักศึกษาคนที่ 6)

“คิดว่าได้เทคนิคหลากหลายอย่างในการเอาไปปรับใช้กับนักเรียน”(นักศึกษาคนที่ 7)

“กิจกรรมแบบนี้ควรมีบ่อยๆเพราะทำให้เราได้รู้เกี่ยวกับตัวเองมากขึ้น”(นักศึกษาคนที่ 8)

“คิดว่าเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์กิจกรรมหนึ่ง ได้ข้อคิดมากมาย”(นักศึกษาคนที่ 12)

“คิดว่าเป็นกิจกรรมที่ดีได้พัฒนาความเป็นครูในตัว”(นักศึกษาคนที่ 13)

“เป็นการกระตุ้นความคิดตนเองในการแสดงความเห็นในเรื่องต่างๆ ทั้งเป็นผู้พูด และผู้ฟัง”(นักศึกษาคนที่ 14)

3) ด้านสิ่งที่ได้เรียนรู้ที่มีต่อการเข้าร่วมใช้กระบวนการเรียนรู้ พบว่า

“ได้เรียนรู้ถึงประโยชน์ของกิจกรรมทั้งการเป็นผู้พูด ผู้ฟังที่ดี เข้าใจจิตสำนึกภายในของตนเอง ความแตกต่างของแต่ละบุคคล”(นักศึกษาคนที่ 2)

“ได้เรียนรู้การทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น ได้เข้าใจเพื่อนๆ มากยิ่งขึ้น แต่ละคนก็มีเรื่องที่ดีและเรื่องที่แย่เป็นของตัวเอง ไม่มีใครที่ดีไปกว่าหรือแย่ไปกว่า เพราะสิ่งที่แต่ละคนพบเจอนั้นแตกต่างกัน”(นักศึกษาคนที่ 3)

“เรียนรู้กระบวนการคิด แก้ปัญหา การทำกิจกรรมร่วมกัน”(นักศึกษาคนที่ 4)

“ได้เรียนรู้กิจกรรมที่สามารถนำไปปรับใช้ต่อที่สอนได้ ได้เรียนรู้มุมมองทั้งตัวเด็กและตัวของคุณครู ได้เข้าใจทั้งตนเองและเพื่อนมากยิ่งขึ้น”(นักศึกษาคนที่ 5)

“ได้เรียนรู้ว่าการเป็นครูที่ดีจะต้องมีพฤติกรรมยังไง ถ้ามีโอกาสจะนำไปปรับใช้ในห้องเรียนของตนเองแน่นอนค่ะ”(นักศึกษาคนที่ 6)

“ได้เรียนรู้ หลายอย่างมากๆ ค่ะ ได้มองภาพให้กว้างขึ้น ได้รู้จักเพื่อนมากขึ้นค่ะ”(นักศึกษาคนที่ 7)

“ได้เรียนรู้เกี่ยวกับตัวเองมากขึ้นและได้รู้เกี่ยวกับปัญหาของเพื่อน และเรื่องที่เพื่อนภูมิใจ”(นักศึกษาคนที่ 8)

“ได้เรียนรู้เกี่ยวกับตัวเอง จิตวิทยาในการเป็นครู การรับฟังและพูดในเรื่องที่ดี รวมถึงการให้ความเคารพต่อเพื่อนหรือผู้อื่นเมื่อเป็นผู้ฟัง”(นักศึกษาคนที่ 9)

“ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการเป็นผู้ฟังที่ดี การทำงานเป็นกลุ่ม การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น”
(นักศึกษาคนที่ 10)

“เรียนรู้เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น การทำงานเป็นกลุ่ม การเป็นผู้ฟังที่ดี”(นักศึกษา 11)

“ได้เรียนรู้อะไรหลายๆ อย่างในการทำกิจกรรมครั้งนี้ เช่น ได้แง่คิดในการใช้ชีวิต”(นักศึกษาคนที่ 12)

“ได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ กิจกรรมใหม่ๆ ได้ฝึกสมาธิ ได้จดจ่อกับสิ่งที่ทำ แนวคิดของแต่ละคน”
(นักศึกษาคนที่ 13)

“ได้ฝึกการเรียนรู้แนวทางว่าถ้าไปเป็นครู เราจะต้องทำอะไร เพื่อที่จะทำให้เด็กตั้งใจเรียนกับเรา”(นักศึกษาคนที่ 14)

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูด้วยกระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาบูรณาการร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยได้ดำเนินการสรุปผลการวิจัยตามลำดับดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูกลุ่มทดลองก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ที่บูรณาการจิตตปัญญาศึกษากับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. เพื่อศึกษาความคงทนเกี่ยวกับจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูของกลุ่มทดลองในระยะหลังการทดลองเสร็จสิ้นเป็นระยะเวลา 3 สัปดาห์
3. เพื่อศึกษาข้อคิดเห็นของนักศึกษาวิชาชีพครูที่มีต่อการเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ที่บูรณาการจิตตปัญญาศึกษากับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ชั้นปีที่ 2 จำนวน 450 คน จากทั้งหมด 10 โปรแกรมสาขาวิชา ได้แก่ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทั่วไป ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย คอมพิวเตอร์ศึกษา สังคมศึกษา ภาษาจีน พลศึกษา การประถมศึกษา การศึกษาปฐมวัย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565

กลุ่มตัวอย่างการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร จำนวน 21 คน โปรแกรมสาขาคณิตศาสตร์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 ที่ได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจง(Purposive Sampling)

สรุปผลการวิจัย

การเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูด้วยกระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาบูรณาการร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยได้ดำเนินการสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. นักศึกษาวิชาชีพครูที่เข้าร่วมใช้กระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาบูรณาการร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง(CCR-KP) มีจิตสำนึกสาธารณะโดยรวมเพิ่มขึ้นสูงกว่าก่อนเข้าร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้

2. นักศึกษาวิชาชีพครูที่เข้าร่วมใช้กระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาบูรณาการร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง(CCR-KP) มีความคงทนของจิตสำนึกสาธารณะในระยะหลังการทดลองผ่านไป 3 สัปดาห์ อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้

3. นักศึกษาวิชาชีพครูที่เข้าร่วมใช้กระบวนการเรียนรู้มีความคิดเห็นว่า กระบวนการเรียนรู้มีความสนุกสนาน ผ่อนคลาย จิตใจสงบ ได้ฝึกกระบวนการคิด ได้เปิดใจเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ รู้จักฝึกการเป็นผู้พูดและผู้ฟังที่ดี รู้จักทำงานร่วมกับคนอื่นๆ เข้าใจตัวเองมากขึ้น ยอมรับและเคารพคนอื่น สามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปปรับใช้ในอนาคได้

การอภิปรายผลการวิจัย

การเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองโดยกลุ่มตัวอย่างเดียวมีการวัดก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม นอกจากนี้ มีการวัดความคงทนของจิตสำนึกสาธารณะภายหลังการทดลองเสร็จสิ้น 3 สัปดาห์และยังศึกษาข้อคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรม ผู้วิจัยดำเนินการอภิปรายผลตามลำดับวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผลการศึกษาการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูที่เข้าร่วมใช้กระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาบูรณาการร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง(CCR-KP)โดยรวมสูงขึ้นภายหลังการเข้าร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้านยังพบว่า ด้านการสำนึกรู้ตนเองและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ด้านการคำนึงถึงคนอื่นและการอยู่ร่วมอย่างเกื้อกูล ด้านการเคารพในสิทธิหน้าที่ และข้อปฏิบัติทางสังคมสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกัน อธิบายได้ว่าแต่ละแผนกิจกรรมทั้ง 8 แผน ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นได้ออกแบบโดยยึดขั้นตอนการเรียนรู้ 5 ขั้น ได้แก่

ขั้นที่ 1 ตระหนักรู้สู่การสร้างภูมิคุ้มกัน ขั้นนี้เน้นให้นักศึกษาได้ฝึกสติเพื่อให้สภาวะจิตเกิด ความสงบด้วยรูปแบบหลากหลาย อาทิ การทำสมาธิด้วยการนั่ง ยืน เดิน นอน การตระหนักรู้อวัยวะส่วนต่างๆ (Body Scan) การส่งแก้วน้ำ การนับหมายเลข เป็นต้น เป็นการเตรียมสภาวะจิตของนักศึกษาให้เกิดความพร้อมเป็นเบื้องต้น นอกจากนี้ ยังเป็นการสร้างภูมิคุ้มกัน(เงื่อนไขคุณธรรม)เพื่อให้นักศึกษาเกิดการตระหนักรู้ในตนเอง รู้เท่าทันอารมณ์ความรู้สึกนึกคิด พฤติกรรม มีจิตสงบเป็นสมาธิ ไม่หวั่นไหวต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัวซึ่งถือว่าเป็นภูมิคุ้มกันภายใน ตระหนักในข้อดี ข้อบกพร่องของตนเองและคนอื่น สอดคล้องกับการศึกษาของ สุกัญญา มะลิวัลย์(2555, หน้า 42-44)ที่ใช้กระบวนการจิตตปัญญาศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะชีวิตหลังการทดลองเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นักเรียนเกิดการใคร่ครวญด้วยใจที่ตั้งมั่นและรับฟังอย่างใส่ใจโดยไม่ด่วนตัดสิน รู้สึกสงบ ตระหนักรู้ในคุณค่าและยอมรับในข้อดีข้อเสียของตนเองและผู้อื่นมากขึ้น รู้จักปรับเปลี่ยนกระบวนการคิด รู้เท่าทันอารมณ์และมีความมั่นใจ สามารถประเมินตนเองตามความเป็นจริง คำนึงถึงความรู้สึกของคนอื่นมากขึ้น และยังสอดคล้อง

กับการศึกษาของ พระศรีรัตน สิริธโน(ศรีสง่า)(2560, หน้า ข)ที่นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปพัฒนาทักษะชีวิตของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษา พบว่า นักศึกษาเกิดการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น รู้จักความถนัดความสามารถของตนเอง รู้จักจัดการอารมณ์และความเครียด เข้าใจและรู้เท่าทันภาวะอารมณ์ของบุคคล เข้าใจมุมมองอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่น

ขั้นที่ 2 ถามก่อร่างสร้างแรงบันดาลใจระเบิดจากข้างใน ขั้นนี้ผู้วิจัย(กระบวนกร)ได้ชวนตั้งประเด็นคำถามเพื่อให้นักศึกษาเกิดการถกเถียงเกี่ยวกับประเด็นปัญหาซึ่งเป็นการกระตุ้นมิติภายในด้วยคำถามซึ่งทำให้เกิดความกระตือรือร้นในการค้นหาคำตอบ การค้นหาสาเหตุและยังกระตุ้นให้นักศึกษาเห็นศักยภาพและมีความเชื่อมั่นในตัวเองที่จะมีส่วนช่วยในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ขั้นนี้จะเน้นการสั่นสะเทือนของมิติภายใน “ระเบิดจากข้างใน” เพื่อให้นักศึกษาตระหนักถึงปัญหาที่แท้จริง นอกจากนี้ ยังช่วยให้เกิดการรับรู้คุณค่าในตัวเองและต้องการที่จะดึงความสามารถของตัวเองออกมาพัฒนาและใช้ให้เกิดประโยชน์ กลายเป็นแรงจูงใจภายในซึ่งจะบันดาลหรือกระตุ้นให้ค้นหาศักยภาพภายในตนเอง ค้นหาคำตอบเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาและต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงตนเอง สอดคล้องกับ จุฑามณี เสาระโสและทัศนศิริรินทร์ สว่างบุญ (2560, หน้า 71) ที่พัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความมีวินัยในตนเองของเด็กนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาโดยใช้กระบวนการจิตตปัญญา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีวินัยในตนเองสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งกระบวนการจิตตปัญญาทำให้นักเรียนมีสมาธิในการเรียนเพิ่มขึ้น สามารถที่จะค้นหาศักยภาพและดึงความสามารถออกมาให้ปรากฏ และสอดคล้องกับ มนตรี หลินภู และคณะ(2564, หน้า 229) ที่กล่าวว่า ขั้นตอนกระบวนการจัดการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักรู้ที่จะต้องต้องใช้ปัญญาภายใน “การระเบิดจากข้างใน” ซึ่งจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานภายในตน ตื่นรู้ไปสู่จิตสำนึกใหม่ สอดคล้องกับ เรืองวิทย์ นิลโคตร และคณะ(2563, หน้า 21) ที่กล่าวว่า ตามบริบทของวิชาชีพครูการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้สามารถเริ่มต้นจากระดับ “ระเบิดจากภายใน” คือ การสร้างความศรัทธา สร้างแรงจูงใจที่จะนำมาปรับใช้ เห็นคุณค่าต่อการดำเนินชีวิต จากนั้นจึงยกระดับสู่ “ระเบิดภายนอก” คือ การขยายสู่องค์กร หน่วยงาน ชุมชนและสังคมตามลำดับ

ขั้นที่ 3 ปฏิบัติได้ใคร่ครวญ ใช้เป็นและพอประมาณ ขั้นนี้มุ่งให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มโดยร่วมมือกันออกแบบ เสนอแนวทาง รู้จักคิดวิเคราะห์ ใคร่ครวญ พิจารณาตามหลักเหตุผลเกี่ยวกับสิ่งที่จะนำมาใช้ประกอบแสดงแนวคิดให้เห็นเป็นรูปธรรมภายใต้งบประมาณที่จำกัด วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือที่ขาดแคลน รู้จักประยุกต์เชื่อมโยงองค์ความรู้ต่างๆ (เงื่อนไขความรู้)ที่แต่ละคนมีมาใช้ในการทำงานร่วมกัน ช่วยกันคิด ช่วยกันสร้างและยังเป็นการฝึกความมีเหตุผลเพื่อให้เป็นผู้มีความรอบรู้ รอบคอบ และรู้จักระมัดระวังในการนำสิ่งต่างๆ มาใช้เพื่อให้เกิดความคุ้มค่า ประหยัด ตระหนักถึงผลดี-ผลเสียที่จะเกิดขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยให้รู้จักปรับตัวในการทำงานเป็นทีม ใช้การสื่อสารด้วยสุนทรียะสนทนาขณะทำ

กิจกรรม สอดคล้องกับ พัชรศรีพันธ์ สิริพันธ์ สุธี พรรณหาญและศักดิ์ สุวรรณฉาย(2558,หน้า 137-138)ที่ได้พัฒนาชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยบูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวในการดำรงชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งพบว่า การบูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงช่วยเสริมสร้างให้นักเรียนมีทักษะการปรับตัวในการดำรงชีวิตและมีพฤติกรรมปรับตัวและมีสัมพันธภาพที่ดีในการอยู่ร่วมกับคนอื่นอย่างเหมาะสม และยังสอดคล้องกับ ฟาฏีลัด รอนิง(2560,หน้า 84)ที่ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้อิงแนวคิดจิตตปัญญาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจในการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของกลุ่มทดลองหลังได้รับการจัดการเรียนรู้อิงแนวคิดจิตตปัญญาสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การจัดการเรียนรู้ดังกล่าวช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนามิติภายในเกิดทักษะการคิด รู้จักใคร่ครวญด้วยจิตอย่างลุ่มลึก เปิดใจกว้างสามารถทำความเข้าใจสิ่งต่างๆ มีสุนทรีย์ในการเรียนรู้และเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนได้เรียนรู้กับการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน

ขั้นที่ 4 ยกระดับปรับมุมมองสอดคล้องเหตุผล ขั้นนี้ให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มได้นำเสนอสิ่งที่กลุ่มตัวเองได้ออกแบบ แสดงแนวคิดที่ร่วมกันลงมือปฏิบัติกิจกรรม อีกทั้ง กระตุ้นนักศึกษากลุ่มอื่นๆ ได้เสนอข้อคิดเห็นเพิ่มเติม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เปรียบเทียบแนวคิดและแนวปฏิบัติระหว่างกลุ่มตัวเองกับกลุ่มอื่นๆ เพื่อให้เห็นความเหมือนและความแตกต่างซึ่งช่วยให้เกิดกระบวนการเติมเต็มทัศนคติให้มีความสมบูรณ์และมีเหตุผลมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ผู้วิจัย(กระบวนการ)ยังได้เสนอมุมมองที่นอกเหนือจากที่นักศึกษานำเสนอซึ่งเป็นการหนุนเสริมหลักการ เหตุผลบางประการให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้นและให้ข้อคิดเห็นบางแง่มุมที่แตกต่างออกไปซึ่งช่วยให้นักศึกษามีมิติในการมองที่หลากหลายครอบคลุม มีเหตุผล ละเอียดรอบคอบตามหลักวิชาการ รู้ช่องโหว่ จุดแข็ง ความเป็นไปได้ ผลกระทบที่จะเกิดขึ้น เป็นการยกระดับมุมมองของนักศึกษาให้มีความคมชัดยิ่งขึ้น หากประเด็นใดยังมีความคลุมเครือ ผู้วิจัย(กระบวนการ)ยังได้ตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นให้นักศึกษาได้สืบเสาะให้ละเอียดลึกซึ้งเข้าไปอีกด้วย สอดคล้องกับ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (2560, หน้า 7) ที่กล่าวว่าด้านความมีเหตุผลตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมที่ดีงาม โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ ถ้วนถี่ “รู้จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส อุปสรรค” และคาดการณ์ผลที่จะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ “รู้เขา รู้เรา รู้จักเลือกนำสิ่งที่ดีและเหมาะสมมาประยุกต์ใช้”

ขั้นที่ 5 สะท้อนการเรียนรู้สู่การประยุกต์ใช้ ขั้นนี้ผู้วิจัยกระตุ้นให้นักศึกษาได้ทบทวนการเรียนรู้ในแต่ละครั้งของการเข้าร่วมกิจกรรมใน 3 มิติ ได้แก่ มิติด้านเจตคติ(Heart) มิติด้านความรู้(Head)และมิติด้านการลงมือปฏิบัติ(Hand)ซึ่งส่งผลให้นักศึกษาจดจำสิ่งที่ได้เรียนรู้ได้ดีและมีความสมดุลทั้ง 3 มิติ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังกระตุ้นนักศึกษาให้แสดงถึงการจะนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้สำหรับอาชีพครูในอนาคต

รู้จักปรับประยุกต์ในการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง รู้คุณค่าและบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม สร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ โดยอาศัยความรู้ที่ได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมที่ผ่านมาไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนของตนเองในอนาคต สอดคล้องกับการศึกษาของ วรุฒิ เพ็งพันธ์(2558, หน้า 286)ที่สะท้อนคิดด้วยการเขียนบันทึก(Journaling)ภายหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา กรณีศึกษารายวิชาการพัฒนากับการศึกษาซึ่งช่วยให้นักศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลงตนเอง ทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทบทวน ไตร่ตรองถึงเรื่องราวและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้ผู้เรียนได้เห็นตนเองและยอมรับตนเองมากขึ้นและยังช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้เรียนและผู้สอนมากขึ้นด้วย

แบบแผนแต่ละกิจกรรมที่ผู้วิจัยนำมาใช้พัฒนาจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูครั้งนี้เป็นไปตามขั้นตอนการเรียนรู้แนวคิดจิตตปัญญาบูรณาการร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ มนตรี หลินภู และคณะ(2564, หน้า 226-228) ได้เสนอไว้ 5 ขั้น ได้แก่ *ขั้นที่ 1 ตระหนักรู้-สู่การสร้างภูมิคุ้มกัน* เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนตระหนักภูมิปัญญาในด้วยการพิจารณาตนเองในทุกด้าน ได้แก่ ด้านสังคมเป็นการแสดงออกด้านพฤติกรรมภายนอก ด้านอารมณ์ความรู้สึกเป็นการตระหนักรู้สิ่งเร้าที่มากกระทบ ด้านมุมมองเป็นการตระหนักรู้ด้านความคิดที่มีต่อตนเองและผู้อื่นโดยการใช้กิจกรรมแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เช่น ระลึกรู้ลมหายใจ การวาดภาพสัตว์สะท้อนตัวตน ผูกสติด้วยท่อนั่ง เดิน ยืน นอน เป็นต้น *ขั้นที่ 2 ถามก่อร่าง-สร้างแรงบันดาลใจระเบิดจากข้างใน* เป็นขั้นเปิดใจขยายการเรียนรู้จากภายในตัวเองไปสู่คนอื่นและสิ่งแวดล้อม เชื่อมโยงตัวเองไปสู่การเรียนรู้คุณค่าต่างๆ กระตุ้นให้เกิดการตระหนักรู้ในทรัพยากรที่มีและใช้อย่างรู้คุณค่าผ่านการตั้งคำถามที่สร้างแรงบันดาลใจ *ขั้นที่ 3 ปฏิบัติได้ใคร่ครวญ-ใช้เป็นและพอประมาณ* เป็นขั้นปฏิบัติกิจกรรมโดยใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์ด้วยความรอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง รู้จักบริหารจัดการทรัพยากรต่างๆ อย่างเหมาะสมสำหรับการนำมาใช้ประกอบวิธีคิด คำนึงถึงหลักเหตุผลและความจำเป็น ประยุกต์ใช้สิ่งที่มีให้เกิดประโยชน์สูงสุดภายใต้ความขาดแคลน *ขั้นที่ 4 นำเสนอ-ยกระดับปรับมุมมองสอดคล้องเหตุผล* เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนนำเสนอชิ้นงานที่ได้ร่วมกันทำ มีการแลกเปลี่ยน อภิปรายร่วมกัน เพิ่มเติมข้อเสนอแนะจากสมาชิกเพื่อขยายประเด็นให้ลึกซึ้ง และ *ขั้นที่ 5 สะท้อนการเรียนรู้-สู่การประยุกต์ใช้* เป็นขั้นให้ผู้เรียนทบทวนประสบการณ์ที่เกิดขึ้นภายในตนทั้งมิติด้านความคิด ความรู้จากการลงมือทำกิจกรรม และกระตุ้นให้ผู้เรียนจินตนาการที่จะสร้างสรรค์หรือปรับประยุกต์ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดไปใช้อย่างเหมาะสมและดำเนินการโครงการใหม่ๆ โดยสื่อให้เห็นถึงความรอบรู้ รอบคอบและระมัดระวัง ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อตนเองและผู้อื่น สังคมและสิ่งแวดล้อม แสดงให้เห็นว่า กระบวนการเรียนรู้ที่ดำเนินการตามขั้นตอนการเรียนรู้ดังกล่าวสามารถพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูได้ สอดคล้องกับ สิริธร ยิ้มประเสริฐ(2563, หน้า 47) ที่พัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ภายหลังการเข้าร่วมใช้รูปแบบ นักเรียนมีจิตสาธารณะทั้งสองด้านได้แก่ การช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน และการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนเพิ่มขึ้นกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สอดคล้องกับ กาญจนา สายพิมพ์(2556, หน้า 47-55) ที่ศึกษากระบวนการส่งเสริมจิตสาธารณะตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า นักเรียนมีคะแนนหลังการใช้กระบวนการส่งเสริมจิตสาธารณะสูงกว่าก่อนการใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังสอดคล้องกับ ลัญจกร นิลกาญจน์ ปัญญา เลิศไกร และ สุดาวรรณ มีบัว(2560, หน้า 203) ที่กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงช่วยให้คนมีวิธีคิด วิธีควบคุมตนเองในการตัดสินใจดำเนินชีวิตหรือตัดสินใจในการกำหนดตัวเอง ให้มีจิตเข้มแข็ง อดทนต่อสิ่งยั่วมีจิตสำนึกที่ดี ใจกว้างมีเหตุผล มีจิตสาธารณะ คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ มนตรี หลินภู (2564, หน้า 179) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้แนวคิดจิตตปัญญาถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่นำมาใช้พัฒนาคุณลักษณะภายในของนักศึกษาวิชาชีพครูด้านการสำนึกถึงเพื่อสาธารณะ มีความเชื่อมั่นศักยภาพภายในตน ลดตัวตนที่คับแคบด้วยใจที่เปิดกว้าง ช่วยให้เห็นการเชื่อมโยงระหว่างตนเอง ผู้อื่น สังคมและสิ่งแวดล้อม

ขณะที่ ด้านการอุทิศตนทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมระยะก่อน ($\bar{X}=21.33$, $SD=4.24$)และระยะหลัง ($\bar{X}=25.47$, $SD=3.29$)เข้าร่วมใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ไม่พบความแตกต่าง($P\text{-Value}=.082 > 0.5$) อธิบายได้ว่า การอุทิศตนเป็นการมุ่งมั่นทุ่มเท เสียสละโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน มองเห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก รู้จักริเริ่มในการดำเนินกิจกรรมใดๆ ก่อนผู้อื่น จิตสำนึกสาธารณะด้านนี้ นักศึกษาอาจยังไม่สามารถเข้าถึงได้ในระดับลึกเพราะเป็นมิติภายในด้านจิตวิญญาณ การจะให้นักศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับนี้ได้นั้น อาจจะต้องใช้ระยะเวลาในการบ่มเพาะพอสมควร นอกจากนี้ กระบวนการเรียนรู้ที่จัดขึ้นยังขาดความสม่ำเสมอ กล่าวคือ หลายกิจกรรมจากจำนวน 8 กิจกรรมจัดภายในวันเดียว บางกิจกรรมจัดในระยะเวลาที่ห่างกัน นอกจากนี้ นักศึกษายังไม่มีโอกาสได้นำความรู้ที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมไปใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างจริงจังจึงอาจจะยังไม่ได้สัมผัสมิติด้านการอุทิศทุ่มเทในการทำงานเพื่อส่วนรวมซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ ศิริพร ศรีจันทน์และคณะ(Sirithorn Srijumnong et al, 2015, Page 2387)ที่ได้พัฒนาหลักสูตรจิตสาธารณะด้วยกระบวนการจิตตปัญญา ซึ่งพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีจิตสาธารณะที่มีต่อครอบครัว โรงเรียนและสังคมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การศึกษาครั้งนี้ แม้ว่าจิตสาธารณะด้านการอุทิศตนทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมจะพบว่าไม่มีความแตกต่างกันก็ตาม ทว่าโดยรวมจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาที่เข้าร่วมใช้รูปแบบก็ยังเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. ผลการศึกษาการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูด้วยกระบวนการเรียนรู้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาบูรณาการร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง(CCR-KP)ในระยะหลังการทดลอง($\bar{X}=95.33$, $SD=8.44$)และระยะติดตามผล($\bar{X}=97.57$, $SD=6.92$) ผ่านไป 3 สัปดาห์ไม่มีความแตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถรักษาระดับจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาให้คงทนได้เมื่อผ่านไป 3 สัปดาห์ เนื่องด้วยกระบวนการดังกล่าวไม่เพียงแต่พัฒนาด้านความรู้เท่านั้น(Head) แต่ยังพัฒนาด้านเจตคติด้วย(Heart)ผ่านการทำสมาธิในรูปแบบต่างๆ กระบวนการนี้ช่วยให้นักศึกษามีภาวะจิตที่นิ่ง สงบ มั่นคงซึ่งเหมาะที่จะนำไปใช้ในการเรียนรู้ใน

ชั้นลงมือปฏิบัติกิจกรรมเพราะจะทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นักศึกษามีความตั้งใจ ใฝ่ใจและเกิดความเข้าใจในระดับลึก อีกทั้ง นักศึกษายังได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง(Learning by doing) ยิ่งทำให้การเรียนรู้เกิดความแน่นแฟ้นมากขึ้น นอกจากนี้ ช่วงท้ายของแต่ละกิจกรรมยังมีการสะท้อนการเรียนรู้เพื่อให้นักศึกษาได้ทบทวนประสบการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น กระบวนการเหล่านี้ช่วยส่งเสริมความจำของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนรู้ส่งผลให้การเรียนรู้ยังคงดำรงอยู่ต่อเนื่องแม้จะผ่านไป 3 สัปดาห์ สอดคล้องกับศึกษาของ มนตรี หลินภู(2562, หน้า 97)ที่ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปพัฒนาทักษะชีวิตของนักศึกษาวิชาชีพครูที่พบว่า การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาออกแบบการเรียนรู้ทำให้นักศึกษาที่เข้าร่วมทดลองมีทักษะชีวิตเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความคงทนของทักษะชีวิตไม่แตกต่างกันในระยะติดตามผลหลังการทดลองไปแล้ว 2 สัปดาห์ นักศึกษายังคงรักษาความตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจและการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สามารถจัดการกับอารมณ์และความเครียดของตนเองได้และมีสัมพันธภาพที่ดีในการอยู่ร่วมกับคนอื่น และยังสอดคล้องกับ วันทนี นามสวัสดิ์(2556, หน้า 54)ที่ศึกษาผลการใช้จิตตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครูสำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ ซึ่งพบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองมีความตระหนักรู้ตนเองในคุณลักษณะความเป็นครูหลังเรียนแตกต่างจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และไม่มีความแตกต่างกันระหว่างหลังการทดลองและระยะติดตามผลผ่านไปแล้ว 14 วัน กล่าวได้ว่า กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสามารถช่วยให้จิตสำนึกสาธารณะของกลุ่มตัวอย่างมีความคงทนได้

3. ผลการศึกษาข้อคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการเข้าร่วมใช้กระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษามุ่งบูรณาการร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถอธิบายได้ว่า นักศึกษามีความรู้สึกพึงพอใจ สนุกสนาน ไม่รู้สึกเบื่อหน่ายเนื่องด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่จัดขึ้นได้นำกิจกรรมหลากหลายรูปแบบโดยเฉพาะกิจกรรมการฝึกสติมาประยุกต์ใช้ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของกระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษา เช่น การทำ Brain Gym การทำสมาธิแบบเคลื่อนไหว(Movement meditation) การนอนสมาธิ(Lying downing meditation) เป็นต้น กระบวนการนี้ได้ฝึกภาวะจิตให้มีความสงบโดยใช้กิจกรรมที่เหมาะสมกับช่วงวัยของนักศึกษาจึงทำให้เกิดความสนุกสนาน ตื่นเต้นและยังช่วยให้เกิดความสงบ เป็นตัวของตัวเอง มีความผ่อนคลาย ได้ปล่อยวางความคิด ดังข้อคิดเห็นของนักศึกษาที่ว่า

“ในการทำกิจกรรม มีทั้งความรู้สึกรู้สึกสนุก รู้สึกสงบขึ้น รู้สึกง่วงในกิจกรรมที่ได้นอน และรู้สึกผ่อนคลาย ได้ปล่อยวางความคิดสิ่งต่างๆ ประทับใจในหลายๆ กิจกรรม”(นักศึกษาคนที่ 5)

นอกจากนี้ ยังทำให้นักศึกษาได้ตระหนักรู้ตัวเอง เข้าใจตัวเองมากขึ้น รู้เท่าทันอารมณ์ความรู้สึก รู้จักและเห็นใจคนอื่นมากขึ้นซึ่งเป็นการสร้างสัมพันธภาพให้เกิดขึ้นระหว่างกัน ได้แบ่งปันความรู้สึกสุข ทุกข์ เรื่องราวต่างๆ ทำให้เข้าใจประสบการณ์ของแต่ละคนและรู้สึกยอมรับ เคารพให้เกียรติคนอื่น ฝึกการเป็นผู้ฟังและผู้พูดที่ดี ได้กระตุ้นความคิดและร่วมกันแก้ไขปัญหา ดังคำกล่าวของนักศึกษาที่ว่า

“ได้เรียนรู้การทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น ได้เข้าใจเพื่อนๆ มากยิ่งขึ้น แต่ละคนก็มีเรื่องที่ดีและเรื่องที่แย่เป็นของตัวเอง ไม่มีใครที่ดีไปกว่าหรือแย่ไปกว่าเพราะสิ่งที่แต่ละคนพบเจอนั้นแตกต่างกัน” (นักศึกษาคนที่ 3)

“เรียนรู้กระบวนการคิด แก้ปัญหา การทำกิจกรรมร่วมกัน”(นักศึกษาคนที่ 4)

อีกทั้ง เกิดการตระหนักที่จะไปประกอบอาชีพครูในอนาคตรวมถึงได้เล็งเห็นประโยชน์ของกิจกรรมที่เกิดขึ้นซึ่งสามารถจะนำไปปรับใช้กับผู้อื่นได้ รู้จักหลักจิตวิทยาที่จะนำไปใช้ในชั้นเรียนเพื่อสอนนักเรียนในอนาคต ดังคำกล่าวของนักศึกษาที่เข้าร่วมว่า

“ได้เรียนรู้ว่าการเป็นครูที่ดีจะต้องมีพฤติกรรมยังงี้ ถ้ามีโอกาสจะนำไปปรับใช้ในห้องเรียนของตนเองแน่นอนค่ะ”(นักศึกษาคนที่ 6)

“ได้ฝึกการเรียนรู้แนวทางว่าถ้าไปเป็นครู เราจะต้องทำอย่างไร เพื่อที่จะทำให้เด็กตั้งใจเรียนกับเรา”(นักศึกษาคนที่ 14)

สอดคล้องกับ จักรกฤษณ์ จันทะคุณ(2560,หน้า 93-94)ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่ส่งผลต่อความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นซึ่งพบว่า นิสิตเห็นคุณค่าและศรัทธาต่ออาชีพครูมากขึ้น มีมุมมองว่าอาชีพครูต้องมีความรู้ที่ลึกซึ้งและวิริยะอดทน เห็นอกเห็นใจคนอื่น มีสติรู้และเข้าใจตนเองและผู้อื่น มองบวก มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน สามารถทำงานร่วมกับคนอื่นได้ มีความรับผิดชอบ กล้าเผชิญกับอุปสรรค ทำงานอย่างเป็นระบบและมีทักษะในการแก้ปัญหาได้ดีขึ้น และยังสอดคล้องกับ วันทนีย์ นามสวัสดิ์(2557,หน้า 9)ที่ศึกษาผลการใช้จิตตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครู ซึ่งพบว่า หลังเรียนนักศึกษาที่เป็นกลุ่มทดลองเกิดความตระหนักรู้ในความเป็นครูในระดับมาก และสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีพฤติกรรมความเป็นครูขณะฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ได้แก่ การประพฤติตนอย่างเหมาะสมกับสถานภาพและการเป็นแบบอย่างที่ดี การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริตตามกฎระเบียบและแบบแผนของราชการ การเสียสละเอื้ออาทรและให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ กล่าวได้ว่า นักศึกษาที่เข้าร่วมใช้กระบวนการเรียนรู้มีความรู้สึกรักสนุก สงบพึงพอใจ เกิดการตระหนักรู้ในตนเองและคนอื่น ฝึกการเป็นผู้พูดและผู้ฟังที่ดี เคารพให้เกียรติคนอื่น และตระหนักถึงความเป็นครูที่ตนเองจะไปประกอบอาชีพในอนาคต

สรุปได้ว่า กระบวนการเรียนรู้ที่บูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถส่งเสริมกลุ่มตัวอย่างให้มีจิตสาธารณะเพิ่มขึ้นภายหลังการเข้าร่วมและยังรักษาระดับจิตสำนึกสาธารณะให้คงอยู่ในระยะ 3 สัปดาห์ นอกจากนี้ นักศึกษายังมีความรู้สึกรักสนุกสนาน ผ่อนคลาย ตระหนักรู้ตนเองและคนอื่น ได้แง่คิดและประโยชน์จากการเข้าร่วม อีกทั้ง เกิดการตระหนักด้านคุณลักษณะความเป็นครู

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ครู อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาสามารถนำแผนกิจกรรมการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาที่บูรณาการกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ยึดขั้นตอน 5 ขั้นสำหรับดำเนินการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไปใช้พัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาในด้านอื่นๆ ได้ เช่น ด้านทักษะชีวิต ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านจิตอาสา เป็นต้น

1.2 แบบสอบถามจิตสำนึกสาธารณะที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเป็นแบบสอบถามที่ได้มาตรฐานมีความเชื่อมั่น ครู อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาสามารถนำไปสอบถามเพื่อวัดจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษา คณะและสาขาอื่นๆ ได้ เช่น คณะวิทยาศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ คณะพยาบาล เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษากระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาบูรณาการร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง(CCR-KP)ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเพื่อพัฒนาผู้เรียนในหลากหลายระดับ เช่น ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา เป็นต้น

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมด้วยกระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาที่บูรณาการกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อตรวจสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม

2.3 ควรศึกษากระบวนการเรียนรู้โดยการนำขั้นตอนการเรียนรู้ 5 ขั้น(ขั้นที่ 1 ตระหนักรู้สู่การสร้างภูมิคุ้มกัน ขั้นที่ 2 ถามก่อร่างสร้างแรงบันดาลใจระเบิดจากข้างใน ขั้นที่ 3 ปฏิบัติได้ใคร่ครวญ ใช้เป็น และพอประมาณ ขั้นที่ 4 ยกระดับ ปรับมุมมอง สอดคล้องเหตุผล และขั้นที่ 5 สะท้อนการเรียนรู้สู่การประยุกต์ใช้) ไปใช้ออกแบบกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน

บรรณานุกรม

- กาญจนา สายพิมพ์.(2556).กระบวนการส่งเสริมจิตสาธารณะตามแนวคิดปัญญาศึกษาของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี ปีที่ 9 ฉบับที่ 4(เมษายน-มิถุนายน), หน้า 47-
55.
- กฤตเมธ บุญนุ่มและคณะ,เบญจมาศ เมืองเกษม, กรชนก สนิทวงศ์, นาวัน พรหมใจสา, ชาญชัย ฤทธิร่วม,
ณรงค์ เจนใจ, จามรี พระสุนิลและณัฐทิยา วัฒนศิริศาสตร์.(2560).ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
Sufficient Economy Philosophy.แบบเรียน GEN1133 มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, พิมพ์ครั้งที่
1 กรุงเทพฯ: สุทรไพศาลบิวเดอร์.
- คณาจารย์ภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.(2563).หลักสูตร
การพัฒนาจิตสาธารณะ.เอกสารหลักสูตรอบรมแบบ e-Training หลักสูตรการพัฒนาจิตสาธารณะ.
สืบค้นเมื่อวันที่ 28/05/2563 เว็บไซต์ <http://www.kruid.com/55303.pdf>.
- ชลิตา มิ่งขวัญ.(2562).Deep Listening มหัตถรรยแห่งการฟังอย่างลึกซึ้ง.การประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จาก
งานประจำสู่งานวิจัย(R2R) ครั้งที่ 8. ออนไลน์ : สืบค้นเมื่อวันที่ 12/11/2562 จากเว็บไซต์:
[http://www.r2rthailand.org/download/r2r8th/22/brief/
22_Grand_Deep%20Listening%20มหัตถรรยแห่งการฟังอย่างลึกซึ้ง.pdf](http://www.r2rthailand.org/download/r2r8th/22/brief/22_Grand_Deep%20Listening%20มหัตถรรยแห่งการฟังอย่างลึกซึ้ง.pdf).
- ชุมโชค พลสมศรี.(2563).ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.สืบค้นเมื่อวันที่ 12/05/20 เว็บไซต์
[http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/ndc_2560-2561/PDF/m8384/8384ปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียง.pdf](http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/ndc_2560-2561/PDF/m8384/8384ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.pdf)
- ชูศิลป์ นาราหนองแขง.(2554).การพัฒนาเครื่องมือวัดจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 31. การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับ
บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่2.
- จำเริญรัตน์ จิตต์จิรจรรย์.(2559).การพัฒนารูปแบบการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนา
ตนเองในการศึกษาของนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารสมาคม
สถาบันอุดมศึกษาแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราช
กุมารี ปีที่ 22 ฉบับที่ 2 พฤศจิกายน 2559.
- จักรกฤษณ์ จันทะคุณ.(2560).ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดปัญญาศึกษาที่ส่งผลต่อความสามารถ
ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของนิสิตครู มหาวิทยาลัยพะเยา.Journal of Community
Development Research(Humanities and Social Sciences)2017.
- จินตนา พบบุญ.(2559).ผลของกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ต่อการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษา

- ปีที่ 5. ว.มรม. (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) ปีที่ 7 ฉบับที่ 3 : กันยายน - ธันวาคม 2556
- จุฑามณี เสาระโสและทัศนศิริจันทร์ สว่างบุญ.(2560).การพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาสำหรับนักเรียนที่บกพร่องทางสติปัญญา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกาฬสินธุ์ปัญญานุกูล จังหวัดกาฬสินธุ์.วารสารการวัดผลการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.ปีที่ 23 ฉบับที่ 2 (ธันวาคม-2560).
- จุมพล พูลภัทรชีวิน.(2552).ประชาคมประกันคุณภาพการศึกษา. สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน).จุลสาร สมศ.ปีที่ 7 ฉบับที่ 5(กุมภาพันธ์ 2552).
- ครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.(2563).แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2563, เข้าถึงได้ <https://edu.kpru.ac.th/ap/e-dms/?nu=downloads&id=705&type=pdf>
- ทิตนา แคมมณี.(2559).ถอดรหัสปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การสอนกระบวนการคิด. พิมพ์ที่ โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ทวนทอง เขาวีรติพงศ์และสมชัย วงษ์นายะ.(2560).แนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร. สักทอง: วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์(สทมส.) ปีที่ 23 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2560.
- ธนา นิลชัยโกวิทย์และอดิสร จันทรสข.(2559).ศิลปะการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง : คู่มือกระบวนการจิตตปัญญา.พิมพ์ครั้งที่ 2,โครงการผู้นำแห่งอนาคต คณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สำนักพิมพ์กุสยแดด, บริษัท ทวีพรัน(1991)จำกัด.
- ธนา นิลชัยโกวิทย์, อดิสร จันทรสข พงษธร, ตันติฤทธิศักดิ์และอัญชลี สติรเศรษฐ์(2551).ชุดความรู้การอบรมกระบวนการแนวจิตตปัญญาศึกษา เล่ม 3 จิตตศิลป์.พิมพ์ครั้งที่ 1,ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้(องค์การมหาชน). บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด : กรุงเทพฯ.
- ณัฐพงศ์ ทองภักดี.(2550).ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : ความเป็นมาและความหมาย.วารสารพัฒนบริหารศาสตร์. ปีที่ 47 ฉบับที่ 1.
- ดวงกมล ทองอยู่.(2555).การประยุกต์ทฤษฎีทางจิตวิทยาเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะให้เด็กและเยาวชนไทย.วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2555.
- ดุขฎิ มัชฌิมภาโร.(2556).การพัฒนาจิตสาธารณะสำหรับเยาวชนไทย.วารสารบัณฑิตศึกษา ปีที่ 10 ฉบับที่ 46 มกราคม-กุมภาพันธ์ 2556.
- นิตยา รามศิริ.(2559).การเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น.การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 8.
- นิตยา สุวรรณศรี.(2555).การสร้างครูดีด้วยการบูรณาการ "ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" ตามแนว

พระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กับ "จิตตปัญญาศึกษา" ทางออกที่พึงประสงค์ของสังคมไทย.วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ เว็บไซต์

https://dcms.thailis.or.th/dcms/dccheck.php?Int_code=2&ReclId=1333&obj_id=12411.

นิรุทธิ์ วัฒนภาส.(2553). ผลของกลุ่มจิตวิทยาการศึกษาแนวโยนิโสมนติการต่อการเพิ่มพูนพฤติกรรม

จิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร. หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นงนภัส พันพลกฤต.(2559).คู่มือการพัฒนาจิตสาธารณะจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ.สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ(วช),โครงการจัดการความรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีจากผลงานวิจัยและนวัตกรรม.

ปิ่นพร ศรีปลั่ง.(2559).การพัฒนากิจกรรมเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะสำหรับนักศึกษาครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

ประเวศ วะสี.(2550).มนุษย์กับการเข้าถึงความจริงสูงสุด ความจริง ความดี ความงาม.พิมพ์ครั้งที่ 1 สถาบันพัฒนาและรับรองคุณภาพโรงพยาบาล จัดพิมพ์ สถาบันพัฒนาและรับรองคุณภาพโรงพยาบาล.

ปราณี อ่อนศรี.(2557).จิตตปัญญาศึกษา : การศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์ในศตวรรษที่ 21.บทความวิชาการ.วารสารพยาบาลทหารบก ปีที่ 15 ฉบับที่ 1(มกราคม-เมษายน 2557).

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ.2560-2564.สืบค้นเมื่อวันที่ 16/05/2563 เว็บไซต์ <http://plan.bru.ac.th/wp-content/uploads/2018/12/แผนพัฒนา-12-.pdf>

พัชรศรีณีย์ สิริพันธ์ สุธี พรรณหาญและศักดิ์ สุวรรณฉาย(2558).การพัฒนาชุดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยบูรณาการกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างทักษะการปรับตัวในการดำรงชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4.วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ ปีที่ 5 ฉบับที่ 2(กรกฎาคม-ธันวาคม 2558).

พระศรีรัตน สิริรัตนโน(ศรีสง่า).(2560).การพัฒนาทักษะชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษา.ดุษฎีนิพนธ์ หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พิกุล ภูมิโคกรักษ์.(2561). พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, Vol.20 Special Issue (September-October) 2018-JHSSRRU.

พิเชษฐ์ พินิจและอนุศิษฐ์ อันมานะกุล.(2558).กระบวนการจัดการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาในรายวิชาการเขียนเชิงวิชาการ.พิมพ์ครั้งที่ 1.ชุมชนกระบวนการ มจร. คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี, บริษัทเจริญสนิทวงศ์การพิมพ์.

พิเชษฐ์ ศรีสุข สัญญา เคนาภูมิและทรงศักดิ์ จีระสมบัติ.(2558).*คืบความยั่งยืนสู่มนุษยชาติ.วารสารวิชาการ แพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์ ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2558.*

พาสีรัตน์ รอนิง.(2560).*ผลของการจัดการเรียนรู้เชิงแนวคิดจิตปัญญาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจในการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.*

เพ็ญภา วันศรี.(2560).*ผลการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการรับใช้สังคมที่เสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียน ชุมชนมจิตสาธารณะ. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยนเรศวร.*

ภัทรกร สีทองดี.(2559).*การพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมจิตสาธารณะของนิสิตในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.*

มนตรี หลินภู.(2562).*รูปแบบการเรียนการสอนโดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักศึกษาวิชาชีพรู.วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี. ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2562).*

มนตรี หลินภู เบญจวรรณ ชัยปลัด ไตรรงค์ เปี้ยนแสง ศรีวาส ศรี เลเกีย เขียวดี และ ธิติรัตน์ พรหมมา.

(2564).*ระเบิดจากข้างในสู่การใช้ชีวิตด้วยจิตตปัญญาบูรณาการร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้. การประชุมวิชาการทางจิตตปัญญาศึกษา ครั้งที่ 10 “จิตตปัญญา สืบห้าปี การเติบโตจากภายในสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์” 25-26 กุมภาพันธ์ 2565, หน้า 214-231.*

มธุรี เสือคำรามและสมศักดิ์ ลีลา.(2561).*เศรษฐกิจพอเพียง ศาสตร์แห่งการพัฒนา. สืบค้นเมื่อ 10*

มิถุนายน 2561 : http://www.bu.ac.th/knowledgecenter/executive_journal/july_sep_12/pdf/aw05.pdf.

มูลนิธิยุวสถิรคุณ.(2561).*พลังจิตอาสาโรงเรียนคุณธรรม.พิมพ์ครั้งที่ 1 พิมพ์ที่ บริษัท สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด*

รัญญ์นภัส วีรกุลเดโชพัฒน์.(2555).*การพัฒนาชุดกิจกรรมเรื่องการประหยัดตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.วารสารศรีปทุม ชลบุรี.สืบค้นเมื่อวันที่ 28/05/2563*
เว็บไซต์ https://www.east.spu.ac.th/journal/booksearch/upload/1360-017_thedevelopment.pdf

เริงวิชัย นิลโคตร ธีรังกูร วรบำรุงกุล จิตติวิสัย สุขป้อม ญัฐกรณณ์ ปะพาน ปิยาภรณ์ เตชะเรืองรอง และ

- เกษมศรี อัครศรีพงศ์ธร.(2563).การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในบริบทผู้ประกอบการวิชาชีพครู. วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ปีที่ 16 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2564). หน้า15-27.
- ลัญจกร นิลกาญจน์ ปัญญา เลิศไกร และ สุดาวรรณ มีบัว.(2560). เศรษฐกิจในโรงเรียน. วารสารนาบุตรปริทรรศน์ ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน),หน้า 203-211.
- วันทนี นามสวัสดิ์.(2557).ผลการใช้จิตตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครูสำหรับนักศึกษาครูศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ.วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2557).
- สลักจิต ตรีณโสภาส.(2563).จิตตปัญญากับการจัดการเรียนรู้.สืบค้นเมื่อวันที่ 7/5/2563 จากเว็บไซต์ <http://edu.psru.ac.th/2011/pdf/Jitta.pdf>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.(2560).แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579. พิมพ์ครั้งที่ 1 พิมพ์ที่ บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.(2550).ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. พิมพ์ครั้งที่ 1 พิมพ์ที่ โรงพิมพ์ 21 เซ็นจูรี่ : กรุงเทพฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.(2554). 2554 ปีแห่งการพัฒนาคุณภาพครู.อนุสารอุดมศึกษาปีที่ 37 ฉบับที่ 392 ประจำเดือนกุมภาพันธ์ 2554.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.(2554).แนวทางการพัฒนา การวัดและการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.พิมพ์ครั้งที่ 3 โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.(2560).การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต.พิมพ์ครั้งที่ 1 จัดพิมพ์โดย สำนักนโยบายและแผน สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย กรุงเทพฯ แดเน็กซ์อินเตอร์คอร์ปอเรชั่น.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.(2016).ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้.หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ สืบค้นเมื่อ 14 พฤศจิกายน 2562 จากเว็บไซต์ : <https://www.ocsc.go.th/sites/default/files/document/ocsc-2017-eb15.pdf>
- สิทธิพงษ์ นาคปก.(2556).การพัฒนาแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้พลศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สิริรัตน์ นาคิน.(2562).นวัตกรรมการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ.ออนไลน์ :สืบค้นเมื่อวันที่ 12/11/2562

- จากเว็บไซต์<https://www.stou.ac.th/Schools/Sed/upload/หน่วยที่%207%20การบริหารจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา.pdf>
- สิริรัตน์ นาคิน.(2563).*การจัดการเรียนรู้จิตตปัญญาศึกษา*.ออนไลน์:สืบค้นเมื่อวันที่ 20/05/2563 จากเว็บไซต์ <http://www.lertchaimaster.com/ebook/education/mind-sirirat-nakin.pdf>
- ศิริรัตน์ จำปีเรือง, อมรรัตน์ วัฒนาธร, พูลสุข หิงคานนท์และวาริรัตน์ แก้วอุไร.(2556).*การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามกระบวนการสุนทรียสนทนาสำหรับนักศึกษาพยาบาล*.วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.ปีที่ 15 ฉบับที่ 3(กรกฎาคม-กันยายน 2556).
- สิรินภา กิจเกื้อกูล.(2562).*หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*.สืบค้นเมื่อ 14 พฤศจิกายน 2562 จากเว็บไซต์ : <https://www.kpjhospital.com/Newsite/images/Documents/philosophyKingRama9/24.pdf>
- สิริธร ยิ้มประเสริฐ.(2563). *การพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4*. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ ปีที่ 5 ฉบับที่ 2(พฤษภาคม-สิงหาคม 2563), หน้า 47-58.
- สุรกิจ ปรางสร.(2561).*การพัฒนารูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาจริยธรรมของเยาวชนไทย*. โครงการวิจัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- แสน กิรินวนันท์.(2562).*การพัฒนาสังคมและชุมชนภายใต้จิตสาธารณะ*.วารสารการเมืองการปกครอง.ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนพฤษภาคม – สิงหาคม 2562.
- สุกัญญา มะลิวัลย์.(2555).*ผลการใช้กระบวนการจิตตปัญญาศึกษาต่อทักษะชีวิตนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*.วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการให้คำปรึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุพัฒน์ เศรษฐคมกุล.(2556).*กิจกรรมสร้างเสริมวินัยในตนเองของนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ โดยการประยุกต์ใช้กระบวนการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา*.ดุชนิพนธ์ สาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุพิชญา โคทวิ.(2555).*จิตตปัญญาศึกษาทางเลือกใหม่ของการศึกษาไทย*.วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ เว็บไซต์: สืบค้นเมื่อวันที่ 11/05/2563 จากเว็บไซต์ https://dcms.thailis.or.th/dcms/dccheck.php?Int_code=2&RecId=939&obj_id=9142
- สุวิทย์ เมษินทรีย์.(2563).*โลกเปลี่ยน คนปรับ หลุดจากกับดัก ขยับสู่ความยั่งยืน*. คำนิยามพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา หนังสือโลกเปลี่ยน คนปรับ หลุดจากกับดัก ขยับสู่ความยั่งยืน 2563.
- สมปอง ช่วยพรม.(2559).*การพัฒนารูปแบบกิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะตามหลักการเรียนรู้แบบปรับใช้*

- สังคมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา.วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ปีที่ 5 ฉบับที่ 2
กรกฎาคม-ธันวาคม 2559.
- ศศิธร รอดย้อย.(2556).การพัฒนาแบบวัดจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จังหวัด
ชัยนาท.วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรม พระจอมเกล้าพระนครเหนือ ปีที่ 7 ฉบับที่ 1
มกราคม - มิถุนายน 2559.
- ศิริประภา พงษ์ทิกุล.(2553).จิตตปัญญาศึกษา.วารสารศึกษาศาสตร์ ปีที่ 22 ฉบับที่ 1 เดือนตุลาคม 2553-
มกราคม 2554.
- วรลักษณ์ ไชยรัตน์.(2560).การพัฒนาแบบวัดจิตสาธารณะสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียน
สังกัดพันธกิจการศึกษา เขตนครหลวง มลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทย.วารสารสถาบันวิจัย
พัฒนธรรม ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 ประจำเดือน กรกฎาคม – ธันวาคม 2561.
- วรวิทย์ เพ็งพันธ์.(2558).การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา: กรณีศึกษารายวิชาการพัฒนากับ
การศึกษา. วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม ปีที่ 11 ฉบับที่ 1, หน้า 279-290.
- วัชร ไซยสาร.(2555).จิตสาธารณะและสำนักพลเมืองปฐมบทแห่งการเมืองภาคพลเมือง.รัฐสภาสาร ปีที่ 60
ฉบับที่ 8 สิงหาคม 2555.
- วันทนี นามสวัสดิ์.(2556). ผลการใช้จิตตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครูสำหรับนักศึกษา
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ.วารสารรมยสาร ปีที่ 11 ฉบับที่ 1(มกราคม-มิถุนายน), หน้า 53-
64.
- วัฒนา สุนทรชัย และ วณิดา ครุชัยสิทธิ์. (2015). ความเชื่อมั่นของแบบวัดที่มีเป้าหมายของการวัดแตกต่างกัน
กรณีศึกษา: แบบประเมินผลการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. BU ACADEMIC REVIEW,
Vol. 14, No. 1, January – June, p. 13-25.
- วิรัช พัฒนารณ.(2554).แรงบันดาลใจจากสุนทรียสนทนา.พิมพ์ครั้งที่ 1,พิมพ์ที่ หจก.เชียงใหม่พิมพ์นิยม:
เชียงใหม่.
- วิเชียร อินทรสมพันธ์.(2559).การพัฒนาจิตสาธารณะของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
ด้วยรูปแบบการสอนตามแนวคิดจิตวิทยาร่วมสมัย.วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ. ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (ก.ค.
– ธ.ค.) 2560
- อรรถพล ปัญจะเพชรแก้ว.(2560).ผลของการจัดการเรียนรู้อิงแนวคิดจิตตปัญญาวิชาจิตวิทยาสำหรับครูที่มีผล
ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเองของนักศึกษาที่มี
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน.วิทยานิพนธ์ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อนุพนธ์ คำปัน, จารุวรรณ สกุลคู, อรรณพ โพธิ์สุข และ จันทร์ศม์ ภูติอริยวัฒน์.(2558).การศึกษา

- องค์ประกอบของจิตสาธารณะของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร.
วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีที่ 18 ฉบับเดือนมกราคม-ธันวาคม 2558.
อารี ชมพู.(2558).ได้พัฒนาแบบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.Veridian E-journal Silapakorn university,สาขามนุษยศาสตร์
สังคมศาสตร์ และศิลปะ ปีที่ 9 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2559.
- Ariyabhorn Kuroda.(2014).*Contemplative Education Approaches to Teaching Teacher
Preparation Program*. Procedia Social and Behaviour Sciences, Published by Elsevier
Ltd, Available online at www.sciencedirect.com.
- Emily E. Scida and Jill N. Jones.(2015). *The impact of contemplative practices on foreign
language anxiety and learning*. Department of English Studies, Faculty of Pedagogy
and Fine Arts, Adam Mickiewicz University, Kalisz, doi: 10.14746/sslt.2017.7.4.2.
- Eric Russert Kraemer(2019).*Aristotle and virtues of Comtemplation*.University of Wisconsin-La
Crosse. Available[13/11/2019] from website : [https://www.viterbo.edu/sites
/default/files/final_version_to_post_with_corrected_footnotes_0.pdf](https://www.viterbo.edu/sites/default/files/final_version_to_post_with_corrected_footnotes_0.pdf)
- Oraphin Choochoma, Ashara Sukharoma, Pajongjit Intasuwana, Prateep Jinngae.(2010).
Research and development of intellectual consciousness for Thai youths' quality of
life. Procedia Social and Behavioral Sciences 5 (2010) 211–215, ScienceDirect Available
online at www.sciencedirect.com.
- Ratthayanaphit Phalasuek and Phakamol Thonglears.(2014). Cultivation the Public-Minded
Consciousness: A model for Nursing Students. Available[29/05/2020] from website :
[https://administer.pi.ac.th/uploads/eresearcher/upload_doc/2015/proceeding/144524
3212053156002735.pdf](https://administer.pi.ac.th/uploads/eresearcher/upload_doc/2015/proceeding/1445243212053156002735.pdf)
- Roberts W. Rouser, David R. Vago, Cristi Pilela, Laurel S. Morris, Cynthia Tylor and
Jessica Harrison.(2014) .*Contemplative Education Cultivating Ethical Development
through Mindfulness Training*. Handbook of Moral and Character Education, Second
Edition, Routledge Tylor&Francis Group, New York and London.
- Sirithorn Srijumnong, Pissamai Sri-ampai and Jiraporn Chano.(2015). *Developing public mind
curriculum for lower secondaryschool classes using contemplative education
methods*. Academic Journal, Vol. 10(16), 23 August, 2015 DOI: 10.5897/ERR2015.2309.
- Wongklang, Piyanoot and Petsangsri, Sirirat.(2020). *The Effects of an Active Learning Approach*

through Service Learning to Improve Students' Learning Achievement and Enhance Public Consciousness of Undergraduate Students. Vol. 41 (Number 02) Year 2020, Available online at <https://www.revistaespacios.com/a20v41n02/a20v41n02p09.pdf>.

ภาคผนวก

- หนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือ
- หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
- แบบวัดจิตสำนึกสาธารณะ
- แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปัญญาศึกษาบูรณาการร่วมกับปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียง

- รูปภาพตัวอย่างกิจกรรมการจัดการเรียนรู้
- ประวัติผู้วิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร โทร. ๒๐๐๑

ที่ พิเศษ /๒๕๖๕

วันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๖๕

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญชัย ช้วนนา

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์พิจารณาเครื่องมือในการวิจัย

เนื่องด้วย นายมนตรี หลินภู อาจารย์ประจำภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว และ อาจารย์เบญจวรรณ ชัยปลัด อาจารย์ประจำสาขาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร กำลังดำเนินการศึกษาวิจัย เรื่อง “การเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูโดยการบูรณาการจิตตปัญญาศึกษาร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

ในการนี้จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจและพิจารณาคำดัชนีความสอดคล้อง(Index of Item Objective Congruence: IOC)ของแบบประเมินจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูและรูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูโดยการบูรณาการจิตตปัญญาศึกษาร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยได้แนบเครื่องมือวิจัยมา ณ ที่นี้ด้วย

ด้วยความนับถืออย่างยิ่ง

(นายมนตรี หลินภู)

อาจารย์ประจำสาขาจิตวิทยาและการแนะแนว

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร โทร. ๒๐๐๑

ที่ พิเศษ /๒๕๖๕

วันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๖๕

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อังสุรีย์ พันธแก้ว

เรื่อง ขออนุมัติโครงการพิจารณาเครื่องมือในการวิจัย

เนื่องด้วย นายมนตรี หลินภู อาจารย์ประจำภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว และ อาจารย์เบญจวรรณ ชัยปลัด อาจารย์ประจำสาขาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร กำลังดำเนินการศึกษาวิจัย เรื่อง “การเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูโดยการบูรณาการจิตตปัญญาศึกษาร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

ในการนี้จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจและพิจารณาคำดัชนีความสอดคล้อง(Index of Item Objective Congruence: IOC)ของแบบประเมินจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูและรูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูโดยการบูรณาการจิตตปัญญาศึกษาร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยได้แนบเครื่องมือวิจัยมา ณ ที่นี้ด้วย

ด้วยความนับถืออย่างยิ่ง

(นายมนตรี หลินภู)

อาจารย์ประจำสาขาจิตวิทยาและการแนะแนว

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร โทร. ๒๐๐๑

ที่ พิเศษ /๒๕๖๕

วันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๖๕

เรียน อาจารย์ ดร.ศิริโสภา แสนบุญเวช

เรื่อง ขออนุมัติโครงการพิจารณาเครื่องมือในการวิจัย

เนื่องด้วย นายมนตรี หลินภู อาจารย์ประจำภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว และ อาจารย์เบญจวรรณ ชัยปลัด อาจารย์ประจำสาขาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร กำลังดำเนินการศึกษาวิจัย เรื่อง “การเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูโดยการบูรณาการจิตตปัญญาศึกษาร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

ในการนี้จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจและพิจารณาคำดัชนีความสอดคล้อง(Index of Item Objective Congruence: IOC)ของแบบประเมินจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูและรูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูโดยการบูรณาการจิตตปัญญาศึกษาร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยได้แนบเครื่องมือวิจัยมา ณ ที่นี้ด้วย

ด้วยความนับถืออย่างยิ่ง

(นายมนตรี หลินภู)

อาจารย์ประจำสาขาจิตวิทยาและการแนะแนว

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

หนังสือรับรองจริยธรรม

COE No. 008/2022
REC No. 019/65

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
Kamphaengphet Rajabhat University Research Ethics Committee
69 หมู่ 1 ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร 62000 เบอร์โทรศัพท์ 055706555

เอกสารรับรองการยกเว้นพิจารณาโครงการวิจัย

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ดำเนินการให้การรับรองการยกเว้นพิจารณาจริยธรรมโครงการวิจัยตามแนวทางหลักจริยธรรมการวิจัยในคนที่เป็นมาตรฐานสากลได้แก่ Declaration of Helsinki, The Belmont Report, CIOMS Guideline International Conference on Harmonization in Good Clinical Practice หรือ ICH-GCP และ 45CFR 46.101(b)

ชื่อโครงการ : การเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูด้วยรูปแบบการเรียนรู้ที่บูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษากับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
Study Title : THE PROMOTION OF PUBLIC CONSCIOUSNESS OF THE PRE-SERVICE TEACHER BY THE INTEGRATION OF CONTEMPLATIVE EDUCATION AND SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY

เลขที่โครงการวิจัย : 019/65

ผู้วิจัยหลัก : นายมนตรี หลินภู
Principal investigator : Mr. Montree Linphoo
สังกัดหน่วยงาน : มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ผู้ร่วมวิจัย : นางสาวเบญจวรรณ ชัยปลัด
Co-investigators : Miss Benjawan Chaipalad
สังกัดหน่วยงาน : มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

เอกสารรับรอง :

1. AF 01-10	เวอร์ชัน 1.0	วันที่ 17 มกราคม 2565
2. AF 02-10	เวอร์ชัน 1.0	วันที่ 17 มกราคม 2565
3. AF 03-10	เวอร์ชัน 1.0	วันที่ 17 มกราคม 2565
4. Protocol synopsis	เวอร์ชัน 2.0	วันที่ 15 มิถุนายน 2565
5. Full Protocol	เวอร์ชัน 1.0	วันที่ 17 มกราคม 2565
6. assessment form	เวอร์ชัน 1.0	วันที่ 17 มกราคม 2565
7. Budget	เวอร์ชัน 1.0	วันที่ 17 มกราคม 2565

ลงนาม:

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนาดา กลิ่นจันทร์)
ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

วันที่รับรอง : 20 กรกฎาคม 2565
Date of Approval : July 20, 2022

1. ไม่ต้องส่งส่วนแก้ไขเพิ่มเติมโครงการวิจัย (Amendment) รายงานความก้าวหน้า (Progress Report) และรายงานสรุปผลการวิจัย (Final Report)
2. หากมีการแก้ไขโครงการวิจัยภายหลังการรับรอง ให้ผู้วิจัยดำเนินการจัดทำเป็นโครงการวิจัยใหม่

ผลการประเมินความสอดคล้องแบบวัดจิตสำนึกสาธารณะจากข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

ข้อที่	คำถาม	คะแนนความ คิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ			ΣX	IOC	สรุปผล
		1	2	3			
ด้านสำนึกรู้ตนเองและมีส่วนในการแก้ไขปัญหา							
1	ข้าพเจ้ารู้ว่าตัวเองมีข้อบกพร่องอะไรที่จะต้องแก้ไข	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
2	ข้าพเจ้ารับรู้ว่ามีข้อเด่นหรือถนัดอะไร	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
3	ข้าพเจ้าบอกได้ว่าอะไรคือสาเหตุที่ทำให้เกิดผลลัพธ์เช่นนี้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
4	ข้าพเจ้าคำนึงถึงผลดี-ผลเสียที่จะเกิดขึ้นกับตนเองและผู้อื่นก่อนตัดสินใจทำอะไรลงไป	+1	+1	+1	3		ใช้ได้
5	ข้าพเจ้าพิจารณาเหตุผลและปัจจัยรอบด้านที่จะนำมาใช้ในการแก้ปัญหา	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
6	ข้าพเจ้าคิดว่า ทุกปัญหามีทางแก้ไข	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
การคำนึงถึงคนอื่นและการอยู่ร่วมอย่างเกื้อกูล							
7	ข้าพเจ้าเคารพการตัดสินใจของคนอื่น แม้จะไม่เห็นด้วยก็ตาม	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
8	ข้าพเจ้ายอมรับอย่างจริงใจว่า แต่ละคนมีความแตกต่างกัน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
9	ข้าพเจ้ายินดีรับฟังข้อเสนอแนะของคนอื่น	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
10	ข้าพเจ้าให้อภัยเมื่อคนอื่นทำผิดพลาด	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
11	ข้าพเจ้ายอมรับเหตุผลของคนอื่น แม้จะขัดกับเหตุผลของตัวเอง	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
12	ข้าพเจ้าเสนอตัวเพื่อช่วยเหลือกิจธุระแม้คนอื่นจะไม่ร้องขอ	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
เคารพในสิทธิหน้าที่และข้อปฏิบัติทางสังคม							
13	ข้าพเจ้าทุ่มเททำงานที่ได้รับมอบหมาย	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
14	ข้าพเจ้าพยายามทำความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
15	ข้าพเจ้าเคารพกฎกติกาที่สังคมกำหนดขึ้น	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
16	ข้าพเจ้ามีส่วนดูแลรักษาส่งของที่เป็นสมบัติส่วนรวม	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
17	ข้าพเจ้าใช้สมบัติสาธารณะอย่างระมัดระวัง	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
18	ข้าพเจ้าใช้สิ่งของส่วนรวมอย่างรู้คุณค่า	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้

การอุทิศตนทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม							
19	ข้าพเจ้าช่วยเหลือกิจกรรมส่วนรวมโดยไม่คำนึงถึงความเหน็ดเหนื่อย	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
20	ข้าพเจ้าช่วยเหลือกิจกรรมทางสังคม เช่น งานประเพณี งานโปรแกรมหรือคณะ เป็นต้น	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
21	ข้าพเจ้าช่วยเหลือกิจกรรมส่วนรวมโดยไม่หวังผลตอบแทน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
22	ข้าพเจ้าคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมก่อนเสมอ	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
23	เมื่อมีกิจกรรมเกิดขึ้น ข้าพเจ้าจะลงมือทำก่อน แม้ยังไม่มีใครทำก็ตาม	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
24	ข้าพเจ้าคอยติดต่อประสานงานกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเสมอ	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้

ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดจิตสำนึกสาธารณะ

การหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษา
วิชาชีพครู จำนวน 24 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.923 และค่าอำนาจจำแนก รายละเอียดด้านล่างนี้

ข้อที่	ประเด็นคำถาม	ค่าอำนาจ จำแนก(r)	ผล
1	ข้าพเจ้ารู้ว่าตัวเองมีข้อบกพร่องอะไรที่จะต้องแก้ไข	.338	ใช้ได้
2	ข้าพเจ้ารับรู้ ว่า ตัวเองมีข้อเด่นหรือถนัดอะไร	.500	ใช้ได้
3	ข้าพเจ้าบอกได้ว่าอะไรคือสาเหตุที่ทำให้เกิดผลลัพธ์เช่นนี้	.630	ใช้ได้
4	ข้าพเจ้าคำนึงถึงผลดี-ผลเสียที่จะเกิดขึ้นกับตนเองและผู้อื่นก่อนตัดสินใจทำอะไรลงไป	.800	ใช้ได้
5	ข้าพเจ้าพิจารณาเหตุผลและปัจจัยรอบด้านที่จะนำมาใช้ในการแก้ปัญหา	.855	ใช้ได้
6	ข้าพเจ้าคิดว่า ทุกปัญหามีทางแก้ไข	.520	ใช้ได้
7	ข้าพเจ้าเคารพการตัดสินใจของคนอื่น แม้จะไม่เห็นด้วยก็ตาม	.597	ใช้ได้
8	ข้าพเจ้ายอมรับอย่างจริงใจว่า แต่ละคนมีความแตกต่างกัน	.428	ใช้ได้
9	ข้าพเจ้ายินดีรับฟังข้อเสนอแนะของคนอื่น	.806	ใช้ได้
10	ข้าพเจ้าให้อภัยเมื่อคนอื่นทำผิดพลาด	.567	ใช้ได้
11	ข้าพเจ้ายอมรับเหตุผลของคนอื่น แม้จะขัดกับเหตุผลของตัวเอง	.689	ใช้ได้
12	ข้าพเจ้าเสนอตัวเพื่อช่วยเหลือกิจธุระแม้คนอื่นจะไม่ร้องขอ	.396	ใช้ได้
13	ข้าพเจ้าทุ่มเททำงานที่ได้รับมอบหมาย	.639	ดี
14	ข้าพเจ้าพยายามทำความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง	.629	ใช้ได้
15	ข้าพเจ้าเคารพกฎกติกาที่สังคมกำหนดขึ้น	.754	ใช้ได้
16	ข้าพเจ้ามีส่วนดูแลรักษาสິงของที่เป็นสมบัติส่วนรวม	.651	ใช้ได้
17	ข้าพเจ้าใช้สมบัติสาธารณะอย่างระมัดระวัง	.664	ใช้ได้
18	ข้าพเจ้าใช้สิ่งของส่วนรวมอย่างรู้คุณค่า	.778	ใช้ได้
19	ข้าพเจ้าช่วยเหลือกิจธุระส่วนรวมโดยไม่คำนึงถึงความเหน็ดเหนื่อย	.216	ใช้ได้
20	ข้าพเจ้าช่วยเหลือกิจกรรมทางสังคม เช่น งานประเพณี งานโปรแกรม หรือคณะ เป็นต้น	.400	ใช้ได้
21	ข้าพเจ้าช่วยเหลือกิจกรรมส่วนรวมโดยไม่หวังผลตอบแทน	.619	ใช้ได้
22	ข้าพเจ้าคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมก่อนเสมอ	.471	ใช้ได้
23	เมื่อมีกิจกรรมเกิดขึ้น ข้าพเจ้าจะลงมือทำก่อน แม้ยังไม่มีใครทำก็ตาม	.305	ใช้ได้
24	ข้าพเจ้าคอยติดต่อประสานงานกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเสมอ	.306	ใช้ได้

ผลการประเมินความสอดคล้องแผนการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาวิชาชีพครูด้วย
กระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาบูรณาการร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
จำนวน 8 แผน

ข้อที่	คำถาม	คะแนนความ คิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ			ΣX	IOC	สรุปผล
		1	2	3			
1	เนื้อหาที่เสนอครอบคลุมวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
2	เนื้อหามีความถูกต้องเหมาะสม	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
3	เนื้อหาเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
4	ภาษาที่ใช้อ่านเข้าใจง่าย	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
5	วัตถุประสงค์ครอบคลุมตัวแปรการวิจัย	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
6	วัตถุประสงค์มีความชัดเจน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
7	ระยะเวลาดำเนินการมีความเหมาะสม	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
8	กิจกรรมเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
9	วิธีดำเนินการเป็นไปตามลำดับขั้นตอน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
10	อุปกรณ์ที่ใช้มีความเหมาะสม	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
11	แนวทางการประเมินผลมีความเหมาะสม	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
12	ผลที่คาดว่าจะได้รับมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
13	แบ่งเนื้อหาแต่ละช่วงอย่างเหมาะสม	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้

กิจกรรมครั้งที่ 1

เรื่อง รู้จักเรารู้จักคนอื่นร่วมกันแก้ปัญหา

สาระสำคัญ

การรับรู้ตัวเองด้านความคิด ความรู้สึก รวมถึงความสามารถจะช่วยให้รู้จักข้อดี ข้อบกพร่องของตัวเอง เพื่อนจะเป็นกระจกสะท้อนอย่างดีให้ตัวเราเห็นตัวเอง เพราะโดยทั่วไป ตัวเรามักจะมีคติเข้าข้างตัวเองไม่มุมใดก็มุมหนึ่งทำให้เห็นตัวเองผิดเพี้ยนไป เมื่อคนอื่นเห็นความสามารถเราด้วยจะเป็นเครื่องยืนยันได้ว่า เราควรพัฒนาตัวเองด้านใด นอกจากนี้ จะได้นำความสามารถด้านนั้นทั้งการคิด การแสดงออกไปใช้ในการวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ ได้อย่างละเอียด รู้จักเหตุผล ตันตอและหาทางแก้ไขด้วยสติปัญญาอย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักรู้ข้อดี ข้อบกพร่องของตัวเอง
2. เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและความสามารถของตัวเองออกมา
3. เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์สาเหตุและเชื่อมโยงเหตุผลได้
4. เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักการแก้ไขปัญหาด้วยเหตุและผลอย่างเหมาะสม

เวลาที่ใช้

1.30 ชั่วโมง

อุปกรณ์

1. ระฆังสติ
2. กระดาษปรีฟ
3. ปากกาเมจิกหลากสี
4. กระดาษ Post It
5. แก้ว น้ำสะอาด

ขั้นตอนดำเนินการ

1. ชี้นำ

1. กระบวนการกล่าวทักทายผู้เรียน สอบถามเรื่องต่างๆ ไป เช่น การเรียนในรายวิชาต่างๆ ความยากในการเรียนออนไลน์ เป็นต้น สะท้อนความคิดความรู้สึกที่เกิดขึ้น

2. กระบวนการชี้แจงความมุ่งหมายการเข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมดและกิจกรรมครั้งนี้ รูปแบบการดำเนินกิจกรรมและอธิบายกฎกติกาสำหรับการเข้ากลุ่ม การใช้หลักสุนทรียสนทนา การเคารพให้เกียรติ

3. ให้ผู้เรียนแนะนำเพื่อนโดยไม่ให้บอกชื่อ แต่บอกข้อดีและข้อเสียของเพื่อนที่แนะนำนั้น จากนั้นให้เพื่อนๆ เดาว่า คนนั้นคือใคร เมื่อพบว่าเป็นใครแล้วให้คนนั้นแนะนำต่อไปในลักษณะเดียวกัน

2. ชั้นเรียนรู้

4. กระบวนการทำกิจกรรมส่งแก้วน้ำแห่งสติ โดยให้นั่งเป็นวงกลมส่งแก้วที่ป้อนน้ำขึ้นไปเรื่อยๆ จนครบในรอบแรกด้วยอาการลืมตา จากนั้น รอบที่ 2 ส่งแก้วน้ำเช่นเคย แต่ให้ผู้เรียนหลับตา ส่งจนครบและสะท้อนความรู้สึกนึกคิดภายใน (ขั้นที่ 1 ตระหนักรู้สู่ภูมิคุ้มกัน: สนุก สงบ)

5. กระบวนการตั้งประเด็นเพื่อให้นักศึกษาทบทวนประสบการณ์ที่ผ่านมาของตนเองในช่วงที่นักเรียนจากสถานการณ์ดังนี้ (ขั้นที่ 2 ถ้ามก่อย่างสร้างแรงบันดาลใจระเบิดจากข้างใน: สะเทือน)

สถานการณ์ที่ 1 “ถ้าครูขอความช่วยเหลือในเวลาที่คุณเรียนไม่สบายทำ นักเรียนรู้สึกอย่างไร

สถานการณ์ที่ 2 “ถ้าหากเราเป็นครู แล้วเข้าใจความรู้สึกของนักเรียน แล้วครูจะรู้สึกอย่างไร”

6. แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มๆ ละ 4-5 คนและแจกกระดาษป๊อฟ ปากกาเมจิก และดำเนินกิจกรรมกลุ่มตามขั้นตอน ดังนี้ (ขั้นที่ 3 ปฏิบัติได้ใคร่ครวญ-ใช้เป็นและพอประมาณ: สว่าง)

6.1 ให้นักศึกษาได้พูดแลกเปลี่ยนความรู้สึกของแต่ละคนในกลุ่ม (1 ประเด็นความรู้สึก เขียนใน post it 1 แผ่น) ซึ่งนักศึกษาสามารถเขียนได้หลายความรู้สึก และอภิปรายเพื่อคัดเลือกความรู้สึกของนักเรียนที่ตกลงร่วมกัน ประเด็นความรู้สึกของนักเรียน 5 ประเด็น ความรู้สึกของครู 5 ประเด็น

6.2 อภิปรายเพิ่มเติมจากคำถาม “ถ้าเราเป็นครูจะแก้ปัญหาได้อย่างไร”

7. ส่งตัวแทนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอทั้งสองส่วน (ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหา) แสดงให้เห็นความเชื่อมโยงของปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาย่างสมเหตุสมผล กระบวนการและผู้เรียนกลุ่มอื่นร่วมกันเสนอความคิดเห็นอื่นๆ ที่คิดว่าสามารถแก้ไขปัญหาได้ นอกจากกลุ่มที่นำเสนอ (ขั้นที่ 4 นำเสนอ-ยกระดับปรับ มุมมองสอดคล้องเหตุผล: เสนอ)

3. ขั้นสรุป

8. กระบวนการให้ผู้เรียนสรุปประเด็นการเรียนรู้ที่สำคัญสำหรับตนเอง มุมมองที่ได้ ช่วยกันประเมินการแนวคิดของเพื่อนที่นำเสนอมีความเป็นเหตุเป็นผล และสามารถนำไปการประยุกต์ใช้ในอนาคต (ขั้นที่ 5 สะท้อนการเรียนรู้สู่การประยุกต์ใช้: สะท้อน)

9. กระบวนการให้ผู้เรียนเขียนสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้หลังจากการเข้าร่วมกิจกรรม ในกระดาษ Post it โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นได้แก่ ประเด็นความรู้สึกต่อ

การประเมินผล

1. การประเมินระหว่างกิจกรรมการเรียนรู้

สังเกตการทำงานร่วมกัน การสื่อสารโดยใช้หลักสุนทรียสนทนา การแสดงความคิดเห็น/มุมมองต่อประเด็นการเรียนรู้ การนำเสนอและแลกเปลี่ยนแนวคิด การซักถาม

2. การประเมินเมื่อสิ้นสุดกิจกรรม

การเขียนแสดงความคิดเห็นต่อกิจกรรม การเปลี่ยนแปลงภายในตนเอง สิ่งที่ตนเองได้การเรียนรู้ การเขียนสรุปเป็นองค์ความรู้ของตนเอง

กิจกรรมครั้งที่ 2

เรื่อง มองให้เป็นจึงเห็นศักยภาพ

สาระสำคัญ

การมองปัญหาเชิงบวกจะทำให้ภาวะจิตใจเบิกบานและรับรู้ว่าเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการทำงาน ทุกอย่างล้วนแต่มีปัญหาทั้งสิ้น แต่ปัญหาก็ไม่ใช่ปัญหาอีกต่อไปหากเรารู้จักให้ความหมายที่จะทำให้เกิดปัญญา ค่อยๆ คิด ค่อยๆ แก้ไขและค่อยๆ เรียนรู้ ไม่มีปัญหาใดที่ไม่สามารถแก้ไขได้ หากให้ความสำคัญและพิจารณาอย่างรอบคอบย่อมจะมีความกล้าหาญ และจะทำให้ตัวเราเองมีมุมมองที่คมคายมากยิ่งขึ้น และมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงปัญหาและมีความกล้าเผชิญกับปัญหา
2. เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักปรับเปลี่ยนมุมมองที่มีต่อปัญหาเชิงบวก
3. เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักแก้ปัญหาด้วยสติปัญญาอย่างมีเหตุมีผล

เวลาที่ใช้

1.30 ชั่วโมง

อุปกรณ์

1. ระฆังสติ
2. กระดาษปรีฟ
3. ปากกาเมจิกหลากสี
4. กระดาษ Post It
5. ปากกาไวท์บอร์ด

ขั้นตอนดำเนินการ

1. ขั้นนำ

1. กระบวนกรกล่าวทักทายผู้เรียน สอบถามเรื่องทั่วๆ เกี่ยวกับการเรียนและกิจกรรมครั้งที่ 1 ที่ผ่านมา สะท้อนความคิดความรู้สึก สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรม
2. กระบวนกรชี้แจงวัตถุประสงค์การเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ รูปแบบการดำเนินกิจกรรมและเน้นย้ำกฎกติกาสำหรับการเข้ากลุ่ม การใช้หลักสุนทรียสนทนา การเคารพให้เกียรติ
3. แบ่งผู้เรียนออกเป็น 2 กลุ่มเท่ากันด้วยการนับเลข 1-2 จากนั้นแยกกันเรียงเข้าแถวตามลำดับ และอธิบายกฎกติกาโดยให้นักศึกษาแต่ละคนออกไปเขียนสิ่งที่กระบวนกรกำหนด เช่น สัตว์บก

เป็นต้น ให้แต่ละคนเขียนชื่อสัตว์คนละหนึ่งชนิดตามเวลาที่กำหนด เมื่อสิ้นสุดนับว่า กลุ่มไหนได้จำนวนสัตว์เยอะที่สุด จากนั้นสะท้อนความรู้สึก และสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรม ให้เขียนใส่กระดาษ Post it สะท้อนสิ่งที่เกิดในขณะเวลาที่คนออกไปเขียน (ขั้นที่ 1 ตระหนักผู้รู้ผู้ภูมิคุ้มกัน)

2. ขั้นเรียนรู้

4. กระบวนการเล่านิทานเรื่อง “ชายยากจนกับครูถึงโบเก่า” จากนั้น กระตุ้นให้ผู้เรียนได้เล่าเรื่องราวที่รู้สึกว่าเป็นปัญหาสำหรับตัวเองและร่วมกันการเสนอมุมมองที่ต่างไปจากตัวเองเคยมอง ร่วมกันหา มุมที่จะทำให้ตนเองมองประสบการณ์นั้นเชิงสร้างสรรค์ และกระบวนการตั้งคำถาม “การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ เพียงแค่อยากเรียนรู้คุณครูก็ปรากฏ” (ขั้นที่ 2 ถามก่อร่างสร้างแรงบันดาลใจระเบิดจากข้างใน) ให้เขียนใส่ กระดาษ Post it ของแต่ละคน กระบวนการ ถามผู้เรียนเพื่อสรุปเป็นหลักคิดของกิจกรรมนี้

5. แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มๆ ละ 4 คน ให้เลือกคนที่เราสนิทน้อยที่สุดอยู่ภายในกลุ่ม ช่วยกัน วิเคราะห์และเขียนความสามารถของตนเองคนละ 3 ข้อ จากนั้นให้แต่งตั้งแต่ละคนไปอยู่ตามฝ่ายต่างๆ และให้ แต่ละกลุ่มร่างโครงการขึ้นมา 1 โครงการเพื่อแก้ปัญหาในโรงเรียนของตนเอง จำนวน 1 โครงการโดยคำนึงถึง ทรัพยากรที่มีได้แก่ เวลา 15 นาที บุคคล 4 คน งบประมาณ 5,000 และความต้องการอื่นเพิ่มเติม และ นำเสนอโครงการ โดยแสดงเหตุผลประกอบในการตัดสินใจทำโครงการ (ขั้นที่ 3 ปฏิบัติได้ใคร่ครวญ-ใช้เป็น และพอประมาณ)

6. นำเสนอโครงการทุกกลุ่ม แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของผู้เขียนโครงการ การบริหารจัดการ ปัจจัย ต่างๆ อย่างสมเหตุสมผล กระบวนการและผู้เรียนกลุ่มอื่นๆ ร่วมกันเสนอความคิดเห็น มุมมองที่กลุ่มนำเสนอ มองข้ามหรือแตกต่างออกไป (ขั้นที่ 4 นำเสนอ-ยกระดับปรับมุมมองสอดคล้องเหตุผล)

3. ขั้นสรุป

7. กระบวนการให้ผู้เรียนสรุปประเด็นที่น่าจะเกิดขึ้นมากที่สุดในบรรดาปัญหาที่แต่ละกลุ่ม นำเสนอมา และมีกลุ่มไหนที่อธิบายขั้นตอนได้อย่างเหมาะสม และเป็นรูปธรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ใน อนาคตได้ (ขั้นที่ 5 สะท้อนการเรียนรู้สู่การประยุกต์ใช้)

8. กระบวนการให้ผู้เรียนเขียนสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้ในกระดาษ Post it วันนี้เราได้เรียนรู้อะไร ตั้งแต่เริ่มกิจกรรม โครงการการแก้ปัญหาในโรงเรียน มองให้เป็นจึงเห็นศักยภาพในตัวเอง

การประเมินผล

1. การประเมินระหว่างกิจกรรมการเรียนรู้

สังเกตการทำงานร่วมกัน การสื่อสารโดยใช้หลักสุนทรียสนทนา การแสดงความคิดเห็น/มุมมองต่อ ประเด็นการเรียนรู้ การนำเสนอและแลกเปลี่ยนแนวคิด การซักถาม

2. การประเมินเมื่อสิ้นสุดกิจกรรม

การเขียนแสดงความคิดเห็นต่อกิจกรรม การเปลี่ยนแปลงภายในตนเอง สิ่งที่ตนเองได้การเรียนรู้ การเขียนสรุปเป็นองค์ความรู้ของตนเอง

กิจกรรมครั้งที่ 3

เรื่อง เคารพความแตกต่างและหลากหลาย

สาระสำคัญ

เพราะมีความแตกต่างจึงทำให้เกิดความสวยงามและการพัฒนา หากเปิดใจรับฟังความคิดเห็นจากคนอื่น ๆ ย่อมจะได้มุมมองที่เปิดกว้าง ไม่จำกัดแค่เพียงความคิดเห็นของตนเอง แม้คนอื่นจะคิดไม่เหมือนกับตัวเองก็ตาม แต่หากเข้าใจย่อมจะอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ การรู้จักให้เกียรติ เคารพในความหลากหลายเป็นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ที่จะอยู่ร่วมกันในสังคม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักรู้ถึงการให้เกียรติซึ่งกันและกัน
2. เพื่อให้ผู้เรียนเคารพความแตกต่างหลากหลายในการอยู่ร่วมกัน
3. เพื่อให้ผู้เรียนเปิดใจรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากตน

เวลาที่ใช้

1.30 ชั่วโมง

อุปกรณ์

1. ระวังสติ
2. กระดาษปรีฟ
3. ปากกาเมจิกหลากสี
4. กระดาษ Post It
5. อุปกรณ์ที่พกติดตัว

ขั้นตอนดำเนินการ

1. ชี้นำ

1. กระบวนกรกล่าวทักทายผู้เรียน สอบถามสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปในกิจกรรมครั้งที่ผ่านมา สะท้อนความคิดความรู้สึก มุมมองที่เปลี่ยนแปลงไป

2. กระบวนกรชี้แจงวัตถุประสงค์การเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ รูปแบบการดำเนินกิจกรรมและเน้นย้ำกฎกติกาสำหรับการเข้ากลุ่ม การใช้หลักสุนทรียสนทนา การเคารพให้เกียรติ

3. ให้ผู้เรียนหยิบอุปกรณ์ที่มีค่าที่พกติดตัวมาด้วยคนละ 1 ชิ้นที่คิดว่าคนอื่นมีไม่เหมือนกับตนเองและให้ซ่อนไว้โดยไม่ให้คนอื่นรู้ จากนั้นให้ผู้เรียนใช้วิธีไหนก็ได้เพื่อที่จะได้รู้อุปกรณ์ของเพื่อน เมื่อเสร็จสิ้นมีการสะท้อนมุมมอง(ขั้นที่ 1 ตระหนักถึงภูมิคุ้มกัน)

2. ขั้นเรียนรู้

4. กระบวนการให้ผู้เรียนทำกิจกรรม “สิ่งของที่แตกต่างนำมาสร้างโครงการด้วยกัน” โดยให้แต่ละคน นำอุปกรณ์ที่ตนเองเลือกในข้อที่ 3 มาวางรวมกันเพื่อให้เป็นรูปร่างใดอย่างหนึ่ง ขั้นที่หนึ่งไม่มีการคุยกัน ภายในเวลา 1 นาที จากนั้น ขั้นที่สองให้เวลาคุยกัน 3 นาที และให้วางอุปกรณ์ใหม่ เมื่อเสร็จกิจกรรมมีการสะท้อนมุมมองความคิด (ขั้นที่ 2 ถ้ามก่สร้างสร้างแรงบันดาลใจระเบิดจากข้างใน)

5. แบ่งผู้เรียนออกเป็น กลุ่มๆละ 4 คน เวลา 12 นาที แจกกระดาษปรีฟ และทำกิจกรรม “joy stick” ให้ผู้เรียนได้สื่อสารผ่านการหยิบอุปกรณ์พิเศษที่วางอยู่ตรงกลาง (เหรียญบาท) เมื่อผู้ใดพร้อมให้หยิบอุปกรณ์ขึ้นมาแล้วบอกเล่าเรื่องราวที่ตนเองไม่สบายคนละ 1 เรื่อง เน้นย้ำการเคารพให้เกียรติกัน รู้จักฟัง รู้จักพูด ไม่ตัดสินด้วยประสบการณ์ของตัวเองและรู้จักบริหารเวลาตามที่กำหนดโดยให้ทุกคนได้มีโอกาสสื่อสารเท่าๆ กัน พร้อมทั้ง มีการจดบันทึกเทคนิคดีๆ ข้อเสียของการสื่อสารที่เกิดขึ้นภายในกลุ่ม (ขั้นที่ 3 ปฏิบัติได้ ใคร่ครวญ-ใช้เป็นและพอประมาณ)

6. ส่งตัวแทนออกมานำเสนอกระบวนการกลุ่มที่เกิดขึ้น ทักษะการสื่อสาร ทักษะการฟัง วจนะภาษาและอวจนะ ภาษาที่แสดงออกภายในกลุ่ม ความรู้สึกขณะเล่าเรื่องและรับฟัง การบริหารเวลาของตนเอง กระบวนการ และผู้เรียนกลุ่มอื่นๆร่วมกันเสนอความคิดเห็น มุมมองที่กลุ่มนำเสนอมองข้ามหรือแตกต่างออกไป (ขั้นที่ 4 นำเสนอ-ยกระดับปรับปรุงมุมมองสอดคล้องเหตุผล)

3. ขั้นสรุป

7. กระบวนการให้ผู้เรียนสรุปประเด็นเกี่ยวกับกริยามารยาทในการสื่อสาร เทคนิคการสื่อสาร การให้เกียรติซึ่งกัน และสิ่งที่คิดว่าควรที่จะนำไปใช้ในอนาคตสำหรับตัวเองหรือการจัดการเรียนการสอน (ขั้นที่ 5 สะท้อนการเรียนรู้สู่การประยุกต์ใช้)

8. กระบวนการให้ผู้เรียนเขียนสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้ในกระดาษ Post it โดยสะท้อนให้เห็นการสื่อสารที่เป็นข้อดี-ข้อเสียของตนเอง ความรู้สึกและสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้

การประเมินผล

1. การประเมินระหว่างกิจกรรมการเรียนรู้

สังเกตการทำงานร่วมกัน การสื่อสารโดยใช้หลักสุนทรียสนทนา การแสดงความคิดเห็น/มุมมองต่อประเด็นการเรียนรู้ การนำเสนอและแลกเปลี่ยนแนวคิด การซักถาม

2. การประเมินเมื่อสิ้นสุดกิจกรรม

การเขียนแสดงความคิดเห็นต่อกิจกรรม การเปลี่ยนแปลงภายในตนเอง สิ่งที่ตนเองได้การเรียนรู้ การเขียนสรุปเป็นองค์ความรู้ของตนเอง

กิจกรรมครั้งที่ 4

เรื่อง จับมือถือแขน

สาระสำคัญ

การช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่เป็นสัตว์สังคม ครูในฐานะผู้มีบทบาทในโรงเรียน และชุมชนจะต้องรู้จักให้การช่วยเหลือด้วยวิธีการแห่งปัญญา จะต้องร่วมงานกับหน่วยงานอื่นๆ เพื่อหาทางช่วยเหลือและจะต้องเป็นการช่วยเหลือทั้งในระยะสั้นและระยะยาวเพื่อให้เกิดความยั่งยืน การให้ผู้เรียนได้ศึกษาบุคคลที่ลำบากจะช่วยให้รู้สึกว่า ยังมีคนที่ต้องการความช่วยเหลือหรือลำบากกว่าตัวเอง ส่งผลให้จิตใจมีความเอื้อเฟื้อหรือนึกถึงคนอื่นๆ หรือมีจิตที่เปิดกว้าง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงการรู้จักแบ่งปันวัตถุประสงค์ของตามความจำเป็น
2. เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักช่วยเหลือด้วยการเสียสละร่างกาย

เวลาที่ใช้

1.30 ชั่วโมง

อุปกรณ์

1. ระฆังสติ
2. กระดาษปฐพี
3. ปากกาเมจิกหลากสี
4. กระดาษ Post It
5. คลิปวิดีโอบุคคลที่ลำบาก

ขั้นตอนดำเนินการ

1. ชี้นำ

1. กระบวนกรกล่าวทักทายผู้เรียน สอบถามเกี่ยวกับการเรียน งานที่ได้รับมอบหมายและสะท้อนความรู้สึกเกี่ยวกับกิจกรรมในครั้งที่ผ่าน

2. กระบวนกรชี้แจงวัตถุประสงค์การเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ รูปแบบการดำเนินกิจกรรมและเน้นย้ำกฎกติกาสำหรับการเข้ากลุ่ม การใช้หลักสุนทรียสนทนา การเคารพให้เกียรติ

3. ให้ผู้เรียนยืนเป็นวงกลม รอบแรกหันหน้าเข้าหากัน จากนั้นนับเลขคนละหลักจนครบจำนวน หากนับผิดให้เริ่มต้นใหม่ ทดสอบจำนวน 3 ครั้ง หากยังไม่ผ่านให้หันหลังเข้าหากันและหลับตา จากนั้นนับเลขใหม่(ขั้นที่ 1 ตระหนักผู้รู้ผู้ภูมิคุ้มกัน)

2. ขั้นเรียนรู้

4. กระบวนการเล่านิทาน “ชายขอทานกับคำถามที่ยิ่งใหญ่” จากนั้น สุ่มผู้เรียน 2-3 คน ยกตัวอย่างบุคคลใกล้ตัวที่แสดงออกถึงพฤติกรรมทำให้ไม่ว่าจะเป็นวัตถุสิ่งของ ความรู้ ในฐานะตัวเราที่จะไปเป็นครุคิดว่า เป้าหมายของตัวเองคืออะไรและเป้าหมายของการเป็นครุ คืออะไร หนูคิดว่าการเป็นครุมันยากไหม และตอนไปสังเกตการณ์ เราได้ยืนต่อหน้าเด็กนักเรียนแล้วเรารู้สึกอย่างไร (ขั้นที่ 2 ถามก่อร่างสร้างแรงบันดาลใจระเปิดจากข้างใน)

5. แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มๆละ 4-5 คน แจกกระดาษป๊อปป์และทำกิจกรรม “ปฏิบัติการค้นหาครุที่เสียสละในอดีตที่ตัวเองประทับใจ โดยให้ผู้เรียนเล่าเรื่องราวของครุที่ประทับใจท่านนั้นในกลุ่ม และเขียนความประทับใจในความเหมือน และความแตกต่างของครุคนนั้น ภายในกลุ่ม และ (ขั้นที่ 3 ปฏิบัติได้ใคร่ครวญ-ใช้เป็นและพอประมาณ)

6. ส่งตัวแทนออกมานำเสนอเรื่องราวที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับครุคนนั้น ออกมาเล่าให้เพื่อนในฟัง พร้อมทั้งสะท้อนพฤติกรรมการเสียสละ ทุมเท และความอดทน ของครุท่านนั้น ให้เพื่อนฟัง กระบวนการและผู้เรียนกลุ่มอื่นๆร่วมกันเสนอความคิดเห็น สะท้อนให้เห็นถึงความเสียสละ และความแตกต่างจากครุ หรือคนทั่วไป (ขั้นที่ 4 นำเสนอ-ยกระดับปรับมุมมองสอดคล้องเหตุผล)

3. ขั้นสรุป

7. กระบวนการให้ผู้เรียนสรุปประเด็นสำคัญ สิ่งที่ได้จากการฟังเรื่องราว เกิดความรู้ ความเสียสละของครุ สิ่งที่ดีคิดว่าควรที่จะนำเรื่องราวของครุคนนั้นไปประยุกต์ใช้ในอนาคต เชื่อมโยงกับตนเองในฐานะครุในอนาคต (ขั้นที่ 5 สะท้อนการเรียนรู้-สู่การประยุกต์ใช้)

8. กระบวนการให้ผู้เรียนเขียนสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้ในกระดาษ Post it โดยสะท้อนให้เห็น ความ ความเชื่อมั่น ความพยายาม ของตนเอง จากสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้

การประเมินผล

1. การประเมินระหว่างกิจกรรมการเรียนรู้

สังเกตการทำงานร่วมกัน การสื่อสารโดยใช้หลักสุนทริยสนทนา การแสดงความคิดเห็น/มุมมองต่อประเด็นการเรียนรู้ การนำเสนอและแลกเปลี่ยนแนวคิด การซักถาม

2. การประเมินเมื่อสิ้นสุดกิจกรรม

การเขียนแสดงความคิดเห็นต่อกิจกรรม การเปลี่ยนแปลงภายในตนเอง สิ่งที่ตนเองได้การเรียนรู้ การเขียนสรุปเป็นองค์ความรู้ของตนเอง

กิจกรรมครั้งที่ 5

เรื่อง จำลองสังคมสู่การเข้าใจบทบาทตัวเอง

สาระสำคัญ

การทำงานร่วมกันแสดงออกถึงการจำลองสังคมขนาดเล็ก ร่วมกันทำงานเป็นทีมโดยแต่ละคนจะต้องมีบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจนและต้องมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย มีการสื่อสารและประสานงานในกลุ่ม เคารพในบทบาทของผู้อื่นและจะต้องตระหนักในบทบาทของตนเอง ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเอาใจใส่อย่างเต็มที่ภายใต้การเคารพกฎกติกาในการทำงานร่วมกันอย่างเคร่งครัด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ที่ตนเองได้รับมอบหมาย
2. เพื่อให้ผู้เรียนเคารพในบทบาทของเพื่อนร่วมงาน ไม่ก้าวล่วงหน้าที่ของผู้อื่น
3. เพื่อให้ผู้เรียนปฏิบัติตามกฎกติกาที่ได้ตกลงร่วมกันอย่างเคร่งครัด

เวลาที่ใช้

1.30 ชั่วโมง

อุปกรณ์

1. ระฆังสติ
2. กระดาษปรีฟ
3. ปากกาเมจิกหลากสี
4. กระดาษ Post It

ขั้นตอนดำเนินการ

1. ชี้นำ

1. กระบวนกรกล่าวทักทายสมาชิกกลุ่ม สอบถามความคิด ความรู้สึกเกี่ยวกับการเรียนรู้ครั้งที่ผ่านมา ชวนทบทวนประเด็นสำคัญที่ตนเองจดจำได้

2. กระบวนกรชี้แจงวัตถุประสงค์การเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ วิธีการดำเนินการ รูปแบบกิจกรรมและเน้นย้ำเกี่ยวกับการใช้หลักสุนทรียสนทนาในการทำงานร่วมกัน

(มนตรี) 3. กระบวนกรให้ผู้เรียนเดินสติ (Walking Meditation) โดยเดินไปรอบๆ ห้อง ขณะเดียวก็มีการพูดชักชวนให้เกิดการตระหนักรู้ในกิริยาที่เดิน เช่น สัมผัสรับรู้ความรู้สึกบริเวณฝ่าเท้า การก้าวเท้าระหว่างซ้าย-ขวา เป็นต้น จากนั้นสรุปความคิดความรู้สึกที่เกิดขึ้น(ขั้นที่ 1) ตระหนักรู้สู่ภูมิคุ้มกัน

2. ชั้นเรียนรู้

4. กระบวนการตั้งคำถามเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของอวัยวะส่วนต่างๆ ที่ได้ฝึกในข้อที่ 3 เช่น หู มีหน้าที่อะไร จมูกมีหน้าที่อะไร เป็นต้น จากนั้นเชื่อมโยงไปสู่หน้าที่ของสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว เช่น แก้วมีหน้าที่อะไร ดวงอาทิตย์มีหน้าที่อะไร เป็นต้น จากนั้นตั้งคำถาม “อะไรที่ไม่มีหน้าที่” กระตุ้นให้เห็นความสำคัญและการตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรต่างๆ ที่ได้ทำหน้าที่ของตนเอง จากนั้น อธิบายกิจกรรมขั้นถัดไป (ขั้นที่ 2 ถ้ามก่อร่างสร้างแรงบันดาลใจจะเปิดจากข้างใน)

5. แบ่งกลุ่มผู้เรียนกลุ่มละ 4-5 คนและแจกกระดาษปรีฟ ปากกาเมจิก จากนั้นให้แต่ละกลุ่มกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละคน 4 คน 4 หน้าที่ ให้เขียนอธิบายหน้าที่หลักของตนเอง และ เชื่อมโยงกับฝ่ายอื่นๆ อย่างไรที่จะทำให้โรงเรียนนั้นมีการพัฒนา หรือทุกโครงการมีคุณภาพเกิดประสิทธิผล และ ประสิทธิภาพ ร่วมกันในโรงเรียนของ ใช้เวลา 10 นาที (ขั้นที่ 3 ปฏิบัติได้ใคร่ครวญ-ใช้เป็นและพอประมาณ)

6. ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอบทบาทของแต่ละฝ่ายและแต่ละคน ความรับผิดชอบ และสิ่งที่ต้องปฏิบัติร่วมกัน สื่อให้เห็นถึงการประสานงานของแต่ละคนอย่างเป็นองค์รวม โดยการตั้งคำถามจากกระบวนการและสมาชิกกลุ่มคนอื่นๆ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่แต่ละคนที่ได้รับบทบาทหน้าที่แต่ละส่วนเป็นผู้นำเสนอและตอบคำถาม(ขั้นที่ 4 นำเสนอ-ยกระดับปรับปรุงมองสอดคล้องเหตุผล)

ขั้นสรุป

7. กระบวนการให้ผู้เรียนทบทวนการเรียนรู้ตั้งแต่ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับความคิด ความรู้สึก สิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปด้านมุมมองทัศนคติ ความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับตนเอง สะท้อนการทำงานร่วมกันเป็นทีม บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของตัวเอง รวมถึงการวางแผนที่จะนำกิจกรรมโครงการของแต่ละกลุ่มในครั้งต่อไปประยุกต์ใช้ ประเมินความเป็นไปได้ของโครงการ สะท้อนคิดเกี่ยวกับผลกระทบ ความคุ้มค่าที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (ขั้นที่ 5 สะท้อนการเรียนรู้-สู่การประยุกต์ใช้)

8. กระบวนการให้ผู้เรียนเขียนสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้ในกระดาษ Post it และสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้เพิ่มเติม จากนั้นนัดหมายวัน เวลาในการทำกิจกรรมครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. การประเมินระหว่างกิจกรรมการเรียนรู้

สังเกตการทำงานร่วมกัน การสื่อสารโดยใช้หลักสุนทรียสนทนา การแสดงความคิดเห็น/มุมมองต่อประเด็นการเรียนรู้ การนำเสนอและแลกเปลี่ยนแนวคิด การซักถาม

2. การประเมินเมื่อสิ้นสุดกิจกรรม

การเขียนแสดงความคิดเห็นต่อกิจกรรม การเปลี่ยนแปลงภายในตนเอง สิ่งที่ตนเองได้การเรียนรู้ การเขียนสรุปเป็นองค์ความรู้ของตนเอง

กิจกรรมครั้งที่ 6

เรื่อง สมบัติส่วนรวมต้องช่วยกันดูแล

สาระสำคัญ

สมบัติส่วนรวมหรือทรัพยากรต่างๆ ที่นำมาใช้ล้วนแต่เป็นไปเพื่อการตอบสนองกิจกรรมการดำเนินชีวิต ทุกคนจึงต้องตระหนักและใช้อย่างรู้คุณค่า รู้จักรับผิดชอบและเก็บรักษาอย่างดีเพื่อให้ทรัพยากรเหล่านั้นได้ใช้เป็นระยะเวลานานๆ ช่วยบำรุงรักษาเหมือนตนเองเป็นเจ้าของ ไม่ใช่ทิ้งๆ ขว้างๆ โดยปราศจากความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงบทบาทของตนเองที่มีส่วนรับผิดชอบต่อสมบัติส่วนรวม
2. เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักรู้ในการใช้ทรัพยากรต่างๆ อย่างรู้คุณค่า
3. เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักเก็บรักษาอุปกรณ์ที่ใช้แล้วอย่างเหมาะสม

เวลาที่ใช้

1.30 ชั่วโมง

อุปกรณ์

1. กระจกใส
2. กระดาษปรีฟ
3. ปากกาเมจิกหลากสี
4. กระดาษ Post It
5. ดินน้ำมัน

ขั้นตอนดำเนินการ

1. ชี้นำ

1. กระบวนการกล่าวทักทายสมาชิกกลุ่ม สอบถามความคิด ความรู้สึกเกี่ยวกับการเรียนรู้ครั้งที่ผ่านๆ มา ตั้งคำถามเพื่อให้ผู้เรียนทบทวนประเด็นสำคัญที่ตนเองได้เรียนรู้และจดจำในครั้งที่ผ่านๆ มา
2. กระบวนการชี้แจงสาระสำคัญ ความมุ่งหมายการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ รูปแบบกิจกรรมและเน้นย้ำเกี่ยวกับการใช้หลักสุนทรียสนทนาในการทำงานร่วมกัน
3. กระบวนการให้ผู้เรียนวาดรูปสัตว์ที่สะท้อนนิสัยของตัวเอง ใช้เวลาประมาณ 10 นาที จากนั้นร่วมกันสะท้อนความคิด จินตนาการสิ่งที่ตนเองวาด บอกเล่าเรื่องราวและการให้ความหมายที่เกี่ยวข้องระหว่างสัตว์ตัวนั้น กับนิสัยของเรา (ขั้นที่ 1 ตระหนักถึงภูมิคุ้มกัน)

2. ขั้นเรียนรู้

4. กระบวนการตั้งคำถามเกี่ยวกับสัตว์ที่ผู้เรียนว่าสะท้อนถึงตัวเองอย่างไร ลักษณะนิสัยอย่างไร จากนั้น อธิบายกิจกรรมขั้นถัดไป นิสัยของสัตว์สะท้อนถึงการใช้สิ่งของต่างๆ เช่น การทำรัง การหาอาหาร การดูแลตนเอง การเลือกคู่ การสืบพันธุ์ (ขั้นที่ 2 ถามก่อร่างสร้างแรงบันดาลใจระเบิดจากข้างใน)

5. แบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็นกลุ่มละ 4-5 คน และแจกกระดาดาปฏิรูป ปากกาเมจิก จากนั้นให้แต่ละกลุ่มวาดอุปกรณ์ที่ควรจะมีภายในโรงเรียนหรือห้องเรียน ร่วมกันออกแบบอุปกรณ์และทรัพยากรต่างๆ จัดวางไว้ในแต่ละที่ตามจินตนาการ เสนอวิธีการดูแล กำหนดบทบาทของตนเองที่จะมีส่วนช่วยในการจัดเก็บดูแลและซ่อมบำรุง กำหนดข้อปฏิบัติร่วมกันระหว่างตนเอง และคนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ขั้นนี้ใช้เวลา 25 นาที (ขั้นที่ 3 ปฏิบัติได้ใคร่ครวญ-ใช้เป็นและพอประมาณ)

6. ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนออุปกรณ์ และทรัพยากรต่างๆ ที่กลุ่มของตนเองกำหนดขึ้นภายในโรงเรียนหรือห้องเรียน แสดงให้เห็นความสำคัญของอุปกรณ์ต่างๆ การจัดเก็บ ดูแลรักษา รวมถึงบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเองที่แสดงออกถึงการใช้และการให้ความสำคัญต่อทรัพยากรเหล่านั้น กำหนดกติกาในการใช้อย่างมีเหตุผล เพื่อนในห้องและกระบวนการร่วมเสนอมุมมอง (ขั้นที่ 4 นำเสนอ-ยกระดับปรับมุมมองสอดคล้องเหตุผล)

3. ขั้นสรุป

7. กระบวนการให้ผู้เรียนสรุปประเด็นการเรียนรู้ที่สำคัญสำหรับตนเอง มุมมองที่ได้ บทบาทที่เกี่ยวข้อง และเสนอประเด็นที่จะนำไปปฏิบัติในอนาคต แสดงเหตุผลประกอบอย่างเหมาะสม (ขั้นที่ 5 สะท้อนการเรียนรู้-สู่การประยุกต์ใช้)

8. กระบวนการให้ผู้เรียนเขียนสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้ในกระดาดา Post it และสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้เพิ่มเติม จากนั้น นัดหมายวัน เวลาในการทำกิจกรรมครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. การประเมินระหว่างกิจกรรมการเรียนรู้

สังเกตการทำงานร่วมกัน การสื่อสารโดยใช้หลักสุนทรียสนทนา การแสดงความคิดเห็น/มุมมองต่อประเด็นการเรียนรู้ การนำเสนอและแลกเปลี่ยนแนวคิด การซักถาม

2. การประเมินเมื่อสิ้นสุดกิจกรรม

การเขียนแสดงความคิดเห็นต่อกิจกรรม การเปลี่ยนแปลงภายในตนเอง สิ่งที่ตนเองได้การเรียนรู้ การเขียนสรุปเป็นองค์ความรู้ของตนเอง

กิจกรรมครั้งที่ 7

เรื่อง คุณค่าของคนอยู่ที่ผลของงาน

สาระสำคัญ

ความมุ่งมั่นทุ่มเทในการทำงานแสดงถึงพฤติกรรมความพากเพียรซึ่งจะนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของงาน ยิ่งถ้าไม่หวังสิ่งใดเป็นรางวัลย่อมแสดงออกถึงคุณลักษณะที่สำคัญของการเสียสละ ไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตน แต่ให้ความสำคัญกับส่วนรวม ยิ่งจะบ่งบอกคุณค่าภายในตนเองที่เกิดขึ้น ความสำเร็จของงานที่ทำนั้นจะเป็นรางวัลตอบแทนซึ่งกลายมาเป็นความสุข เป็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความมุ่งมั่นทุ่มเทในการทำงาน
2. เพื่อให้ผู้เรียนนึกถึงประโยชน์ส่วนรวมมาเป็นอันดับแรก
3. เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงการให้ความช่วยเหลือกิจกรรมส่วนรวม

เวลาที่ใช้

1.30 ชั่วโมง

อุปกรณ์

1. กระจกใส
2. กระดาษปรีฟ
3. ปากกาเมจิกหลากสี
4. กระดาษ Post It

ขั้นตอนดำเนินการ

1. ชี้นำ

1. กระบวนกรกล่าวสวัสดีผู้เรียน สอบถามเรื่องทั่วๆ ไป และสอบถามประเด็นสำคัญที่ตนเองได้เรียนรู้และจดจำในการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งที่ผ่านมา
2. กระบวนกรชี้แจงสาระสำคัญ ความมุ่งหมายการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ รูปแบบการดำเนินกิจกรรมและเน้นย้ำเกี่ยวกับการใช้หลักสุนทรียสนทนา การเคารพให้เกียรติซึ่งกันและกันในการทำงานกลุ่ม
3. กระบวนกรให้ผู้เรียน นั่งเป็นวงกลม ส่งทอดความรู้สึกเชิงบวกด้วยการฝึกสติ ในรูปแบบการจับมือ (Hand Touching Meditation) จากนั้นสรุปความคิด ความรู้สึกที่เกิดขึ้น จากทั้งด้านซ้ายและขวา (ขั้นที่ 1 ตระหนักรู้สู่ภูมิคุ้มกัน)

2. ขั้นเรียนรู้

4. กระบวนการตั้งคำถามเกี่ยวกับคุณค่าของการเกิดมาอยู่ที่ไหน อะไรที่จะทำให้มนุษย์มีความหมายในการดำรงอยู่ (ขั้นที่ 2 ถ้ามก่สร้างสร้างแรงบันดาลใจระเบิดจากข้างใน)

5. แบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็นกลุ่มละ 4-5 คนและแจกกระดาษปรีฟ ปากกาเมจิก จากนั้นให้แต่ละกลุ่มวาดภาพบุคคล ดังนี้ คือ ผู้อำนวยการโรงเรียน, ครู, เจ้าหน้าที่, แม่บ้านพ่อบ้าน,ผู้ปกครอง,พระ (บ้าน วัด โรงเรียน) ตามจินตนาการของกลุ่ม และวางตำแหน่งของบุคคลเหล่านั้น สร้างความเชื่อมโยง ให้เหมาะสมกับคุณค่า ของแต่ละตำแหน่ง หน้าที่อยู่ตรงไหน ทั้งเป้าหมายส่วนตัว และส่วนรวม วิธีการทำงาน คุณลักษณะที่เหมาะสมของตำแหน่งนี้คืออะไร ใช้เวลา 15 นาที (ขั้นที่ 3 ปฏิบัติได้ใคร่ครวญ-ใช้เป็นและพอประมาณ)

6. ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอภาพวาดของกลุ่มที่ตนเองกำหนดขึ้น แสดงให้เห็นถึงคุณค่าของบุคคลในสาขาอาชีพต่างๆ คุณสมบัติที่ต้องมีต่อตำแหน่ง เป้าหมายส่วนรวมและส่วนตัวของบุคคลขณะเดียวกัน ผู้เรียนกลุ่มอื่นๆและกระบวนการร่วมกันเสนอแนะเพิ่มเติม (ขั้นที่ 4 นำเสนอ-ยกระดับปรับมุมมองสอดคล้องเหตุผล)

3. ขั้นสรุป

7. กระบวนการให้ผู้เรียนสรุปประเด็นการเรียนรู้ที่สำคัญสำหรับตนเอง มุมมองที่ได้ บทบาทที่เกี่ยวข้อง และเสนอประเด็นที่จะนำไปปฏิบัติในอนาคต คุณสมบัติตำแหน่ง (ขั้นที่ 5 สะท้อนการเรียนรู้-สู่การประยุกต์ใช้)

8. กระบวนการให้ผู้เรียนเขียนสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้ในกระดาษ Post it และสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้เพิ่มเติม จากนั้น นัดหมายวัน เวลาในการทำกิจกรรมครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. การประเมินระหว่างกิจกรรมการเรียนรู้

สังเกตการทำงานร่วมกัน การสื่อสารโดยใช้หลักสุนทรียสนทนา การแสดงความคิดเห็น/มุมมองต่อประเด็นการเรียนรู้ การนำเสนอและแลกเปลี่ยนแนวคิด การซักถาม

2. การประเมินเมื่อสิ้นสุดกิจกรรม

การเขียนแสดงความคิดเห็นต่อกิจกรรม การเปลี่ยนแปลงภายในตนเอง สิ่งที่ตนเองได้การเรียนรู้ การเขียนสรุปเป็นองค์ความรู้ของตนเอง

กิจกรรมครั้งที่ 8

เรื่อง เดินหน้ากล้าพูดคุยอย่างสร้างสรรค์

สาระสำคัญ

ความคิดริเริ่มเป็นคุณลักษณะสำคัญของบุคคลที่จะเป็นผู้นำ รู้จักริเริ่มทำสิ่งใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ กล้าคิดต่างแต่ไม่คิดขัดแย้ง มองมุมใหม่ๆ อย่างสร้างสรรค์อยู่เสมอ นอกจากนี้จะต้องนำความคิดริเริ่มเหล่านั้น ทำให้เป็นรูปธรรมให้ได้ผ่านการรู้จักประสานความร่วมมือกับคนอื่นๆ ติดต่อกับบุคคลที่เกี่ยวข้องและขอความร่วมมืออย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีแนวคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ ในการทำงาน
2. เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักประสานความร่วมมือกับคนอื่นๆ
3. เพื่อให้ผู้เรียนนำแนวคิดที่ได้ไปใช้ในการออกแบบกิจกรรมอย่างเป็นรูปธรรม

เวลาที่ใช้

1.30 ชั่วโมง

อุปกรณ์

1. ระวังสติ
2. กระดาษปรีฟ
3. ปากกาเมจิกหลากสี
4. กระดาษ Post It

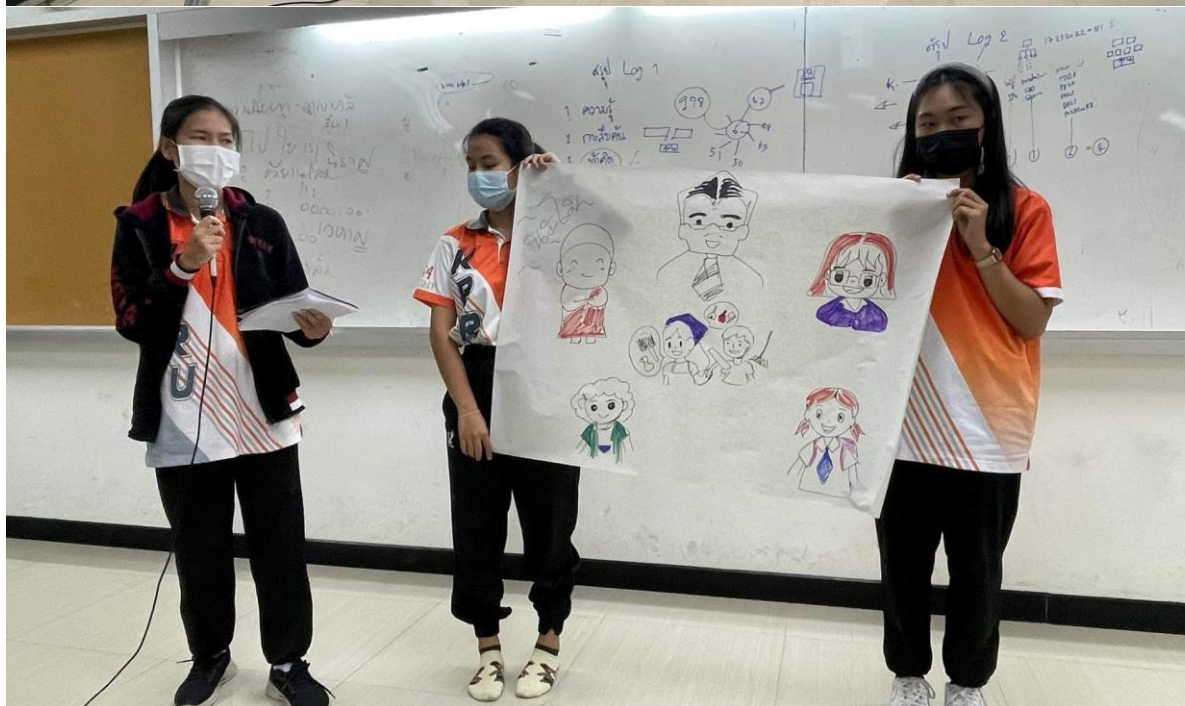
ขั้นตอนดำเนินการ

1. ชี้นำ

1. กระบวนกรกล่าวทักทายผู้เรียน สอบถามเรื่องทั่วๆ ไป เช่น การเรียนในรายวิชาต่างๆ เป็นต้น และสอบถามประเด็นที่ตนเองได้เรียนรู้และจดจำในการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งที่ผ่านมา
2. กระบวนกรชี้แจงความมุ่งหมายการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ รูปแบบการดำเนินกิจกรรมและเน้นย้ำเกี่ยวกับการใช้หลักสุนทรียสนทนา การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม
3. กระบวนกรให้ผู้เรียนทำกิจกรรมท่องสูตรคูณสองโดยนั่งเป็นวงกลมจากนั้นให้เริ่มท่องแต่ละคนและท่องคนละ 1 หมายเลข เมื่อท่องผิดให้เริ่มใหม่ ขณะเดียวกันพูดชักชวนให้เกิดการตระหนักรู้ภายในตนเองและสิ่งรอบข้าง จากนั้นสะท้อนความนึกคิดที่เกิดขึ้นกับตนเอง(ขั้นที่ 1 ตระหนักรู้สู่ภูมิคุ้มกัน)

รูปภาพตัวอย่างกิจกรรม

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล	นายมนตรี หลินภู
วันเดือนปีเกิด	20 สิงหาคม 2523
สถานที่เกิด	อำเภอภูพาน จังหวัดสกลนคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	69 หมู่ที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ต.นครชุม อ.เมือง จ.กำแพงเพชร
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2547	ศาสตรบัณฑิต (ศน.บ.) คณะศึกษาศาสตร์ เอกการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2551	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) จิตวิทยาการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร
ค.ศ. 2011	Education(M.A.), Panjab University of India
พ.ศ. 2563	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต(ปร.ด.) จิตวิทยาประยุกต์(การให้คำปรึกษา) สถาบันวิจัย พฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร
ชื่อ-นามสกุล	นางสาวเบญจวรรณ ชัยปลัด
วันเดือนปีเกิด	15 เมษายน 2525
สถานที่เกิด	อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	69 หมู่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ต.นครชุม อ.เมืองกำแพงเพชร จ.กำแพงเพชร
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2547	ศึกษาศาสตรบัณฑิต (ศษ.บ.) สาขาการสอนมัธยมศึกษา เอกเคมี-คณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
พ.ศ.2550	ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ศษ.ม.) สาขาคณิตศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ชื่อ-นามสกุล	นายศรวัส ศิริ
วันเดือนปีเกิด	23 ตุลาคม 2529
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	3/16 ถ.เทศบาล 2 ซอย4 ต.ในเมือง อ.เมือง จ.กำแพงเพชร
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2551	นิติศาสตรบัณฑิต (น.บ.) จากมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง เชียงราย
พ.ศ. 2554	รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รป.ม.) มหาวิทยาลัยรามคำแหง จ.สุโขทัย
พ.ศ. 2561	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา (ปร.ด.) มหาวิทยาลัยราชภัฏ กำแพงเพชร จ.กำแพงเพชร